

«Scaffold» – құзыреттілікке бағытталған оқу сабақтарын әзірлеуге арналған карточкалар ЖИЫНТЫҒЫ

Педагогтерге арналған практикалық нұсқаулық

М. Бацигалупо
О. Бех
А. Бинаско
Х. Израиль
Л. Вайкерт Гарсиа

2024

Бұл басылым Еуропалық Комиссияның ғылым және білім қызметі Бірлескен зерттеу орталығының (JRC) есебі болып табылады. Есеп JRC және Еуропалық білім беру қоры (ETF) ынтымақтастығымен, екі мекеменің қосымша жарналары мен сыртқы сарапшылардың жарналары арқылы дайындалды. Есеп материалдары Еуропалық білім беру қоры мен Бірлескен зерттеу орталығы бірлескен өнімінің SCAFFOLD карточкаларының жиынтығын пайдалана отырып, негізгі еуропалық құзыреттер бойынша оқыту нәтижелерін жақсартуға бағытталған оқу сабақтарын әзірлеуге педагогтерге көмек көрсетуге арналған. Бұл басылымның мазмұны міндетті түрде Еуропалық комиссияның ұстанымын немесе пікірін білдірмейді. Еуропалық комиссия да, оның атынан әрекет ететін адамдар да осы басылымды пайдаланғаны үшін жауап бермейді. Еуростат та, Комиссияның басқа да қызметтері де авторы болып табылмайтын осы жарияланымдағы деректердің әдіснамасы мен сапасы туралы ақпарат алу үшін пайдаланушылар сілтеме берілген дереккөзге жүгінуге тиіс. Карточкаларда қолданылатын белгілер мен материалды ұсыну Еуропалық Одақ тарапынан қандай да бір елдің, аумақтың, қаланың немесе ауданның немесе олардың билігінің құқықтық мәртебесіне қатысты немесе олардың шекараларын немесе шекараларын делимитациялауға қатысты қандай да бір пікір білдіруді білдірмейді.

Жауапкершілікті шектеу:

Бастапқыда ағылшын тілінде жарияланған:

«Scaffold», a deck of cards to design competence-oriented learning experiences.

© Еуропалық Одақ 2024

Қазақ тіліндегі нұсқасы

Бұл аударманы Еуропалық білім беру қоры ақпараттық мақсаттар үшін дайындады. Мұнда келтірілген ақпараттың дұрыстығына күмәнданған жағдайда, түпнұсқа нұсқасына жүгініңіз.

@ Еуропалық білім беру қоры, 2024 ж.

Тыңдату дереккөзге сілтеме жасалған жағдайда рұқсат етіледі.

Бұл аударманың мазмұны Еуропалық білім беру қорының ғана жауапкершілігі болып табылады және Бірлескен зерттеу орталығының көзқарасын көрсетпейді.

Басылымның осы нұсқасын дайындау DARYA жобасы аясында жүзеге асырылды.

МАЗМҰНЫ

Аннотация	5
Алғыс	6
Қысқаша мазмұны	8
1. Кіріспе	10
2. Скаффолд қалай қолданылады?	11
2.1. Карточкалар жиынтығының құрамы	11
2.2. Карточка құрылымы және карточка кітапханасы	12
2.3. Нұсқаулық	12
2.4. Қалай бастау керек	13
3. Қағидалар	23
3.1. Білім алушыларды нақты оқу процесіне тарту	23
3.2. Білім алушылардың қалай оқытыны және оқуды қалай басқара алатыны туралы түсінігін жақсарту үшін рефлексияны пайдалану	24
3.3. Білім алушыны назарға қойыңыз	24
3.4. Пәнді оқытудан оқуды жеңілдетуге баса назар аударыңыз	25
3.5. Қоғам үшін оқу процесін ашыңыз және оған басқаларды қатыстырыңыз	26
3.6. Эмоционалды оқыту үшін триггерлерді қосыңыз	27
3.7. Прогресті бірнеше әдістермен бағалаңыз және оның айқындығын қамтамасыз етіңіз	27
4. «Оқыту әдістері» карточкалары	29
4.1. Жобаға бағытталған оқыту (ЖБО)	30
4.1.1. Жобаға бағытталған оқыту идеялары	34
4.1.1.1. <i>Тұрақты даму мақсаттары (ТДМ)</i>	34
4.1.1.2. <i>Көрме</i>	35
4.2. Тұлғаға бағытталған оқыту (ТБО)	37
4.2.1. Тұлғаға бағытталған оқыту идеялары	39
4.2.1.1. <i>Жеке оқыту жоспарлары</i>	39
4.2.1.2. <i>«Икигай» әдісі</i>	41
4.3. Құндылыққа негізделген педагогика (ҚНП)	43
4.3.1. Құндылыққа негізделген педагогика идеялары	45
4.3.1.1. <i>Жануарларға үшін құндылық жасау</i>	45
4.3.1.2. <i>Оқу бағдарламасының тақырыбы бойынша бейне сабақ әзірлеу</i>	46

4.4. Ынтымақтастықта оқыту (ЫО)	48
4.4.1. Ынтымақтастықта оқыту идеялары.....	50
4.4.1.1. <i>Топтық жазбалар</i>	50
4.4.1.2. <i>Әлемдік кафе</i>	51
4.5. Ойын арқылы оқыту (ОО).....	53
4.5.1. Ойын арқылы оқыту идеялары.....	55
4.5.1.1. <i>Қарапайым ойын әдістері</i>	55
4.5.1.2. <i>Сәтсіздіктерді позитивке айналдыру</i>	57
4.6. Оқытудың зертханалық әдісі (ОЗӘ).....	59
4.6.1. Оқытудың зертханалық әдісінің идеялары	62
4.6.1.1. <i>Ойлап қараңызшы, егер,</i>	62
4.6.1.2. <i>Ғылыми модельдеу</i>	63
4.7. Қоғамдық қызмет элементтерімен практикалық оқыту (ҚҚПО).....	65
4.7.1. Қоғамдық қызмет элементтерімен практикалық оқыту идеялары.....	68
4.7.1.1. <i>Планетаны жоймайық</i>	68
4.7.1.2. <i>Егде жастағы адамдарға арналған цифрлық құзыреттер</i>	69
5. «Бағалау әдісі» карточкалары	71
5.1. Құрдастардың кері байланысы	72
5.2. Өзін-өзі тексеру.....	75
5.3. Бағалау деректерін қалыптастыру	78
5.4. Шынайы бағалау.....	82
5.5. Автоматтандырылған бағалау	84
5.6. Бақылау	87
5.7. Зерттеуге арналған сұрақтар	89
6. Қорытынды.....	91
7. Сілтемелер	92
Суреттер	93
Кестелер	94

Аннотация

Бұл нұсқаулық «Интеграцияланған оқыту нәтижелері» тәсілін қолдана отырып, әртүрлі жастағы білім алушылардың негізгі құзыреттерін дамытуға бағытталған оқу сабақтарын әзірлеу үшін Scaffold карточкалары жиынтығын пайдалана бастайтын педагог-практиктерге қолдау көрсету үшін дайындалған.

Scaffold жиынтығының идеясы – педагогтерге оқу мақсатында пайдалануға болатын карточкалар жиынтығын ұсыну. Карточкаларда құзыреттерді, оқытуды әзірлеу принциптері, бағалау әдістері және білім беру процесін ұйымдастыру бойынша ұсыныстар бар. Scaffold – педагогтерге құзыреттіліктерді мағыналы түрде біріктіруге көмектесетін портативті, пайдаланушыға ыңғайлы құрал ретінде ұсынылған.

Бұл құрал педагогтердің шығармашылығын ынталандыруға және оқу нәтижелерін жоспарлау, ұйымдастыру және бағалау кезінде олардың зейін дәрежесін арттыруға арналған. Scaffold жиынтығы Еуропалық кеңестің ұсынысымен белгіленген мәселелерді шешеді және оқытудың әртүрлі тәсілдерін, соның ішінде білім алушылардың негізгі құзыреттіліктерін дамыту бойынша әдістемелік ұсыныстарды, күтілетін нәтижелермен бағалау жүйесін және оларға қол жеткізу индикаторларын ұсынады.

Scaffold карточкалар жиынтығын өзін-өзі қамтамасыз ететін, интуитивті және пайдалануға дайын құрал болып табылады. Бұл нұсқаулық педагогтерге бір сабақ немесе бүкіл курс шеңберінде карточкалар жиынтығын қолданудың алғашқы кезеңдерінде оқу сабақтарын әзірлеуді жеңілдетеді. Бұл білім беру саласындағы педагогтер мен зерттеушілерге негізгі еуропалық құзыреттер үшін оқыту нәтижелерін дамытуға бағытталған оқытуды жоспарлаудың негізгі принциптерін тереңірек зерттеуге мүмкіндік береді. Бұл нұсқаулық пәнаралық және кешенді негізде осындай оқу нәтижелеріне қол жеткізуді қолдау үшін ең қолайлы оқыту және оқыту әдістеріне бағытталған.

Алғыс

Білім алушылардың негізгі құзыреттіліктерін дамыту бойынша осы практикалық нұсқаулық педагогтерге Scaffold карточкаларының жиынтығын – Еуропалық білім беру қоры (ETF) және Еуропалық комиссияның бірлескен зерттеу орталығы (JRC) әзірлеген құралды пайдалануда қолдау көрсетуге арналған.

Scaffold әзірлеу практиктердің Еуропада және одан тыс жерлерде негізгі құзыреттерді әзірлеуге және енгізуге қатысуынсыз мүмкін болмас еді. Педагогтер Бірлескен зерттеу орталығымен, Еуропалық білім беру қорымен және кең кәсіби қоғамдастықпен еуропалық құзыреттілік шеңберін қолдану тәжірибесімен жомарттықпен бөлісті.

Біз Scaffold-тың бірінші нұсқасын: Мигель Анхель Эспинар Серрехон, Пас Фернандес де Вера, Корнелия Лохинова, Рене Луппи, Элин МакКаллум, Оксана Пасичник, Аврора Риччи, Роман Шиян және Энцо Джекиди карточкаларды әзірлеуге және сынауға көмектесуге уақыт пен күш жұмсаған ерікті практиктерімізге ерекше ризамыз.

Scaffold карточкаларында Сарапшылар Эрмина Мартина, Джоанна Энсти және Галина Терзиден тұратын Еуропалық білім беру қорының командасы Маргерита Бачигалупо (JRC) және Елена Бех (ETF) Андреа Бинаскомен (Sefirot) бірлесіп жұмыс істеді.

Біз Scaffold жобасын әзірлеуге және іске қосуға қолдау көрсеткен ETF менеджерлеріне: Георгиос Зисимосқа, Мануале Прина мен София Сакалиге және карталарға сараптамалық баға берген әріптестерге: Джулиан Стэнли мен Джолиен Ван Уденге алғыс айтамыз.

Біз негізгі құзыреттердің Еуропалық шеңберінің авторларына алғыс айтамыз: Гиа Бианки, Марселино Кабрера, Стефани Карретеро, Ануска Феррари, Владимир Гарков, Панайотис Кампилис, Стефано Клузер, Ив Пуни, Ульрике Писиотис, Арианна Сала және Риина Вуорикари. Scaffold жиынтығының негізі олардың инновациялық әзірлемелері болды.

Scaffold карточкалары Бірлескен зерттеу орталығы мен Еуропалық білім беру қорының институционалдық бағдарламалары шеңберінде дайындалды. Бұл нұсқаулық негізгі құзыреттерді дамыту, нұсқаулықтарды әзірлеу және оқыту сапасын бағалау саласында терең білімі бар сарапшылар тобының ұжымдық өнімі болып табылады. Басшылық әртүрлі жастағы білім алушылардың негізгі құзыреттіліктерін дамытуға бағытталған оқыту мен оқыту тәжірибесін жақсартуға ұмтылатын педагогтер, саясаткерлер және білім беру саласындағы мамандар үшін қосымша ресурс бола алады.

Авторлар

Маргарита Бацигалупо

Еуропалық комиссияның бірлескен зерттеу орталығындағы инновациялық саясат және экономикалық ықпал жөніндегі бөлімше басшысының орынбасары.

Маргерита өзінің бұрынғы Адами капитал және Жұмыспен қамту бөліміндегі ғылыми қызметкер лауазымында кәсіпкерлік құзыреттілік шеңберіндегі Бірлескен зерттеу орталығының жұмысын басқарды.

Құзыреттілік шеңберін оқу сабақтарын жоспарлау үшін қолдануға оңай құралдарға айналдыру туралы көзқарасын басшылыққа ала отырып, ол Scaffold жобасын жүзеге асыру үшін ресурстарды жұмылдырды.

Елена Бех

Scaffold карточкаларында Сарапшылар Эрмина Мартина, Джоанна Энсти және Галина Терзиден тұратын Еуропалық білім беру қорының командасы Маргерита Бачигалупо (JRC) және Елена Бех (ETF) Андреа Бинаскомен (Sefirot) бірлесіп жұмыс істеді. Еленаның зерттеу, оқыту, кітап шығару, оқу жоспарларын, білім беру саясаты мен құралдарын жасауда көп жылдық тәжірибесі бар. Қазіргі уақытта ол Еуропалық білім беру қорында адами капиталды дамыту бойынша аға маман болып жұмыс істейді. Оның кәсіби қызығушылықтары: білім берудегі инновациялар, негізгі құзыреттіліктерді дамыту, адами капитал саясаты, білім беру жүйелері мен стандарттарын жетілдіру, оқу бағдарламалары, мұғалімдерді даярлау, кәсіпкерлік оқыту және т.б. Жаңа оқытуды құру бастамасы Scaffold карточкалар жиынтығын әзірлеу үшін Еуропалық білім беру қорының «үйіне» айналды.

Андреа Бинаско

Мұғалім және Sefirot тәуелсіз баспасының екі құрылтайшысының бірі. Андреа қолдануға оңай құзыреттілік шеңберін құру идеясын жоғары бағалады және Scaffold карточкаларын жасауға көмек ретінде ұқсас шығармашылық құралдарды әзірлеу тәжірибесімен бөлісті.

Хейзел Израиль

30 жыл бойы Хазель Израиль әртүрлі жастағы топтармен және әртүрлі мәнмәтінде жұмыс істей отырып, әртүрлі құзыреттілік шеңберімен айналысады. Оның оқу саласына деген ерекше көзқарасы оның маман, педагог-тренерлерді, зерттеуші, емтихан алушы, біліктілікті дамытушы, сапаны бағалау бойынша сарапшы және оқу материалдарын жасаушы ретінде атқарған көптеген рөлдерінің арқасында қалыптасты. Хазельдің басымдығы-әр оқушының қажеттіліктеріне, мүдделеріне, тәжірибесі мен ұмтылыстарына жауап беретін мағыналы және өнімді білім беру бағдарламаларын құру мен іске асыруды қолдау. Ол Scaffold жиынтығын тәрбиешілерді бірлескен іс-әрекетті қамтитын қызықты, инклюзивті, шығармашылық оқу сабақтарын дамытуда қолдаудың жақсы құрылымдалған құралы ретінде қарастырады.

Лилиан Вайкерт Гарсия

Біріккен зерттеу орталығының (JRC) штаттан тыс қызметкері ретінде Лилиан жеке құзыреттілік шеңберлері үшін көмекші материалдарды әзірлеуге қатысты. Espacio RES және laPlasita жобаларындағы негізгі құзыреттіліктер мен әмбебап дағдыларды оқыту тәжірибешісі ретінде ол бұл шеңберлерді тәрбиешілер мен зерттеушілерге қолжетімді ету қажеттілігін түсінеді және әртүрлі шеңберлерден құзыреттіліктерді қалыптастыратын оқу сабақтарын әзірлеудің маңыздылығын түсінеді. Scaffold жобасы оған ересектерге арналған білім беру тәжірибесін пайдалануға және басқа мамандарға пайда әкелуге мүмкіндік берді.

Қысқаша мазмұны

Педагогтерге арналған практикалық нұсқаулық білім алушылардың бірден бірнеше негізгі құзыреттерін қалыптастыратын және дамытатын оқу сабақтарын дамытатын мұғалімдерге көмектесу үшін жасалған Scaffold карточкаларының сипаттамасын қамтиды. Scaffold карточкаларының жиынтығына білім беру мақсатында карточкаларды пайдалану бойынша қысқаша нұсқаулықтары бар брошюра қоса беріледі.

Бұл практикалық нұсқаулық педагогтерге сәтті оқу сабақтарын әзірлеуді жеңілдету үшін карточкалар мен брошюралардағы ақпаратты толықтырады. Онда егжей-тегжейлі мәліметтер, сондай-ақ педагогтерге өзіне деген сенімділікті арттыруға және Scaffold жиынтығын практикалық іс-әрекеттерінде еркін пайдалануға көмектесетін мысалдар мен кеңестер берілген.

Нұсқаулықтың басында Scaffold карточкаларын қалай пайдалану керектігі түсіндіріледі. Содан кейін білім алушыларға негізгі құзыреттіліктерді қалыптастыруға және дамытуға мүмкіндік беретін құзыреттілікке бағытталған сабақты әзірлеуге, іске асыруға және бағалауға көмектесетін бірқатар принциптер келтірілген. Соңында, нұсқаулықта әр мұғалімге Scaffold-ты қадамдық нұсқаулар мен оқытудың әртүрлі әдістерін, негізгі құзыреттерді дамытуға бағытталған білім беру қызметі процесінде білім алушылардың жетістіктерін бағалау әдістерін қолдану мысалдарының арқасында барынша пайдалануға мүмкіндік беретін қосымша ақпарат бар.

Scaffold құралы дегеніміз не?

Scaffold – бұл оқыту процесіне негізгі құзыреттіліктерді біріктіретін және олардың білім алушыларда дамуына ықпал ететін педагогтерге оқу сабақтарын жобалауға көмектесу үшін әзірленген карточкалар жиынтығы.

Бұл құрал Еуропалық білім беру қорының (ETF) «Жаңа оқытуды құру» бастамасы (CNL) және Еуропалық комиссияның бірлескен зерттеу орталығының (JRC) бірлескен күш-жігерімен олардың жұмыспен қамту, әлеуметтік істер және интеграция жөніндегі Бас дирекциясымен (DG EMPL) негізгі құзыреттіліктер бойынша жұмысы барысында құрылды.

Scaffold карточкаларының жиынтығы тікелей сыныпта оқытылғанға дейін қолданылады және оқу сабақтарын жоспарлау және өткізу бойынша нұсқаулықтан тұрады.

Ол бірлескен зерттеу орталығы (JRC) әзірлеген еуропалық құзыреттілік шеңберіне негізделген. Оларға жеке, әлеуметтік құзыреттер және «оқуға икемділік» құзыреттілігі (LifeComp), цифрлық (DigComp) және кәсіпкерлік құзыреттер (EntreComp), тұрақты даму құзыреттері (GreenComp) кіреді. Scaffold жиынтығы 21 ғасырдағы педагогтердің қызметі мен дамуына арналған Еуропалық білім беру қорының анықтамалық моделіне сәйкес келеді (Ready) және кез-келген курста / пәнде және білім беру жүйесінің кез-келген деңгейінде қолдануға арналған.

Ол кімге арналған?

Scaffold жиынтығы – бұл ресми және бейресми білім беретін педагогтерге арналған құрал. Ол цифрлық, кәсіпкерлік құзыреттерді, жеке, әлеуметтік құзыреттерді және «оқуға икемділік» құзыреттілігі, сондай-ақ тұрақты даму құзыреттерін дамытуға ықпал ететін оқу сабақтарын жобалауға көмектеседі.

Ол не үшін әзірленген?

Негізгі құзыреттілік шеңбері – бұл өмір бойы оқу процесіне қатысушыларға арналған ақпараттық-анықтамалық құжаттар. Олардың мақсаты – әр нақты құзыреттердің не екенін

түсіндіру, бірақ сонымен бірге әртүрлі стратегияларды қолдану. Цифрлық құзыреттер оқу, дағдылар мен көзқарастардың мысалдарына, яғни оқытуды қамтамасыз ету туралы ақпараттандыруға сүйенеді. Кәсіпкерлік құзыреттер оқыту нәтижелерін дамыту және бекіту моделіне сүйенеді, бұл құзыреттерді дамыту мен бағалауды жеңілдетеді. Жеке, әлеуметтік құзыреттер және «оқуға икемділік» құзыреттілігі мен тұрақты даму құзыреттері сипаттамалық тәсілді қолданады, яғни олар жеке, әлеуметтік құзыреттер және «оқуға икемділік» құзыреттілігіне, сондай-ақ тұрақты даму құзыреттеріне байланысты негізгі терминдер мен анықтамаларды түсіндіруге бағытталған.

Сыртқы консистенцияның болмауы, әсіресе білім беру ұйымдарында кадрларды бөлісуге кедергі болып табылады. Scaffold педагогтерге негізгі құзыреттердің қалай бірге жұмыс істей алатынын және оларды әдеттегі оқу сабақтарына қалай біріктіруге болатынын түсіндіруге арналған.

Scaffold әр түрлі жүйеде жүзеге асырылмайтын икемді комбинацияларды қолдана отырып, әр түрлі салалардағы құзыреттердің орналасуының түрлі нұсқаларын көрсетеді. Құрал педагогтерге негізгі құзыреттерді оқыту мен білім беру стандарттары ұсынған бағалау жүйесіне қалай біріктіруге болатындығын көрсетеді.

1. Кіріспе

Құзыреттілікке бағытталған оқыту нәтижелеріне назар аударады, оқытылатыннан игерілетін нәрсеге баса назар аударуды білімді беруден білім алушыларға жоспарлауға, міндеттерді тұжырымдаудың жаңа тәсілдерін табуға және күрделі мәселелердің жаңа шешімдерін әзірлеуге мүмкіндік беретін білім, дағдылар мен көзқарастарды дамытуға ықпал ететін оқу тәжірибесін жобалауға ауыстырады.

Даму жоспарларын құру, күрделі мәселелерді тұжырымдау және заманауи мәселелерді шешудің инновациялық жолдарын бірлесіп іздеу эксперименттік педагогикалық модельді қажет етеді.

Құзыреттер шеңбері білім алушыларға қажетті құзыреттер жиынтығын дамытуға мүмкіндік беретін оқу сабақтарын әзірлеу үшін сенімді анықтамалық материал ұсынады. Алайда, білім беру практикасы деңгейінде педагогтер келесі сұрақтарға жауап бере отырып, бірнеше шешім қабылдауы керек:

- Тәжірибе педагогтер де, білім алушылардың өздері де дамытқысы келетін құзыреттерді біріктіре ме?
- Білім алушылар қандай нақты оқу нәтижелеріне қол жеткізуі тиіс?
- Қандай педагогикалық әдістер белгілі бір курс / пән бойынша нақты біліммен, дағдылармен және көзқарастармен қатар қажетті құзыреттердің дамуын барынша қамтамасыз етеді?
- Бағалаудың қандай әдістері таңдалған оқыту әдістеріне сәйкес келеді және курс бойы өртүрлі құзыреттерді меңгеру деңгейін бақылайды?

Құзыреттілік шеңбері бұл шешімдердің қалай қабылдануы керектігін белгілемейді; олар педагогтерге даралау үшін кеңістік қалдырады. Scaffold бұл кеңістікті педагогтерге нақты өмірлік мәселелерді шешуге белсенді қатысу арқылы білім алушылар білімдерін, дағдылары мен көзқарастарын дамыта алатын құзыреттілікке бағытталған сабақтарды дамытуға көмектесу арқылы толтырады. Құрал ұсыныстарды шығармашылық және икемді пайдалануды қолдайтынын, құзыреттерді біріктіруге, оның құрылымын өз мақсаттарына қарай қайта қарауға және білім алушылар үшін маңызды оқу сабақтарын әзірлеуге көмектесетінін атап өткен жөн.

2. Скаффолд қалай қолданылады?

Scaffold – ресми және бейресми оқыту аясында цифрлық, кәсіпкерлік құзыреттерді, жеке, әлеуметтік құзыреттерді және «оқуға икемділік» құзыреттілігі, сондай-ақ тұрақты даму құзыреттерін дамытуға ықпал ететін оқыту сабақтарын құрастыратын оқытушыларға арналған карточкалар жиынтығы. Бұл оқытушыларға бірнеше негізгі құзыреттерді біріктіретін және білім алушыларда олардың дамуына ықпал ететін оқыту сабақтарын әзірлеуге көмектеседі.

Карточкалар жиынтығы жеке, әлеуметтік құзыреттерді және «оқуға икемділік» құзыреттілігін, цифрлық, кәсіпкерлік және тұрақты даму құзыреттерін қамтитын еуропалық құзыреттер шеңберіне негізделген. Бұл карточкалар жиынтығы құзыреттер шеңберін және барлық аталған салаларды қамтитын алты құзыреттерді байланыстырады.

Scaffold мақсаты – білім алушылар үшін маңызды оқыту сабақтарын және нұсқаулар мен бағалау жүйесін әзірлеу жөніндегі кеңестер арқылы құрылымдалған әрбір құзырет бойынша қажетті білімді біріктіру арқылы Еуропалық Одақтың негізгі құзыреттерін барлық деңгейдегі оқытушыларға қол жетімді және қолдануға ыңғайлы ету.

Scaffold – бұл сабақ басталғанға дейін қолданылатын құрал. Бұл сабақтар мен оқыту іс-шараларын жоспарлауға және өткізуге арналған нұсқаулық. Бұл құрал кез келген пәнді жоспарлауға сәйкес келеді және білім беру жүйесінің кез-келген деңгейінде немесе бейресми оқытудың кез келген түрінде қолдануға болады. Scaffold педагогтерге жоспарланған білім беру қызметі туралы нақты түсінік қалыптастыруға көмектеседі.

Scaffold жеке, әлеуметтік құзыреттерді және «оқуға икемділік»¹ құзыреттілігін, цифрлық² және кәсіпкерлік³ құзыреттерді, тұрақты даму⁴ құзыреттерді қамтитын Еуропалық құзыреттер шеңберіне негізделген. Құрал білім беру жүйесінің кез келген деңгейінде және кез келген курс/пән бойынша пайдалануға арналған. Scaffold барлық құзыреттер жүйелерін барлық шеңберлермен қиылысатын жеті жүйемен байланыстырады. Scaffold қолданатын педагогтерде қалыптасады:

- 1) жоспарланған оқу процесі туралы нақты түсінік;
- 2) оқу қызметін ұйымдастыруға арналған материалдар;
- 3) білім алушылардың өз мақсаттары мен қажеттіліктеріне сәйкес оқу процесін шығармашылықпен құру мүмкіндігі.

Карточкалар жиынтығы ретінде Scaffold қолайлы және бірлесіп жұмыс істеуге ыңғайлы. Ол құрылымы шығармашылыққа бағытталған икемді және пайдаланушының қажеттіліктеріне сәйкес өзгеруі мүмкін.

2.1. Карточкалар жиынтығының құрамы

Scaffold – бес топқа бөлінген 102 карточкадан тұратын жинақ. Әр карточкалар тобы оқытушы(лар)ға оқу сабағын әзірлеуге ықпал етеді. Жиынтықтағы әрбір карточка кітапханадан нақты элементтерді таңдау арқылы жоспарлау процесінің әртүрлі кезеңдері бойынша әдіс пен қадамдық нұсқаулықты.

1 LifeComp: Европейская основа личной, социальной деятельности и обучения ключевым компетенциям [Электронный ресурс.] // URL: https://joint-research-centre.ec.europa.eu/lifecomp_en

2 DigComp: Определение цифровых компетенций [Электронный ресурс.] // URL: https://joint-research-centre.ec.europa.eu/digcomp/digital-competence-framework_en

3 EntreComp: Система предпринимательских компетенций [Электронный ресурс.] // URL: https://joint-research-centre.ec.europa.eu/entrecomp-entrepreneurship-competence-framework_en

4 GreenComp: Европейская система компетенций в области устойчивого развития [Электронный ресурс.] // URL: https://joint-research-centre.ec.europa.eu/greencomp-european-sustainability-competence-framework_en

Scaffold келесі карточкалар тобын қамтиды:

1. **«Тапсырма» карточкалары** оқыту ортасын анықтауға және жоспарлау процесі басталғанға дейін барлық қажетті ақпаратты жинауға көмектеседі: Сабақ қанша уақытқа созылады? Кім оқиды? Оқытудың мақсаттары қандай? және т. б.
2. **«Жоспарлау» карточкалары** оқу сабақтарын әзірлеуге көмектеседі. Бұл карточкалар нөмірленген және белгілі бір ретпен орналастырылуы керек. Олар әрдайым алға қойған міндеттерді ескере отырып, құзыреттерді таңдаудан бастап сабақ жоспарын әзірлеуге дейінгі оқу сабағын құруға қажетті әрекеттерді көрсетеді.
3. **«Құзыреттер» карточкалары** ЕО-ның төрт шеңберінің (Цифрлық құзыреттер, Жеке, әлеуметтік құзыреттерді және «оқуға икемділік» құзыреттілігі, Кәсіпкерлік құзыреттер және Тұрақты даму құзыреттері) құзыреттерін білдіреді. Әрбір жиынтықтағы карточкалардың басқа құзыреттерге ұйқас сілтемелері және тиісті икемді құзыреттілікпен визуалды байланысы бар. Осылайша, қажетті құзыреттерді таңдап, олардың арасындағы жаңа және ерекше байланыстарды байқауға болады. Икемді құзыреттілік карточкалары ЕО-ның барлық төрт шеңберін қамтитын құзыреттерді білдіреді. Олар құзыреттерді шеңберде бағдарлауға және үйлестіруге көмектеседі.
4. **«Оқыту әдістері» карточкалары** білім беру қызметінде қолдануға болатын заманауи педагогикалық тәсілдердің жиынтығы. Олар таңдалған оқыту әдістерін іс жүзінде қалай қолдануға болатындығы туралы практикалық нұсқаулармен сәйкес тиісті әдісті таңдауға бағыттайды және ықпал етеді.
5. **«Бағалау әдістері» карточкалары** тапсырманы орындамас бұрын, орындау барысында немесе орындағаннан кейін диагностикалық, қалыптастырушы немесе қорытынды бағалау үшін қолданылуы мүмкін түрлі бағалау әдістерінің жиынтығын білдіреді.

Scaffold жиынтығы пайдалану бойынша жылдам анықтамалық нұсқаулық ретінде қызмет ететін кітапшаны қамтиды. Ол сізге оқу сабақтарыңызды жоспарлаудан бастап бағалауға дейін қажет ақпаратты береді.

2.2. Карточка құрылымы және карточка кітапханасы

Карточкаларды қарау кезінде кейбір карточкалардың көлденең орналасқанын, ал кейбіреулерінің вертикаль орналасқанын байқауға болады. Көлденең орналасқан карточкалар сабақты жоспарлау үшін қолданылады: алдымен тапсырма карточкаларымен сабақтың жалпы көрінісін қалыптастырады, содан кейін жоспарлау карточкаларымен сабақтың құрылымын құрады, бұл сабақты тиімді ұйымдастыруға көмектеседі.

Вертикаль орналасқан карточкаларды кітапхана ретінде қарастыруға болады, оның ішінен оқу әрекеті шеңберінде қолданылатын дамуға арналған құзыреттерді немесе оқыту әдістері және бағалау карточкаларын таңдап алуға болады. Олардың барлығы бірдей қолданылмайды, бірақ олар жоспарлау мақсатында қажет болған жағдайда таңдауға және пайдалануға болатын құралдар жиынтығы ретінде ұсынылған.

Scaffold көптеген карточкалардан тұрады және бастапқыда шамадан тыс көп болып көрінуі мүмкін. Пайдаланушылар өздеріне қажеттісін еркін таңдай алатындығын есте ұстағандары жөн, және олар карточкалар жиынтығымен сенімді түрде жұмыс істей отырып, одан да күрделі және түрлі элементтерді қоса алады. Scaffold жұмыс процесінде оқуды ынталандыру үшін әзірленген, сондықтан қолданған сайын жиынтықты меңгеру дәрежесі біртіндеп арта түседі.

2.3. Нұсқаулық

Бұл нұсқаулық Scaffold-ты пайдалану жолын түсіндіруден басталады. Содан кейін ол білім алушыларға өздерінің негізгі құзыреттерін кезең-кезеңімен дамытуға мүмкіндік беретін құзыреттілікке негізделген оқу әрекеттерін жобалауға, жеткізуге және бағалауға көмектесетін принциптер жинағын белгілейді. Соңында, нұсқаулық оқу тәжірибесінде Scaffold мүмкіндігін барынша пайдалануға болатын қосымша ақпаратты беру арқылы «Оқыту және бағалау» карточкаларымен толықтырады. Бұл нұсқаулық буклетте берілген негізгі ақпаратты кеңейтеді, Сізге сенімді және еркін Scaffold қолданушысы болуға көмектесетін егжей-тегжейлі мәліметтер, мысалдар мен кеңестер береді.

2.4. Қалай бастау керек

Scaffold қысқа сабақтарды да, ұзағырақ білім беру іс-шараларын да әзірлеу үшін қолданылуы мүмкін. Оны бір оқытушы немесе оқытушылар тобы қолдана алады.

*Әріптестеріңізді жинаңыз! Қабырғаны, үстелді немесе кез келген бос төгіс бетті табыңыз! Бірнеше жапсырма, желім немесе таспа және қалам алыңыз!
Енді Сіз сабақты көрнекі түрде құруға дайынсыз!*

Төменде сіз Scaffold карточкаларының жиынтығын барынша пайдалану үшін ұсынатын тоғыз қадамдық тізбекті таба аласыз. Олар директивті емес және сіздің қажеттіліктеріңізге, көзқарасыңызға, жұмыс стиліңіз бен құзыреттілікке бағытталған оқытумен танысу үшін икемді түрде қолданыла аласыз.

1-кесте. Scaffold-пен жұмысты бастау

Қадам	Іс-әрекет
1-қадам	Тапсырманы АНЫҚТАҢЫЗ
2-қадам	«Жоспарлау» карточкаларын тізіп орналастырыңыз
3-қадам	Құзыреттерді ТАҢДАҢЫЗ
4-қадам	Бастапқы деңгейді БАҒАЛАҢЫЗ
5-қадам	Оқыту әдісін ТАҢДАҢЫЗ
6-қадам	Қажетті нәтижені ОРНАТЫҢЫЗ
7-қадам	Бағалау әдісін таңдаңыз
8-қадам	Қажетті ресурстарды жинаңыз
9-қадам	Сабақ жоспарын ҚҰРЫҢЫЗ

Дереккөз: Жеке әзірлеу

1-қадам: Тапсырманы АНЫҚТАҢЫЗ

Ең алдымен «Тапсырма» карточкаларымен танысып шығыңыз және өзіңіз үшін ескертпелер жасаңыз. «Тапсырма» карточкалары көлденең форматта ұсынылған және дизайны сұрақ түсті. Мұқаба карточкасымен бірге тапсырмалары бар сегіз карточкадан тұрады. Олар оқу ортасы мен оқу сабағын өткізу шарттары туралы маңызды ақпаратты анықтау үшін қолданылады. Карточкалар кез-келген ретпен орналастырылуы мүмкін және оларды тегіс жерге қоюға немесе қабырғаға желіммен, таспамен немесе стикерлермен бекітуге болады. Миға шабуыл сияқты, әр карточканың айналасында оқу сабағын жоспарлау үшін қажетті алдын ала ақпаратты қамтитын жазбалар болуы керек. Осы карточкалар жиынтығын қолдана отырып, Сіз тапсырма туралы нақты түсінік аласыз, бұл Сізге маңызды мәліметтерді жіберіп алмай тиімді жұмыс жасауға көмектеседі. Бұл ретте дамытуды қажет ететін құзыреттердің саны мен түрлері, сондай-ақ сабақтың ұзақтығына және басқа параметрлерге байланысты өзгеруі мүмкін қолжетімді кеңістік сияқты факторларды ескеріңіз.

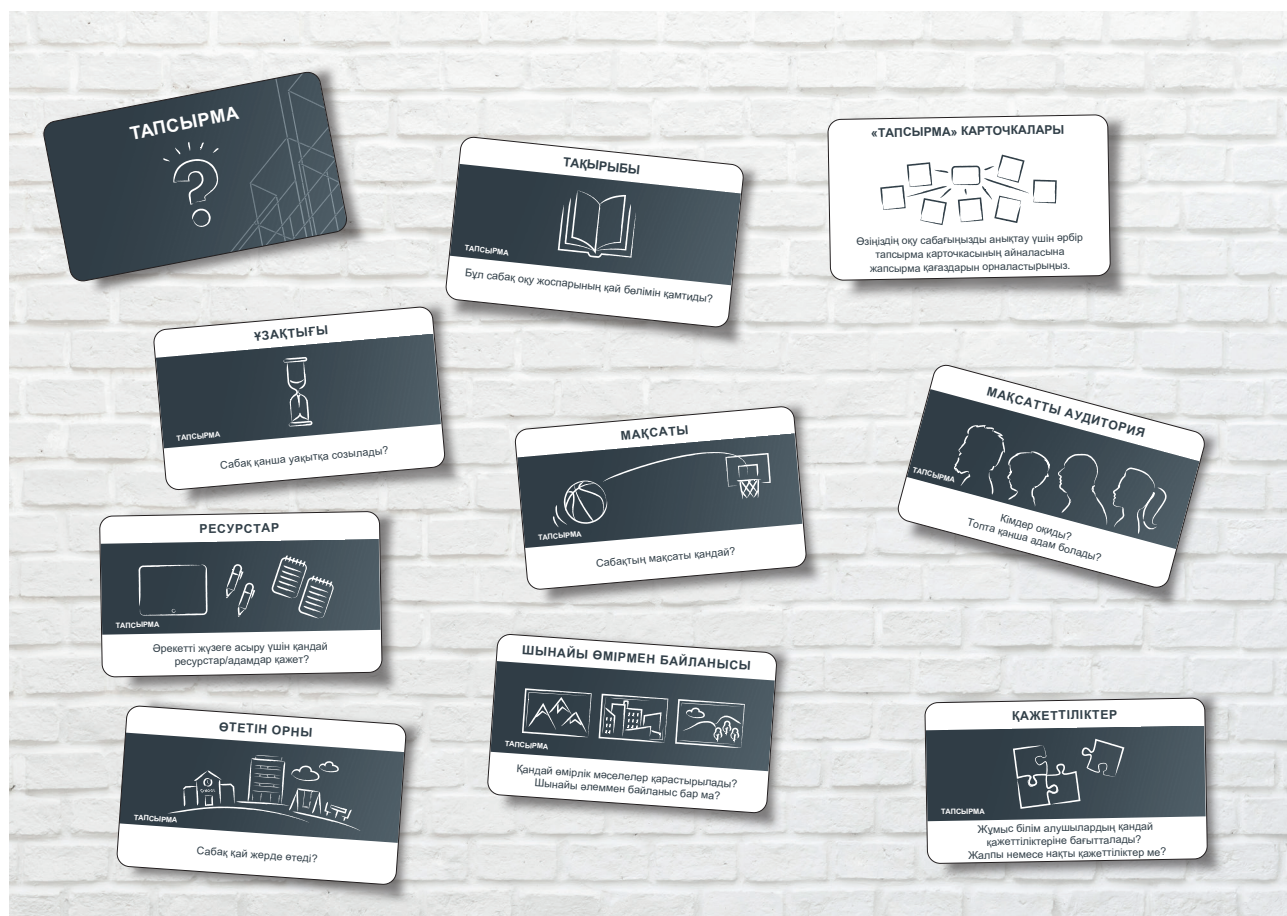
Сабақты жоспарлау кезінде бірнеше негізгі сәттерді ескеру қажет. Оларға оқыту мақсаттарын анықтау, қажетті тұжырымдамаларды қолдану, сабақ өтетін орынды таңдау және қолда бар уақытты бағалау кіреді. «Тапсырма» карточкаларына сүйене отырып, Сіз оқу сабағын өткізу үшін барлық қажетті ақпаратты жинай аласыз. Әрбір «Тапсырма» карточкасында оқу ортасының нақты аспектілерін талдауға бағытталған тақырып, сұрақ немесе сипаттама бар. Карточкада көрсетілген сұраққа стикерлерге немесе қағазға ескертпелер жаза отырып және оларды тиісті карточканың жанына қою арқылы жауап беріңіз. Бұл әдіс карточкаларда жеке және оқу процесінің басқа қатысушыларымен бірлесіп оңай жоспарлауға мүмкіндік береді.

«Ұзақтығы» карточкасы: Сабақ қанша уақытқа созылады? Бұл карточка оқу қызметінің ұзақтығын анықтауға және сабақтарды немесе оқу сабақтарын жоспарлау кезінде ұзақтылығын ескеруді қалыптастырады. Оқу сабағына арналған сабақтардың санын немесе уақытты тиімді жоспарлау үшін Сізде қанша уақыт бар екенін білу өте маңызды. Осы карточканың жанына екі сағат не төрт апта болсын, күтілетін уақыт аралығын көрсетіңіз!

«Мақсаты» карточкасы: Сабақтың мақсаты қандай? Бұл карточка сабақтың жалпы мақсатына жатады. Мақсат құзыреттерді тікелей қайталамауы керек және тек оқу жоспарына бағытталмауы тиіс. Оның орнына, бұл Сіз және Сіздің әріптестеріңіз оқу сабақтарын жүзеге асыру кезінде қол жеткізуіңіз қажетті ауқымды мақсатты білдіреді. Мысалы, бұл «Білім алушыларды жұмысқа орналасуға дайындау» немесе «Білім алушылардың қызығушылығын арттыру және сынып жетекшілігін ұйымдастыру» немесе бірнеше мақсаттардың жиынтығы болуы мүмкін.

«Тақырыбы» карточкасы: Сіз оқытатын пәнге немесе пәндік салаға қатысты. Ол Сізге оқу жоспарымен маңызды байланыстар жайында ойлануды ұсынады, тіпті егер сабақ «интеграцияланған оқыту нәтижесі» тәсілінің бөлігі ретінде өткізілсе де. Сабақта қандай негізгі тақырыптар қарастырылады? Оқытудың негізгі мақсаты құзыреттерді қалыптастыру болуы мүмкін болса да, оқыту көбінесе әртүрлі пәндік салалар мен тақырыптарды қамтиды. Оқу жоспарына сәйкес өткізетін оқу сабағыныңыздың мазмұнын жазу үшін осы карточканы пайдаланыңыз. Мысалы, егер Сіз тарихтан сабақ берсеңіз, онда тақырып «Наполеон» болуы мүмкін. Сіз информатика пәнінің мұғалімімен/оқытушысымен бірлесе отырып шайқастың симуляторын құру арқылы білім алушыларда цифрлық бағдарламалау дағдыларын қалыптастыра аласыз. Дегенмен, Сіздің көзқарасыңыз бойынша, осы карточканың астында тізімдеуге болатын тақырыптардың бірі әлі де «Наполеон жорықтары» болады.

1-сурет. «Тапсырма» карточкалары

Дереккөз: Scaffold карточкалары жиынтығына арналған брошюра

«Мақсатты аудитория» карточкасы: білім беру іс-шарасына қатысушыларды анықтау үшін қолданылады. Кім оқиды? Аудиторияда қанша білім алушы отырады? Осы картаның айналасында білім алушылардың санын, олардың білімін, тәжірибесін және сабақты мақсатты аудиторияға бейімдеу үшін пайдалы болуы мүмкін кез келген басқа ақпаратты көрсетіңіз.

«Қажеттіліктер» карточкасы: білім алушылардың нақты қажеттіліктеріне назар аударады. Қандай қажеттіліктер қарастырылады? Қандай да бір ортақ немесе нақты қажеттіліктер бар ма? Егер «Мақсаттар» карточкасында басты назар оқытушыларға аударылса, бұл жерде Сіз жеке білім алушының немесе жалпы топтың нақты қажеттіліктерін ескересіз. Мысалы, олар визуалды тәсілге жақсы жауап бере алады, мұқият дайындық жұмыстарын немесе қойылған мақсатқа жету үшін қосымша уақытты қажет етеді.

«Ресурстар» карточкасы: Интервенцияны жүргізу үшін қандай ресурстар/жабдықтар / адамдар қажет? Бұл карточкада қол жетімді немесе қажетті жабдықты, бағдарламалық жасақтаманы, аппаратураны, материалдарды немесе оқу құралдарын атап өтуге болады. Егер сабақты өткізу үшін сыртқы ресурстар қажет болса, оларды осы карточкаға белгілеңіз. Оларды қамтамасыз етуге кім жауапты екенін де көрсетуге болады. Бұл әдісті адам ресурстарының тізімін жасау үшін де қолдануға болады: Сізге басқа оқытушылардың немесе оқытушы көмекшісінің қолдауы қажет пе? Сабақтарды өткізу үшін қауымдастықтан біреуді тарту керек пе? Олай болса, сол картаға белгі қойыңыз.

«Өтетін орны» карточкасы: сабақтарды өткізудің физикалық жағдайларына қатысты. Сабақтар қай жерде өтеді? Оңтайлы нәтижеге қол жеткізу үшін бұл ақпаратты жоспарлау және өткізу орнына қойылатын талаптарды белгілеу алдында білу маңызды. Сабақ онлайн режимінде немесе аралас ортада да өткізілуі мүмкін. Мұндай жағдайларда онлайн немесе аралас ортаның ерекшеліктерін және ұсына алатын мүмкіндіктерді ескере отырып, пайдаланылатын платформаны есепке алу және оқыту тәсіліне тиісті түзетулер енгізу қажет.

«Шынайы өмірмен байланысы» карточкасы: Шынайы өмірдің қандай мәселелері қарастырылады? Әлеммен ортақ немесе нақты байланыстары бар ма? Бұл карточка кәсіп пен қоғамдастық, әлеуметтік орта және нақты әлем арасында байланыс орнатуға көмектеседі. Ол басқа пәндермен немесе оқытушылармен және сыртқы мәтінменмен байланысты қамтуы мүмкін. Көбінесе сабақтар мен шынайы өмір арасындағы байланыс назардан тыс қалады, алайда бұл толыққанды оқу қызметі үшін өте маңызды.

2-қадам: «Жоспарлау» карточкаларын тізіп орналастырыңыз

«Тапсырма» карточкаларын қолданғаннан кейінгі келесі қадам «Жоспарлау» карточкаларын пайдалану. «Жоспарлау» карточкалары оқытушыларға сабақты жоспарлау кезінде нұсқаулық ретінде қызмет етеді. «Жоспарлау» карточкалары нөмірленген және 1-ден 7-ге дейінгі реттілікпен қолданылады. Бұл әрекеттер шешім қабылдауды қамтиды:

- құзыреттерді, оқыту әдістерін және бағалауды таңдау туралы;
- өткізу мерзімі.

Процесс туралы толық түсінік алу үшін үстелге немесе қабырғаға «Жоспарлау» карточкаларын сандық реттілікпен орналастырыңыз. Бұл әріптестермен немесе сыртқы стейкхолдерлермен ақпарат алмасуды жеңілдетеді. Әрбір карточкада толтыру жолы көрсетілген, ол жерде қажетті жазбалар жазуға болады немесе Scaffold жиынтығынан кітапхана карточкаларын қолдануға болады.

ЕСКЕРТУ

Ұсынылған процесс мүмкіндігінше жан-жақты және әмбебап болуы керек, және де тренерлер, еңбек жолын енді бастаған педагогтер, сондай-ақ өз қызметін бағалағысы келетін тәжірибесі мол педагогтер үшін де құнды ақпарат көзі бола алады. Маңыздысы, бұл икемді сұлба және оны өзгертуге болады. Педагогтер кейбір карточкаларды алмауы немесе олардың орналасу ретін өз қалауы және дәлелденген процеске сәйкес өзгертуі мүмкін. Көптеген педагогтермен кеңесу және әртүрлі топтардағы карточкаларды жан-жақты тестілеу жоспарлаудың әртүрлі тәсілдерін ескеруге мүмкіндік берді. Сонымен қатар, белгілі бір жағдайларда әдіске немесе нәтижеге негізделген тәсіл қажет болуы мүмкін. Сондықтан кейбір педагогтер оқыту әдісінен, қалаған нәтижеден немесе кез келген басқа қадамнан бастағанды жөн көруі мүмкін. Scaffold-тың негізгі міндеті оқу процесіне негізгі құзыреттерді енгізуде қолдау көрсету болғандықтан, бұл оқу процесінде бұл әрекеттің маңыздылығын көрсете отырып, құзыреттерді таңдау кезеңінен бастауды ұйғардық.

2-сурет. «Жоспарлау» карточкалары

Дереккөз: Scaffold карточкалары жиынтығына арналған брошюра

«Тапсырма» карточкалары сияқты, «Жоспарлау» карточкалары да көлденең орналасқан және дизайны сұр-ақ түсті. Әр карточканың нөмірі, атауы және қысқаша сипаттамасы бар. Бұл карточкалардың мақсаты – педагогтің сабаққа дайындық процесін жүйелеуге көмектесу. Олар бірде бір маңызды сәтті жіберіп алмау және ұмытып қалмау үшін сенімді сұлба ретінде қызмет етеді. Жоспарлау кезеңі педагогтің тапсырмамен танысуын және оны орындаудағы дайындығы мен бірқатар әрекеттерді қамтиды.

«Жоспарлау» карточкаларын тізіп орналастырғаннан кейінгі қадам – сабақ жоспарын құру. Бұл ретте әр карточканың астына белгілер қою немесе «Жоспарлау» карточкасына қосымша ретінде кітапхана карточкаларын пайдалану ұсынылады. Бұл Scaffold карточкаларын қолданудың келесі қадамы.

3-қадам: Құзыреттерді ТАҢДАҢЫЗ

«Жоспарлау» карточкасының біріншісі оқу құзыреттерді таңдауға арналған. Жиынтықтан «Құзыреттер» карточкаларын алыңыз және оқу сабағы барысында нені дамытуды жоспарлап отырсыз, сол карточкаларды таңдаңыз. Бұл карточкалар Цифрлық құзыреттер, Жеке, әлеуметтік құзыреттер және «оқуға икемділік» құзыреттілігі, Кәсіпкерлік құзыреттер және Тұрақты даму құзыреттері шеңберінен алынған негізгі құзыреттер кітапханасы болып табылады. Жиынтықта барлығы 57 құзырет карточкасы бар: 21 Цифрлық құзыреттер, 15 Кәсіпкерлік құзыреттер, 9 Жеке, әлеуметтік құзыреттер және «оқуға икемділік» құзыреттілігі және 12 Тұрақты даму құзыреттері. Сонымен қатар, әр құзыреттер жиынтығына арналған төрт мұқабалық карточкалары бар. Бұл карточкалардың өзіндік графикалық дизайны мен құрылымы ұқсас.

Құзыреттер карточкаларын оқытатын сабағыңызға қажетті құзыреттерді таңдау үшін ресурс ретінде пайдаланыңыз және таңдаған карточкаларыңызды «Жоспарлау» карточкаларының жиынтығындағы «Құзыреттерді таңдау» (#1) карточкасының астына қойыңыз.

«Құзыреттер» карточкаларының құрылымы келесі элементтерді қамтиды

Түспен таңбалануы: Көзбен көріп танудың ыңғайлылығы үшін «Құзыреттер» карточкалары түстермен таңбаланған. Цифрлық құзыреттер сарғыш түсті, Кәсіпкерлік құзыреттер күлгін түсті, Жеке, әлеуметтік құзыреттер және «оқуға икемділік» құзыреттілігі ашық сары түсті, Тұрақты даму құзыреттері жасыл және Икемді құзыреттер қою көк түсті. Түспен таңбалау «Құзыреттер» карточкаларын түстері бойынша бірден ажыратуға көмектеседі, бұл оларды қолдану мен жиынтықта тез тауып алуды жеңілдетеді.

3-сурет. «Құзыреттер» карточкасының элементтері

Дереккөз: Scaffold карточкаларының жиынтығы

Өріптік-цифрлық белгілеу: Әрбір карточканың оның ЕО құзыреттерінің шеңберіне және осы жүйедегі тиісті бөлімге байланысын көрсететін өріптік-цифрлық белгісі бар. Бұл іздеу процесін жеңілдетеді. Мысалы, d.1 Цифрлық құзыреттердегі бірінші құзыретті білдіреді, e.15 Кәсіпкерлік құзыреттегі он бесінші құзырет және т. б. Мұндай жүйе жүйе шеңберіндегі құзыреттерді ыңғайлы және тиімді сәйкестендіруді қамтамасыз етеді.

Карточка атауы: Әрбір карточканың құзырет атауына сәйкес келетін атауы болады. Көп жағдайда карточка атауы ЕО құзыреттерінің тиісті шеңберіндегі құзыреттер атауымен сәйкес келеді. Алайда, кейбір карточкалар үшін олардың құзыреттерінің атауларына өзгертулер енгізуді қажет болған жағдайлар да кездесті. Бұл өзгерістер карточкалар жиынтығының практикалық және функционалды бағытын қамтамасыз ету және қажетсіз академиялық терминологияны болдырмау үшін жасалды.

Сипаттамасы: Әрбір «Құзыреттер» карточкасының сипаттамасы ЕО құзыреті шеңберінде қамтылған түпнұсқа сипаттаманың өзгертілген нұсқасы болып табылады. Тұжырымдаманың өзгеруі сипаттаманың шеңберге сәйкес келуіне мүмкіндік береді және құзыреттілік туралы нақты түсінікті және қол жетімділікті қамтамасыз етеді.

Кеңес: Әрбір «Құзыреттер» карточкасында оқытушыға осы құзыретті дамыту бойынша практикалық ұсыныстар бар. Мақсаты – оқытушыға таңдап алған «Құзыреттер» карточкасымен тиімді жұмыс істеуге мүмкіндік беретін бастапқы жолын ұсыну. Бұл ұсыныстар мүмкіндігінше қолайлы. Олар білім алушының жұмысына көмегін тигізетін жаттығулар немесе сұраулар түрінде ұсынылған (мысалы, «Құпиялылық пен беделіңізді қорғау үшін өзіңіздің сандық профиліңізді зерттеңіз»). Осы кеңестерге сүйене отырып, оқытушылар белгілі бір құзыреттілікке байланысты толыққанды оқу тәжірибесін иегруге ықпал ете алады.

Үйлестіру: Әр құзыретті басқалармен қатар дамытуға болады, алайда кейбір құзыреттер бір-бірін табиғи түрде толықтырады. Әр карточкада «Үйлестіру» бөлімі бар, онда бір мезгілде даму үшін оңтайлы үйлесімді басқа құзыреттер ұсынылады. Бұл ұсынылған құзыреттердің сандық белгілері болады (жоғарыда айтылғандай). Бұл нұсқаулық оқытушыларға құзыреттерді таңдауға және оларды үйлестіруге көмектесуге, оқытудың жан-жақты тәжірибесін синергетикалық қолдау көрсетуге арналған.

4-сурет. «Құзыреттер» карточкаларындағы жазбалар

Дереккөз: Еуропалық білім беру қоры

Икемді құзыреттердің белгісі: Әрбір карточкада икемді құзыреттер шеңберінде дамитын осы құзыреттерді меңзейтін шағын белгілер бар. Бұл белгілер бір немесе бірнеше «Икемді құзыреттер» карточкаларына сәйкес келеді (төменде қараңыз) және тиісті «Құзыреттер» карточкасымен үйлесетін икемді құзыреттерді білдіреді. Сонымен қатар, бұл белгі ЕО-ның әртүрлі құзыреттілік шеңберлеріндегі «Құзыреттер» карточкаларын үйлестіруге және сәйкестендіруге мүмкіндік береді. Мысалы, «Ой-өріс кеңдігі» (құзырет І.7) және Мүмкіндіктерді анықтау («құзырет Е. 1) құзыреттерді «Сыни тұрғыдан ойлау» құзыреттерін дамытуға ықпал етеді. Осылайша, белгі ЕО құзыреттерінің әртүрлі шеңберлеріндегі құзыреттер тобын анықтаудың құнды құралы ретінде қызмет етеді, олар барлығы бірге икемді құзыреттердің дамуына ықпал етеді. Бұл Scaffold карточкаларын жергілікті оқу бағдарламасына біріктіруді жеңілдетеді.

Икемді құзыреттер. Икемді құзыреттің жеті карточкасы бар: сыни тұрғыдан ойлау, мәселелерді шешу, командада жұмыс істеу, келіссөздер жүргізу дағдылары, аналитикалық дағдылар, шығармашылық және мәдениетаралық қарым-қатынас дағдылары. Бұл карточкалар басқа құзыреттер карточкалары үшін біріктіруші элемент және көрсеткіш ретінде қызмет етеді. Әрбір икемді құзыреттер карточкасының атауы, басқа «Құзыреттер» карточкаларында көрсетілетін тән белгісі және ол ұсынатын құзыреттердің қысқаша сипаттамасы бар. Икемді құзыреттер карточкалары жиынтықта әртүрлі құзыреттерді жан-жақты дамыту үшін қажетті негізгі дағдылар мен икемділік көрсетілген жалпы шеңберді білдіреді.

2-кесте. Икемді құзыреттердің белгісі

	Сыни тұрғыдан ойлау		Аналитикалық дағды
	Мәселелерді шешу		Шығармашылық
	Командада жұмыс істеу		Мәдениетаралық қарым-қатынас дағдылары
	Келіссөздер жүргізу дағдылар		

Источник: Брошюра для набора карточек Scaffold

Құзыреттерді қалай таңдауға болады?

ИКЕМДІ ҚҰЗЫРЕТТЕР:

Белгілі бір құзыреттерге басты назар аудармай, икемді құзыреттерді дамыту үшін тиісті белгісі бар икемді құзыреттер карточкаларын табыңыз. Мысалы, егер сіз мәдениетаралық қарым-қатынас дағдыларын дамытқыңыз келсе, онда «Мәдениетаралық қарым-қатынас дағдылары» белгісі бар карточкаларды таңдаңыз. Мұндай тәсіл ЕО-ның әртүрлі құзыреттер шеңберлерінен бір икемділік құзыреттілікке бағытталған карточкалар жиынтығын жинақтауға мүмкіндік береді. Содан кейін алдын-ала таңдалған карточкалардан Сіз қажетті құзыреттер санын таңдай аласыз, бұл іріктеу процесін басқаруды жеңілдетеді.

ҚҰЗЫРЕТТІЛІККЕ НЕГІЗДЕЛГЕН КРИТЕРИЙ:

Егер Сіз білім алушының нақты қажеттілігін анықтасаңыз немесе білім алушылар нақты құзыреттіліктермен жұмыс істегісі келсе, онда жиынтықтан осы құзыреттерді таңдаңыз. Қажетті құзыреттер кіретін құрылымды қарастырудан бастаңыз. Егер бірнеше құзыреттерді дамыту қажет болса, онда қосымша құзыреттерді анықтау үшін әр карточканың «Үйлестіру» бөлімінен қараңыз. Қажетті құзыреттер санын жинап алғанша жалғастырыңыз.

ЕРІКТІ КРИТЕРИЙ:

Шығармашылық тәсіл үшін кездейсоқ түрде бір немесе бірнеше құзыреттер карточкаларын таңдап, белгілі бір жағдайларда тиісті құзыреттерді дамытуға бағытталған сабақ жоспарын әзірлеңіз. Бұл әдіс сабақты инновациялық үйлесіммен қызықты және әсерлі ете отырып, таңдалған құзыреттерге байланысты құзыреттіліктің тақырыбын, шарттарын, әдісін және басқа элементтерін бейімдеуге мүмкіндік береді.

Таңдап алған құзыреттерді анықтау және есте сақтау үшін «Құзыреттерді таңдау» № 1 карточкасына орналастырыңыз. Сіз кез-келген мөлшерде құзыреттілік таңдай аласыз, алайда ұсынылған шеңберден кем дегенде үш құзыреттіліктен бастауды ұсынамыз.

4-қадам: Бастапқы деңгейді БАҒАЛАҢЫЗ

«Құзыреттілік деңгейін анықтаңыз» (#2) карточкасында Сіз білім алушылардың таңдаған құзыреттерін меңгеру деңгейін бағалай аласыз. Бұл диагностикалық кезең сабақ басында білім алушылардың құзыреттілігін дамытудың бастапқы жолын анықтауға көмектеседі. Әрбір білім алушыға сәйкес келетін және қолдау көрсететін, олардың алдына тиісті міндеттер қоятын оқу сабақтарын әзірлеу үшін білім алушылардың дайындық деңгейіндегі айырмашылықты ескеріңіз. Таңдап алған құзыреттерге игеру деңгейлерін анықтау үшін қабылдау тестілері немесе сұхбаттар сияқты әртүрлі бағалау әдістерін қолдануға болады. Білім алушылардың таңдап алған құзыреттерді меңгеру деңгейін анықтау өте маңызды.

Бір білім алушының немесе барлық білім алушылардың бастапқы деңгейін анықтау үшін «Жоспарлау» карточкасынан «Құзыреттілік деңгейін анықтау» карточкасын пайдаланыңыз. «Бағалау әдістері» карточкасы (нұсқаулықтың 5 бөлімін қараңыз), сабақтың басында қабылдау тестін немесе диагностикалық бағалауды өткізу үшін бағалау әдісін таңдауға мүмкіндік береді. Жинаққа жеті «Бағалау әдістері» карточкасы, сондай-ақ мұқаба карточкасы кіреді. Бұл карточкалар қою көк түсімен және вертикальды орналасуымен ерекшеленеді және бағалаудың мүмкін әдістерінің кітапханасын ұсынады. Бағалау әдісі білім алушылардың бастапқы жолдарын анықтауға, үлгерімін бақылауға, мақсатқа жетуді және таңдалған оқыту әдісінің тиімділігін бағалауға мүмкіндік беретіндіктен білім беру қызметінің жетістігінде маңызды рөл атқарады. Карточкалар бағалау процесінің қалай жүретіні туралы шешім қабылдаудың бастапқы жолы болып табылады. Бағалау сабақтың басында, барысында немесе соңында жүргізілуі мүмкін, ал әдістер диагностикалық, формативті немесе жиынтық болуы мүмкін.

Бұл тізім толық емес және нақты білім беру қызметі үшін бағалау әдісін таңдауда бастапқы тәсіл ретінде қызмет ететініне назар аударамыз. Бұл құзыреттілікке бағытталған, эксперименттік оқу қызметі үшін бағалаудың негізгі тәсілдерін жіктеген және анықтаған тәжірибелі оқытушылар мен ғалымдардың жұмысын білдіреді.

Әрбір бағалау әдісі карточкасының тақырыбы, сипаттамасы болады және кеңес берілген. Бұл атау бағалау әдісінің атауы, оның ішінде толық атауы және әр түрлі елдерде шатаспау үшін әдетте аббревиатура қолданылады. Сипаттама әдістің қысқаша және жан-жақты анықтамасын қамтиды, оның негізгі аспектілерін көрсетеді. Айта кету керек, сипаттама толық емес және әдісті қолданудың басқа мүмкіндіктерін зерттеу үшін қосымша көздерге жүгіну ұсынылады. Нұсқауда педагогтерге білім беру қызметі барысында бағалау жүргізу бойынша үш тармақ ұсынылады. «Бағалау әдістері» карточкаларын «Құзыреттілік деңгейін анықтау» карточкасының астына немесе таңдаған бағалау әдісі туралы белгі қойыңыз.

5-қадам: Оқыту әдісін ТАҢДАҢЫЗ

«Оқыту әдісін таңдау» карточкасында (#3) қандай оқыту әдісін қолданғыңыз келетінін анықтаңыз. Сабақты жоспарламас бұрын оқыту әдісін анықтау маңызды, ал кейбір оқытушылар оны оқытылатын тақырыпты немесе құзыреттілікті таңдамас бұрын да таңдаған жөн деп санауы мүмкін. «Оқыту әдісі» карточкаларынан қалаған әдісті таңдаңыз.

Жиынтықта жеті «Оқыту әдісі» карточкасы және бір мұқаба карточкасы бар. Карточкалар вертикаль орналасқан және ашық көк түсті. Олар сабақ барысында немесе сабақтар топтамасында қолдануға болатын тәжірибеге негізделген оқытудың ең кең тараған әдістері мен тәсілдерін ұсынады. Тізім толық емес, бірақ өзіңіздің білім беру қызметіңізде қолданғыңыз келетін әдісті таңдаудың бастапқы жолы болып табылады. Кейбір анықтамалар ауқымды және әртүрлі оқыту стратегияларын қамтуы мүмкін, себебі негізгі төрт тәсіл ғана қарастырылады.

Жинаққа енгізілген оқыту әдістері педагогтердің құзыреттілікке бағытталған, эксперименттік оқытуға деген көзқарасының негізгі тәсілдерін жинақтау және анықтау мақсатында тәжірибелі оқытушылармен, ғалым педагогтермен іріктеп алынған. Әрбір карточкада сабақтың мазмұнын түсінуге және оны іс жүзінде қолдануға көмектесетін оның атауы, әдістің сипаттамасы және кеңестер бар. Атауы – бұл оқыту әдісінің атауы. Егер оқыту әдісі аббревиатурамен белгілі болса, шатаспау үшін карточкада оның толық атауы берілген. Сипаттама – бұл әдістің анықтамасын нақты беру және оның маңызды аспектілерін бөлектеу үшін қолданылатын әдістің қысқаша анықтамасы. Ол тақырыптың астындағы бір-екі сөйлеммен берілген. Сипаттама толық жазылуды талап етпейді, ал біз әдісті қолданар алдында оны түрлі қосымша көздерден зерттеуді ұсынамыз. Кеңес – бұл әдісті іс жүзінде қолдануға көмектесетін практикалық ұсыныс. Бұл білім алушылардың білім беру қызметі барысында өтуі тиіс бес сатылы процесс.

Таңдап алынған «Оқыту әдісі» № 3 карточкасын бастапқыда таңдап алған «Құзыреттер» карточкаларына сәйкес «Оқыту әдісін таңдаңыз» карточкасының астына қоюға болады. Егер сіз басқа әдісті, яғни уақыт өте келе әзірленген әдісті немесе «Оқыту әдістері» карточкаларына енгізілмеген әдісті таңдасаңыз, оны стикерге жазып, таңдап алған құзыреттерге сәйкес «Оқыту әдісін таңдау» карточкасының астына қоюыңызға болады. Ұзақ оқу сабақтары үшін бірнеше әдістерді таңдауға және біріктіруге болады.

6-қадам: Қажетті нәтижені ОРНАТЫҢЫЗ

Білім беру қызметін жоспарлау кезеңінде сабақ барысында да, аяқтағаннан кейін де білім алушылар үшін міндеттер мен күтілетін нәтижені анықтау өте маңызды. «Нәтижелер/нақты материалдар» (#4) карточкасында білім алушылардан не істеу керектігін немесе қалай істеу керектігін сұрайтыныңызды сипаттау ұсынылады. Қажетті түпкілікті нәтижені немесе күтілетін нәтижені нақты анықтаңыз, сонымен қатар сабақ барысында және/немесе аяқталғаннан кейін орындалуы керек кез келген нақты талаптарды немесе тапсырмаларды көрсетіңіз. Түпкілікті нәтиже білім алушылардың қатысуының нақты дәлелі және сапаны, прогресті және ол жеткізілген құзыреттерді анықтауға көмектесетін бағалау үшін негіз болып табылады.

Қажетті нәтижені тұжырымдай отырып, Сіз білім алушылардан не күтетініңізді түсіну үшін нақты негіз жасайсыз және олардың жұмысын бағалау үшін критерийлер белгілейсіз. Бұл олардың күш-жігерін ынталандырып қана қоймайды, сонымен қатар олардың жұмысы мен өсуін нақты бағалауға мүмкіндік береді. Білім алушылардан алғыңыз келетін нақты мәліметтерді, нұсқауларды немесе нәтижелерге қатысты ұсыныстарды немесе нақты материалдарды қосуды қарастырыңыз. Бұл жазбаша жұмыстар, презентациялар, прототиптер, топтық жобалар немесе алынған құзыреттерді игеру мен қолдануды көрсететін демонстрация немесе өзін-өзі көрсетудің кез келген басқа формалары сияқты түрлі тәсілдер болуы мүмкін. Есіңізде болсын, белгілі бір нәтижелер немесе нақты материалдар білім беру қызметінің тиімділігін бағалауда және күтілетін оқу нәтижелеріне қол жеткізуде маңызды рөл атқарады.

7-қадам: Бағалау әдісін ТАҢДАҢЫЗ

Оқу сабағын жоспарлау кезінде дұрыс бағалау әдісін таңдау өте маңызды (#5). Бағалау сабақтың соңына дейін жүргізілмейді деген жиі кездесетін қателіктерден аулақ болу керек.

Тек сабақ соңында жүргізілетін бағалау білім алушылардың бүкіл білім беру жолында арнайы көрсетуді сұрауымен байланысты тек аспектілерді бағалауға әкеліп соқтыруы мүмкін.

«Бағалау әдісін таңдау» №5 карточкасында қолданылатын бағалау тәсілін анықтаңыз. Білім алушылардың бастапқыдағы білім деңгейін анықтау үшін бағалау әдісін таңдаған сияқты бұрынырақ айталғандай бағалау карточкаларының кітапханасынан таңдай аласыз (5 бөлімді қараңыз). Сізде бастапқыда қолданған бағалау әдісін қолдануды жалғастыра аласыз немесе басқа әдісті таңдауға мүмкіндігіңіз бар.

Таңдалған «Бағалау» карточкасын «Құзыреттер» карточкаларымен және бұрын таңдалған «Оқыту әдісі» карточкасымен біріктіріп, «Бағалау әдісін таңдау» № 5 карточкасының астына қойыңыз.

Егер қажетті бағалау әдісі ұсынылған карточкаларда болмаса, Сіз мұндай жағдайда стикерге жазып, таңдап алған құзыреттерге сәйкес «Бағалау әдісін таңдаңыз» карточкасының астына қоюыңызға болады. Бағалау әдісін таңдау бағалау процесінің оқу мақсаттарына және білім беру іс-шарасының қажетті нәтижелеріне сәйкестігін қамтамасыз ету үшін үлкен маңызға ие екенін есте сақтаңыз.

8-қадам: Қажетті ресурстарды ЖИНАҚТАҚТАҢЫЗ

Оқу сабағын жоспарлаудың келесі қадамы – ресурстарды жинау (#6). Бұл практикалық қадам сабақты өткізу үшін қажетті ресурстарды мұқият жоспарлау және анықтау қажеттілігін, сондай-ақ қосымша тұлғаларды тарту мүмкіндігін еске салады. Оқытушыларға оқу материалын толық меңгермеуге жол бермеу үшін сабақ басталғанға дейін өз қажеттіліктері мен қанағаттануын қамтамасыз етулері маңызды.

Ресурстар қарапайым баспа материалдарынан бастап күрделі сандық құралдарға дейінгі көптеген элементтерді қамтуы мүмкін. Сонымен қатар, Сіз белсенділігіңізді арттыруыңыз үшін әріптестеріңізді немесе үшінші тараптың мамандарын жұмысқа тарта аласыз. «Ресурстарды жинау» карточкасында сабақты өткізуге қажетті барлық ресурстардың тізімдемесін көрсетіңіз және оларды сатып алу мүмкіндігіңіз бойынша белгілеңіз, бүкіл процесті іске асыру барысында бақылау тізімін жаңартып отырыңыз.

9-қадам: Сабақ жоспарын ҚҰРЫҢЫЗ

Бәрі дайын болса, онда сабақ/іс-шара жоспарын дайындаудың уақыты келді. Вертикальды сабақ жоспарын құру үшін «Хронология» карточкасын (#7) пайдаланыңыз. Сабақ жоспарында сабақтың барлық маңызды кезеңдері белгіленуі тиіс және сабақты өткізудің болжамды уақыты ішінде орындалуы тиіс әрекеттерді сипаттайтын нақты кесте құрыңыз (тапсырмалар карточкасындағы «Ұзақтығы» тармағына жатады).

3. Қағидалар

Бұл бөлімде педагогтерге Scaffold көмегімен өз тәжірибелеріне негізгі құзыреттіліктерді енгізуді жеңілдететін жеті шабыттандыратын принцип берілген. Олар педагогтерге: 1) білім алушылардың негізгі құзыреттерін дамытуға бағытталған эксперименттік оқыту арнасында ой жүгіртуге және 2) құзыреттерді дамыту үшін сол немесе өзге тәжірибенің өзектілігін қамтамасыз ететін негізгі сипаттамаларға назар аударуға көмектеседі.

3-кесте. Scaffold шабыттандыратын қағидалары

1.	Білім алушыларды нақты оқу процесіне тарту
2.	Білім алушылардың қалай оқитыны және оқуды қалай басқара алатыны туралы түсінігін жақсарту үшін рефлексияны пайдалану
3.	Білім алушыны назардың орталығына қойыңыз
4.	Пәнді оқытудан оқуды жеңілдетуге баса назар аударыңыз
5.	Қоғам үшін оқу процесін ашыңыз және оған басқаларды қатыстырыңыз
6.	Эмоционалды оқыту үшін триггерлерді қосыңыз
7.	Прогресті бірнеше әдістермен бағалаңыз және оның айқындығын қамтамасыз етіңіз

Дереккөз: басшылық авторларын әзірлеу

Әрбір қағида қосымша ұсыныстармен бірге бірқатар кеңестермен бірге жүреді. Сонымен қатар, әр қағида педагогке оқытудың бір немесе басқа әдісін сынап көруді және оны бағалау әдісімен біріктіруді ұсынады. Принциптер, әрине, түпкілікті болып табылады, бірақ бұл нұсқаулықта мұғалімдер карточкалардың барлық жиынтығын зерттеп, құзыреттілікке бағытталған сабақтарды дамытуға көмектесетін қосымша ресурстарды ашуды ұсынады.

3.1. Білім алушыларды нақты оқу процесіне тарту

Scaffold – білім алушыларға өз тәжірибелерінен үйренуге мүмкіндік беретін оқу сабақтарын жоспарлау құралы. Ол үшін педагогтер тәжірибе арқылы оқуға жағдай жасауы керек, яғни білім алушылардың шындықпен өзара әрекеттесу кезінде тиісті білімдерін, дағдылары мен көзқарастарын дамытуы үшін жағдай жасауы керек.

Педагогтің міндеті – қолайлы атмосфера, іс-әрекеттер мен эксперименттер үшін жағдай жасау, икемді бейімделуге ықпал ету, сондай-ақ сәтсіздікке, рефлексияға және өсуге мүмкіндік беру.

Оқу сабағын немесе модульді немесе бүкіл оқу бағдарламасын жоспарлау үшін Scaffold қолданбасын пайдаланған кезде білім алушылардың қажеттіліктерін ескеру маңызды: оларды не қызықтырады, не қажет, олардың

Кеңес:

1. Білім алушылар үшін не маңызды екенін ескере отырып, іс-қимыл жоспарын жасаңыз.
2. Эксперименттер мен икемді бейімделулер үшін қолайлы атмосфера жасаңыз.
3. Сәтсіздікке, рефлексияға және өсуге қолайлы жағдай жасаңыз.
4. Нақты мақсаттармен нақты өмірде оқытуды үйреніңіз.
5. Тәжірибе арқылы оқуды қамтамасыз ету үшін көптеген қайталануларды қамтамасыз етіңіз.
6. Не жұмыс істейтініне және не істемейтініне байланысты идеяларды тексеріп, болжамдарды нақтылаңыз.

бұрынғы тәжірибесін педагог ұйымдастыратын оқу іс-әрекеті процесінде қалай пайдалануға болады. Сонымен қатар, бұл тәжірибені білім алушылардың шынайы және шынайы өміріне сәйкес ету маңызды (мысалы, олардан өз нәтижелерін педагог бағалайтын эсседе емес, нақты аудиторияға бағытталған блогта, подкастта немесе бейнеде ұсынуды сұрау).

Жобаға бағытталған оқытуды қолданып көріңіз, оны шынайы бағалаумен біріктіріңіз!

3.2. Білім алушылардың қалай оқитыны және оқуды қалай басқара алатыны туралы түсінігін жақсарту үшін рефлексияны пайдалану

Тәжірибе арқылы оқыту осы тәжірибені түсінуді талап етеді. Тәжірибе туралы ойлау әр жағдайдан жаңа жағдайларда қолдану үшін жалпы принциптерді алуға мүмкіндік береді. Рефлексия метатанудың дамуына ықпал етеді-өзіндік ойлау процестерін, соның ішінде оқу процестерін түсіну қабілеті. Бұл білім алушылардың топ мүшелері, шығармашылық ойшылдар, төзімді агенттер және т. б. ретіндегі күшті және әлсіз жақтарын түсінуіне әкеледі және оқуды саналы түрде құруға көмектеседі.

Педагог оқу процесіне қайталанатын зерттеу, идеялар мен тестілеу циклдарын біріктіре отырып, рефлексияға баса назар аударуы керек. Сондай-ақ, білім алушыларды (жеке немесе топта)

олардың оқу тәжірибесі туралы ойлауға шақыруға болады. Мұны жазбаша түрде жасауға болады, мысалы рефлексия күнделігі арқылы немесе сұрақтарға ауызша жауап беру арқылы (ол жақсы жұмыс істеді, жоқ) немесе жұпта / топта талқылау (олар келесі жолы не істейтінін қалай сезінді).

Оқу сабақтарын жоспарлау кезінде білім алушыларды өз оқуы туралы ойлауға қалай тарту керектігі туралы ойлану керек. Оларды қандай білімі бар, не білмейтінін, нені игергісі келетінін және оқу мақсаттарына жету үшін не қажет екенін сұрау арқылы бастапқы нүктені белгілеуге тартуға болады. Сондай-ақ оларды оқу процесіне жауапкершілік сезімін арттыру үшін бағалау критерийлерін әзірлеуге қатысуға шақыруға болады. Педагог бүкіл оқу процесінде қамтамасыз етуі керек кері байланыс туралы ойлану өте маңызды. Бұл Scaffold жиынтығынан бағалау әдістері бар карталарға көмектеседі.

Оны құрдастарымен кері байланыспен біріктіру арқылы кооперативті оқытуды қолданып көріңіз!

3.3. Білім алушыны назарға қойыңыз

Білім алушыны оқу сабақтарын жоспарлау, әзірлеу және іске асыру орталығына қою оның оқу процесінде белсенді рөл атқаруына мүмкіндік беретін негізгі фактор болып табылады (тұлғаға бағытталған тәсіл). Бұл бақылаудан бас тартуды және білім алушыларға олардың тәуелсіздігін ілгерілету және өз оқуы үшін жауапкершілікті өз мойнына алуға ынталандыру үшін автономия беруді білдіреді. Бұл өз кезегінде өмір бойы білім алуға тәуелсіз көзқарастың негізін қалады.

Кеңес:

1. Үнемі рефлексия мүмкіндіктерін жасаңыз.
2. Сабақтың әр кезеңінде болжамдарды нақтылау және идеяларды жақсарту үшін рефлексияны қолдануға шақырыңыз.
3. Әр оқу жағдайынан жалпы принциптерді алу үшін рефлексияны қолдануды қолдау, оларды жаңа жағдайларда қолдану, әрі қарай оқуға негіз болады.

Педагогтің оқытуды ұйымдастырушы ретіндегі рөлі жеке білім алушылардың қажеттіліктері мен мүдделерін қанағаттандыру және олардың дербестігін ынталандыру болып табылады, мысалы, оларға өздері шешкісі келетін тапсырманы таңдауға, топтастарын таңдауға, деректерді жинау немесе идеяларды қалыптастыру әдістерін таңдауға, өз үлгерімін бағалауға белсенді қатысуға мүмкіндік беру.

Сабақтарды жоспарлау кезінде сіз оқу процесін қалай жекелендіруге болатындығын, білім алушыларға дербестік бере алатындығыңызды және оларды оқу тәжірибесін қалыптастыру процесіне қалай тарту керектігін ойластыруыңыз керек.

Білім алушы басқаратын оқытуды қолданып көріңіз және оны өзін-өзі тексерумен біріктіріңіз!

3.4. Пәнді оқытудан оқуды жеңілдетуге баса назар аударыңыз

Тәлімгер – адамға немесе командаға әртүрлі жағдайларда көмектесетін тәжірибелі маман. Осылайша, тәлімгерлік пәннің мазмұнынан білім алушылардың қажеттіліктеріне, тілектері мен қиындықтарына назар аударуды талап етеді.

Оқытуды ұйымдастырушы ретінде пдагог өз білім алушыларына оқу жоспарында немесе бағдарламада қарастырылған барлық мазмұнды игеру үшін сабақтар ұйымдастырып қана қоймауы керек. Педагог білім алушылардың дербес дамуы үшін мүмкіндіктер жасауы керек, олардың мұғалімнің өзіне тәуелділігін азайтуы керек, таным процесінде біртіндеп тәуелсіз бола алатындай етіп алдыңғы тәжірибелерін қолдануы керек. Тәлімгердің рөлі-білім алушыларға олардың қажеттіліктері мен бастапқы мүмкіндіктерін ескере отырып қолдау көрсету.

Осы тәсілмен сабақтарда педагог нұсқаушы емес, тәлімгер ретінде әрекет етеді, осылайша білім алушылардың іс-әрекеттерінің тиімділігіне деген сенімін нығайтуға ықпал етеді, бұл өз кезегінде олардың белгісіз, екіұшты және күрделі жағдайларды жеңе білу қабілетін дамытады және құндылықтарды құра отырып, өз оқуын дербес басқарады.

Оқу сабақтарын жоспарлау кезінде педагог оның рөлі қалай өзгереді, білім алушыларға жауап беруден олардың проблемалар мен уақытша сәтсіздіктер туралы шешім қабылдауы бойынша басшылыққа қалай өту керектігі туралы ойлайды. «Сахнадағы данышпанның» орнына педагог «бүйірдегі гид» болады. Білім алушыларды шабыттандыру, оларды тануға деген ынтасын ынталандыру және арттыру үшін оқуға деген құштарлығыңызды қалай жеткізуге болатынын қарастырған жөн.

Оқытудың зертханалық әдісін қолданып көріңіз, оны оқу сұрақтарымен біріктіріңіз!

Кеңес:

1. Студенттерге материалды таңдау және оны қалай үйрену туралы шешім қабылдауға мүмкіндік беріңіз.
2. Білім алушыларды оқытуды басқарудың барлық аспектілеріне, соның ішінде жоспарлау, бағалау, тану, ресурстармен қамтамасыз ету және т. б.
3. Мағыналы оқуға ықпал етеді.
4. Ұжымда және құрдастар арасында оқытуды насихаттаңыз.
5. Жеке таным стилін дамытыңыз.

Кеңес:

1. Білім алушылардың Сізге мұғалім ретінде тәуелділігін азайтыңыз.
2. Оларды бұрынғы тәжірибелерін қолдануға және бұрын белгісіз жағдайда жаңа рөлде болуға шақырыңыз.
3. Білім алушыларда олардың іс-әрекеттерінің тиімділігіне және олардың оқуын өз бетінше басқара алатындай белгісіз, екіұшты және күрделі жағдайлармен күресу қабілетіне сенуді дамыту.

3.5. Қоғам үшін оқу процесін ашыңыз және оған басқаларды қатыстырыңыз

Құзыреттілікке бағытталған және тәжірибеге негізделген оқыту бос жерде пайда болмайды. Ол нақты әлем мәселелеріне негізделген және белгілі бір қауымдастықтың әлеуметтік контекстінде жазылған, мысалы, білім алушының құрдастар тобы, өз отбасы немесе оның ауданы. Мұндай қауымдастық үшін оқу процесін ашу – бұл білім алушылардың өздерінен және олардан емтихан қабылдайтындардан басқа басқалар үшін мағыналы ету тәсілі; білім алушылардың білімдерін жаңа жағдайларда қолдануға болатындығын түсіну тәсілі. Сонымен қатар, нақты тәжірибе білім алушыларға шындықпен күресу үшін белгісіздікпен күресу керек екенін және сәтсіздік шынайы оқытудың бір бөлігі екенін түсінуге көмектесетін түсініксіздікті, қиындықтарды және уақытша сәтсіздіктерді тудырады, бұл өз кезегінде олардың мотивациясы мен табандылығын нығайту үшін пайдаланылуы мүмкін.

Сонымен қатар, адамдар оқшаулануда өте сирек жұмыс істейді. Басқа адамдармен жұмыс істеу басқаларды тану және құрметтеу қабілетін талап етеді; басқаларға бейімделу үшін эмпатия мен эмоционалды интеллектті дамыту; басқа адамдардың пікірін белсенді түрде тыңдау және ескеру; ортақ мақсат төңірегінде басқалармен бірігу; командада тиімді жұмыс істеу; және әсерді арттыру үшін байланыс желісін кеңейту.

Педагогтің міндеті – қоғамды оқу үдерісіне баулу, оған нақты әлем мәселелерін қосу және оқытуды өзекті ету үшін ынтымақтастықты дамыту.

Оқу сабақтарын жоспарлау кезінде педагог білім алушыларды таным процесі ортақ мақсат болып табылатын қауымдастық ретінде қарастырады. Педагог те осы қауымдастықтың бөлігі болып табылады және бірлескен оқу ортасын құру үшін білім алушылармен ынтымақтаса алады.

Педагог білім алушылардың тапсырмалар бойынша бірлескен жұмысын, басқаларға пайдалы немесе шабыттандыратын білім, идеялар, ресурстар мен тәжірибе алмасуды жоспарлауы керек. Білім алушыларды құрдастарынан кері байланыс қабылдауға, команданың ортақ мақсаттарға қол жеткізуге қосқан үлесін мойындауға және жұмысты жақсарту бойынша жоспарларды бірлесіп әзірлеуге шақыру. Білім алушылардың сыныптан тыс басқа адамдармен қарым-қатынасы үшін жағдай жасауды қарастырыңыз. Нақты проблеманы шешу немесе жоспар құру үшін жергілікті әкімшіліктің, жергілікті кәсіпорындардың, үкіметтік емес ұйымдардың, қоғамдық бірлестіктердің немесе белгілі бір азаматтардың (мысалы, туризмнің дамуы, қалалық немесе ауылдық жерлердің құлдырауы әсер ететін аудан тұрғындары) өкілдерін шақыруға болады. Білім алушылар өз қызығушылығына, ұмтылысы

Кеңес:

1. Нақты міндеттер, тәжірибелер мен мысалдар көзі ретінде жергілікті кәсіпорындармен, үкіметтік емес ұйымдармен немесе қоғамдық бірлестіктермен қарым-қатынас орнатыңыз.
2. Тәлімгер ретінде жергілікті мүдделі тараптармен қарым-қатынас орнатыңыз.
3. Белгілі бір бірлескен қоғамға енгізілген әлеуметтік процесс ретінде құзыреттілікті дамыту идеясынан пайда көреді деп күткен адамдармен тығыз қарым-қатынас жасаңыз.
4. Сыныптан нақты әлемге шығу қауіпті оқу тәжірибесі болып қала беретініне көз жеткізіңіз.
5. Ортақ мүдделерді пайдалана отырып, нақты мақсаттары, рөлдері мен міндеттері бар бірлескен оқу топтарын құрыңыз.
6. Бірлескен іс-шараларды жоспарлау, бір-бірінен үйрену үшін кері байланыс сұрау және ұсыну арқылы құрдастарыңызбен оқу қауымдастығына қосылыңыз.

мен эмпатиясына сүйене отырып, мәселені шешу үшін таңдаған кезде, мұғалім оларды басқа адамдармен қарым-қатынас жасауға, жаңа көзқарасты қабылдауға және мәселені жаңа позитивті түрде тұжырымдауға бағыттауы керек. Білім алушылар өз идеяларына қатысты кері байланыс алу үшін бенефициарларды, пайдаланушылар мен клиенттерді тарта алады немесе іс-шараны қоғамдастық деңгейінде жүзеге асыру барысында белсенді қатысушы бола алады.

Педагог кеңірек қауымдастық шеңберіндегі педагогикалық қауымдастықтың бөлігі болып табылады, сондықтан ол сұрақ қоюы керек: әріптестермен ынтымақтастық білім алушылардың тәжірибесін қалай жақсартып алады? Оқытуды ұйымдастырушы ретінде өз қабілеттеріңізді қалай дамытуға болады? Білім алушылар үшін оқуды шынайы ету үшін сыртқы мүдделі тараптармен қалай ынтымақтасуға болады?

Құндылыққа негізделген педагогиканы қолданып көріңіз, оны шынайы бағалаумен біріктіріңіз!

3.6. Эмоционалды оқыту үшін триггерлерді қосыңыз

Оқу процесінде әрдайым эмоциялар болады, әсіресе ынтымақтастық кезінде, белгісіз мәселелермен бетпе-бет келу, оқиғалардың күтпеген дамуы және уақыт шектеулері. Оқу процесінде пайда болатын эмоцияларды оқушылардың өзін-өзі тануы мен өзін-өзі реттеуін дамыту үшін қолдануға болады, бұл оқуды мағыналы және есте қаларлық етеді.

Педагог білім алушыларға эмоционалды жүктемені көтеретін оқиғалар мен процестерден білім алу мүмкіндігін жоспарлауы керек, олар өздерін қызықтырады және түсініксіздікпен, белгісіздікпен және тәуекелмен күресуге мәжбүр етеді. Мұны білім алушыларға қиын міндеттер қою арқылы жасауға болады; оларды оқу бөлмесінен кетуге мәжбүр ету; көшеге шығып, адамдардың болжамды санаттарымен, бенефициарларымен немесе клиенттерімен сөйлесу; процеске белгісіздік әкелу арқылы олардың идеяларының жақтаушыларымен немесе ықтимал қарсыластарымен; білім алушыларды командада жұмыс істеуге мәжбүрлеу немесе уақытты ауыстыру сияқты уақытқа қысым жасау.

Интервенцияны әзірлеу және жүзеге асыру кезінде білім алушылар сәтсіздіктер мен қателіктер үшін сотталмайтынына немесе ұятқа қалмайтынына және оларға және олардың эмоционалды әл-ауқатына қамқорлық жасайтынына сенімді бола алатын қауіпсіз оқу кеңістігін құрудың маңыздылығын есте ұстаған жөн.

Ойын арқылы күрделі оқыту әдісін байқап көріңіз, оны өзін-өзі тексерумен біріктіріңіз!

3.7. Прогресті бірнеше әдістермен бағалаңыз және оның айқындығын қамтамасыз етіңіз

Әр түрлі адамдардағы таным тәжірибесі әр түрлі, бұл өз мүдделеріне, ұмтылыстарына, эмоцияларына және алдыңғы құзыреттілік деңгейіне байланысты. Сонымен қатар, оқыту әлеуметтік контексте жүреді, онда басқа адамдармен қарым-қатынас оқу процесін анықтайды. Оқыту «қосу/өшіру» принципі бойынша жүрмейді, бұл уақытты қажет ететін, шексіз қадамдардан тұратын және бастапқы нүктеден тәуелсіз жүретін процесс. Тәжірибелік

Кеңес:

1. Оқыту процесінде қандай эмоциялар бар екенін анықтаңыз.
2. Анық емес мәселелерді, күтпеген оқиғаларды және уақыт шектеулерін қамтитын тапсырмаларды орындау кезінде эмоцияларды басқаруды қамтамасыз етіңіз және жоспарлаңыз.
3. Мотивация мен тұрақтылықты дамыту үшін оқытудың эмоционалды компонентін пайдаланыңыз.

және құзыреттілікке бағытталған оқытуды бағалау оңай емес, өйткені білім алушылардың нәтижелерін бағалауға мүмкіндік беретін стандартталған тесттер жоқ.

Оқыту білім алушылардың қызығушылығымен шартталған кезде, жетістіктерді бағалаудың белгіленген критерийлерін белгілеуге тырысудың орнына, мұғалім ұйымдастырушы ретінде білім алушылардың оқу процесінде қиындықтарды қалай шешетінін бақылауға және олардың жетістіктерін түсінуге көмектесуге назар аудара алады.

Оқу сабақтарын жоспарлау кезінде педагог оқудағы прогресті білім алушыларға көрінетін ету үшін оның қандай мүмкіндіктері бар екенін қарастыруы керек. Егер бар болса, прогресс кестелерін пайдалануға болады⁵, ⁶. Кері байланыстың қай түрі білім алушылардың мотивациясы мен табандылығын, олардың өзін-өзі тануы мен өзіндік тиімділігін жақсы қолдай алатынын анықтау қажет. Рефлексиялық оқыту білім алушылардың жеке немесе ұжымдық рефлексиясына негізделеді және дербес оқытуды дамытуға және өсуге ұмтылуға бағытталған. Құрдастарының жетістіктерін бағалау (өзара бағалау) білім алушылардың бір-бірінің жетістіктерін бағалауын көздейді және олардың басқалардан құнды сынды қабылдау, сондай-ақ басқаларға сындарлы кері байланыс беру қабілетін дамытуға ықпал етеді. Сыртқы бағалау-бұл білім алушыларға олардың оқуының басқалар үшін қаншалықты маңызды екенін көрсетуге мүмкіндік беретін өте құнды құрал (мысалы, ықтимал бенефициарлар, әлеуетті жұмыс берушілер, ҰБТ гранттарын ұсынатын органдар ...).

Қоғамдық қызмет элементтерімен практикалық оқытуды меңгеруге тырысыңыз және оны бағалау нәтижелерін алу, бақылау және интроспекциямен біріктіріңіз.

Кеңес:

1. Бастапқы жолын анықтаңыз.
2. Білім алушыларға қол жеткізген жетістіктері туралы ойлауға көмектесу үшін бастапқы деңгейді пайдаланыңыз.
3. Жиі, уақтылы және тиімді кері байланыс беру арқылы білім алушыларға алға жылжуға көмектесіңіз.
4. Жұмысты жақсартуға деген ұмтылыс пен мотивацияны тудыратын кері байланыс беріңіз.
5. Білім алушылармен бірге прогресті атап өтіңіз.

5 Vuorikari P., Ключер С., Пуни Й. DigComp 2.2: Рамки цифровых компетенций граждан – с новыми примерами знаний, навыков и установок. – Люксембург: Издательский офис Европейского союза. – Том UR 31006 EN. – 2022.

6 Бачигалупо М., Кампилис П., Пуни Й., Ван ден Бранде Г. EntreComp: The Entrepreneurship Competence Framework. – Люксембург: Издательский офис Европейского союза, 2016.

4. «Оқыту әдістері» карточкалары

Scaffold жеті оқыту әдісін немесе тәжірибелі оқыту арқылы негізгі құзыреттіліктерді дамытуға бағытталған педагогикалық тәсілдерді ұсынады. Олардың барлығы тәжірибе арқылы оқытуды дамытуға ықпал етеді және білім алушыларға проблема немесе тапсырма сияқты жұмыс істеуге болатын нәрсені ұсынады. Бұл әдістер сұрақ қоюға және зерттеу жүргізуге негізделген, олар сыни ойлауды, ынтымақтастықты және өсу ойлауын дамытуға ықпал етеді.

4-кесте. «Оқыту әдістері» карточкалары

1.	Жобаға бағытталған оқыту
2.	Тұлғаға бағытталған оқыту
3.	Құндылыққа негізделген педагогика
4.	Ынтымақтастықта оқыту
5.	Ойын арқылы оқыту
6.	Оқытудың зертханалық әдісі
7.	Қоғамдық қызмет элементтерімен практикалық оқыту

Дереккөз: басшылық авторларын әзірлеу

Әдістердің тізімі түпкілікті емес, бірақ педагогтердің назарына қолдануға, біріктіруге және тәжірибе жасауға болатын бірқатар инновациялық тәсілдерді ұсынады. Барлық әдістер 3-бөлімде көрсетілген принциптерді эксперименттік оқу қызметі арқылы жүзеге асыруға мүмкіндік береді. Оларды келесі бөлімде ұсынылған бағалау әдістерімен біріктіріп, оқытудың әртүрлі шарттары мен контексттеріне бейімдеуге болады.

Егер педагог эксперименттік оқытудың басқа тәсілін қолданса (мысалы, дизайн-ойлау⁷ немесе проблемаға бағытталған оқыту⁸) немесе өз тәсілін жасаған болса, әрине, оны қолдануды жалғастыруға болады. Scaffold педагогке өзінің білім беру тәжірибесін негізгі құзыреттерге үйрету бойынша нұсқаулық ретінде емес, негізгі құзыреттерге бағыттауға көмектесетін икемді құрал ретінде қарастырылуы керек. Scaffold педагогке бір уақытта жаңа құзыреттер жиынтығы немесе әдіс бойынша өз тәжірибесін құруға көмектеседі.

7 Design Thinking for Educators | Дизайн-мышление для преподавателей [электронный ресурс на англ. яз.] // URL: <https://page.ideo.com/design-thinking-edu-toolkit>

8 Problem-Based Learning | Проблемно-ориентированное обучение [электронный ресурс на англ. яз.] // URL: <https://www.maastrichtuniversity.nl/education/why-um/problem-based-learning>

Карточка элементі	Оқыту әдісі
Атауы	4.1. Жобаға бағытталған оқыту (ЖБО)
	 <p>Білім алушылар өздерінің білімдері мен дағдыларын нақты өмірдегі қиындықтар мен оларға қатысты мәселелерге негізделген жобалар арқылы дамытады, бұл оқуға басты назар аударады және білім алушылардың дербестігін ынталандырады.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Білім алушылар нақты проблеманы, сұрақты немесе тапсырманы анықтайды және тұжырымдайды. 2. Білім алушылар ұзақ мерзімді зерттеу жүргізу үшін тапсырмалар тізбегін анықтайды және құрастырады. 3. Олар идеяларды ойластырады және бағалайды. 4. Олар өз жұмыстарын сынау, нақтылау және таныстыру үшін өнім жасайды. 5. Олар рефлексия жасайды және оқу нәтижелерін қорытындылайды.
Сипаттамасы	Білім алушылар өздерінің білімдері мен дағдыларын нақты өмірдегі қиындықтар мен оларға қатысты мәселелерге негізделген жобалар арқылы дамытады, бұл оқуға басты назар аударады және білім алушылардың дербестігін ынталандырады.
Keңес	<ol style="list-style-type: none"> 1. Білім алушылар нақты проблеманы, сұрақты немесе тапсырманы анықтайды және тұжырымдайды. 2. Білім алушылар ұзақ мерзімді зерттеу жүргізу үшін тапсырмалар тізбегін анықтайды және құрастырады. 3. Олар идеяларды ойластырады және бағалайды. 4. Олар өз жұмыстарын сынау, нақтылау және таныстыру үшін өнім жасайды. 5. Олар рефлексия жасайды және оқу нәтижелерін қорытындылайды.

Әрекетке

ТжКБ шеңберінде оқыту проблеманы немесе мәселені шешуге бағытталған жоба ретінде құрылады. Бұл шынайы, нақты әлемде болып жатқан және білім алушылар үшін маңызды нәрсе⁹.

1. Білім алушылар нақты проблеманы, сұрақты немесе тапсырманы анықтайды және тұжырымдайды

Шешілетін мәселені анықтау – ТжКБ-ның алғашқы қадамы.

Мәселені анықтаудың көптеген жолдары бар. Білім алушыларға оны педагог ұсына алады (мысалы, **тұрақты даму мақсаттарында** жұмыс істеу) немесе басқа біреуден (жергілікті қоғамдық ұйым, муниципалитет немесе жергілікті бизнес) шешілуі қажет мәселені атауын сұрай алады немесе білім алушыларға өздері үшін маңызды мәселені (тапсырманы) өз бетінше таңдауға мүмкіндік береді.

⁹ What is PBL? |Что такое проектное обучение?/ Веб-сайт PBL WORKS. // URL: <https://www.pblworks.org/what-is-pbl>

Тапсырмалар анық және анық немесе анық емес болуы мүмкін және оларды шешу жолдары нақты шешілмеген «жасырын мәселелерге» дейін нақты анықталған немесе анықталмаған болуы мүмкін. Бастапқы кезеңде неғұрлым аз проблемалар анықталса, соғұрлым білім алушылар проблеманы қалыптастыруға белсенді қатысуы керек («білім алушының жетекшілігімен оқыту», 36-бетті қараңыз). Педагог білім алушыларға автономияның қандай дәрежесін жоспарлағанына қарамастан, бірінші кезеңде оларға шешкісі келетін мәселені / тапсырманы түсінуге уақыт беру және оны шешуге кеңістік ашатындай етіп тұжырымдау маңызды.

Мұны істеудің бір жолы – білім алушылардан келесі сұрақтарға жазбаша жауап беруін сұрау:

- Сіз шешуге тырысып жатқан мәселе неде? Оны тұжырымдаудың және құндылықты құрудың түпнұсқа тәсілдерін табуға болатындай қарапайым және кең болсын, бірақ оны шешуге болатындай нақты болсын.
- Сіз қандай нәтижеге қол жеткізгіңіз келеді? Жоба барысында не күтетініңіз туралы шынайы болыңыз.
- Сіз қандай негізгі шектеулерге тап болдыңыз? Солардың бірі-уақыт. Жоба барысында кездесетін барлық басқа шектеулерді тізімдеңіз.

Сондай-ақ қараңыз:

Кәсіпкерлік құзыреттер. Сабақ жоспары: F 5 (44-бет) L 6 (60-бет) L 7 (61-бет)

Жеке, әлеуметтік құзыреттер және «оқуға икемділік» құзыреттілігі іс-әрекетте: Жауапты әңгіме (64-бет)

[Ева Стояновская](#)мен педагогтерге арналған бейнежазба, Солтүстік Македония (ағылшын тілінде бейне транскрипциясы бар)

2. Білім алушылар ұзақ мерзімді зерттеу жүргізу үшін тапсырмалар тізбегін анықтайды және құрастырады

Білім алушылар мәселені анықтағаннан кейін, оған қалай қарау керектігін шешуі керек. Зерттеудің бұл кезеңі білім алушылар әзірлейтін жобаның негізін қалауға арналған. Ақпаратты жинау, сұрақтар қою, мәселені қалыптастыру және шешу тәсілдерін итеративті түрде біріктіру (яғни бірнеше рет қайталау) арқылы білім алушылар өздері шешуі керек мәселені шынайы түсінуге қол жеткізеді.

Зерттеу кезеңі білім алушыларға шешуге тура келетін мәселе туралы түсініктерін кеңейтуге мүмкіндік беретінін атап өту үшін жиі ашылу кезеңі деп аталады.

Шағын топтарда жұмыс істеу (әрқайсысы 3-5 адамнан) – бұл кезең үшін оңтайлы стратегия. Осы кезеңде әртүрлі көзқарастарды ескеру үшін топтар әртүрлі болуы керек. Педагог білім алушыларға командада жұмыс істеу дағдыларын дамытуға көмектесуі керек. Ол үшін әрбір қатысушы үшін рөлдерді анықтау, мінез-құлық ережелері туралы келіссөздер жүргізу және консенсусқа келу үшін салымдардың әртүрлілігін бағалау қажет.

Топтар құрылғаннан кейін білім алушыларды өздері анықтаған мәселеге қайтарып, ол туралы барлық идеяларды жинау керек: олар қазірдің өзінде не біледі? Олар нені анықтауы керек? Бұл мәселе адамдардың қай санаттарына көбірек әсер етеді? Оның шешімінен кім пайда көреді? Бұл адамдар мәселені нақтылауға қалай көмектесе алады?

Келесі қадам – білім алушыларға зерттеу стратегиясын тұжырымдауды ұсыну: олар анықталған білімдегі олқылықтарды қалай толтырады? Олар қосымша аймақтарды қалай анықтайды? Мәселені тұжырымдау үшін қандай ақпаратты зерттеу керек? Педагог білім алушыларға әлеуетті ақпарат көздерін (интернет-сайттар, негізгі ақпарат қоймалары, TED конференциясында мазмұнды баяндамалар, сарапшылар, түпкі пайдаланушылар, педагог тақырып бойынша дайындаған материалдар және т.б.) ұсынуы қажет. Білім алушыларға респонденттермен қалай байланысатындығын және оларға қандай сұрақтар қоятынын көрсететін жоспар құруға кеңес беру керек.

Білім алушыларға метафораларды қолдануға немесе шабыт алу және тақырып туралы түсініктерін кеңейту үшін парадокстар мен экстремалдар туралы ойлауға шақыруға болады.

Сондай-ақ қараңыз:

Кәсіпкерлік құзыреттер: L1 (55-бет) L2 (56-бет) L3 (57-бет) L4 (58-бет), L14 (69-бет), L15 (70-бет), L17 (72-бет), L21 (76-бет)

Жеке, әлеуметтік құзыреттер және «оқуға икемділік» құзыреттілігі: онлайн-оқу кеңістігі үшін ережелер туралы келісім жасаңыз (74-бет)

Корнелия Лохьевамен бейнежазба, Словакия

3. Білім алушылар идеяларды ойластырады және бағалайды

Білім алушылар жиналған ақпаратты талдап, түсіндіргеннен кейін олар идеяларды қалыптастырудың шығармашылық кезеңіне өтуі мүмкін. Миға шабуыл және басқа шығармашылық әдістердің көмегімен олар алдыңғы кезеңде тұжырымдалған мәселені шешу үшін көптеген идеяларды ұсына алады.

Педагог білім алушыларға уақыт бөліп, шығармашылыққа орын дайындау арқылы идеялар жасауға көмектесе алады. Идеяларды құру дегеніміз – бұл ережелерді сақтау және идеяларды жүйелі түрде жинау қажет жартылай құрылымдалған процесс, мысалы, физикалық немесе виртуалды стикерлерді қолдану.

Пайда болған идеяларды топтастырып, дауыс беру және талқылау арқылы ең перспективалысын таңдап, соңында жоба барысында тұжырымдалған мәселені шешетініне көз жеткізу үшін таңдалған идеяны нақтылау керек.

Сондай-ақ қараңыз:

Кәсіпкерлік құзыреттер. Сабақ жоспары: L 10 (64-бет), Ө 11 (6.66), Ө 12 (6.67), Ө 16 (6.71)

Жеке, әлеуметтік құзыреттер және «оқуға икемділік» құзыреттілігі іс-әрекетте: Жаңа идеялар (56-бет)

Ева Стояновскаямен педагогтерге арналған бейнежазба, Солтүстік Македония

4. Білім алушылар өз жұмыстарын сынау, нақтылау және таныстыру үшін өнім жасайды

Идеялар тексеруді қажет етеді. Оларды тексеру үшін тестілеушілерге олардың ерекшеліктерін модельдеуге және олардың құндылығы туралы ойлауға мүмкіндік беретін прототиптерге (прототип, модель) айналдыру қажет. Прототиптерді топ ішінде, әзірлеу процесінде және сыртқы тестерлердің көмегімен үнемі бағалауға болады. Прототиптер жоба үшін таңдалған идеяны іс жүзінде тексеруге және қосымша зерттеу циклін жүргізуге

мүмкіндік береді, бұл өз кезегінде білім алушылардың алдына қойылған міндетті қалай шешуге болатынын түсінуін тереңдетеді. Уақыт пен ресурстардың болуына байланысты білім алушылардан идеяның біртіндеп жетілдірілуін қамтамасыз ету үшін прототиптерді құру және тестілеудің бірнеше сессияларын өткізу сұралуы мүмкін.

Идеяны нақты нәтижеге айналдыру оны тексеруге мүмкіндік беріп қана қоймайды, сонымен қатар оқудағы прогресті көрсетуге мүмкіндік береді: жоба өнімін сыртқы аудиторияға ұсынуға болады. Ол әлеуметтік желілерде, бейнеде немесе мектеп сайтында құжатталуы және таратылуы мүмкін, бұл өз кезегінде білім алушылар үшін оқуды шынайы етеді.

Педагогтің рөлі – білім алушыларға осы тапсырма арқылы білім алушыларда дамытуды жоспарлап отырған білім беру мақсаттары мен құзыреттіліктерін ұмытпай, жүзеге асыруға болатын идеяны таңдауға көмектесу.

Сондай-ақ қараңыз:

Кәсіпкерлік құзыреттер. Сабақ жоспары: L 26 (81-бет) L 27 (82-бет) L 28 (83-бет) L 29 (84-бет), Жеке, әлеуметтік құзыреттер және «оқуға икемділік» құзыреттілігі: онлайн-оқу кеңістігі үшін ережелер туралы келісім жасаңыз (74-бет)

[Корнелия Лохинова](#)мен педагогтерге арналған бейнежазба, Словакия

5. Білім алушылар рефлексия жасайды және оқу нәтижелерін қорытындылайды

Рефлексия білім алушыларға өзін-өзі тануды дамытуға, өз іс-әрекетінің тиімділігіне сенуді арттыруға және метатануды дамытуға мүмкіндік беретін мағыналы оқытуға қол жеткізу үшін қажет. Бұл олардың оқу процесінен жалпы принциптерді алу қабілетін нығайтуға және оларды жаңа жағдайларда қолдануға көмектесу үшін маңызды, осылайша олардың оқуын өз бетінше басқару қабілетін тәрбиелейді.

Жобалық оқытуда білім алушылардың процесс туралы ойлауына, туындаған қиындықтарға және оларды жеңу үшін әзірлеген стратегияларына негізделген оқу процесін өз бетінше басқаруға көп көңіл бөлінеді.

Педагог рефлексияға шақыру қабілетінің маңыздылығын бағалау үшін оқытудан оқытуды ұйымдастырушы ретіндегі рөліне назар аударуы керек. Білім алушыларды интроспекцияға ынталандыру, оларға сындарлы кері байланыс беру, басқа адамдардың оқуына қосқан үлесі үшін алғыс айтуға үйрету керек.

Прогресті атап өту – рефлексивті тәжірибеге жағымды эмоциялар берудің және оқушылардың өсуге деген ұмтылысын тәрбиелеудің бір жолы. Білім алушыларды рефлексияға итермелей отырып, педагог нәтижелердің сапасына емес, прогреске назар аударуы керек. ТЖКБ шеңберінде оқыту-бұл мұғалімнің мақсаты. Жобаның нәтижелері осы мақсатқа жетудің құралы болып табылады және өзіндік құндылығы жоқ.

Сондай-ақ қараңыз:

Кәсіпкерлік құзыреттер. Сабақ жоспары: L31 (86-бет), L33 (88-бет)

Жеке, әлеуметтік құзыреттер және «оқуға икемділік» құзыреттілігі: біреуін беріңіз, екіншісін алыңыз, әрі қарай жүріңіз (58-бет), өзара оқыту стратегиясы (66-бет)

[Паз Фернандес де Вера](#)мен педагогтерге арналған бейнежазба, Испания

4.1.1. Жобаға бағытталған оқыту идеялары

4.1.1.1. Тұрақты даму мақсаттары (ТДМ)

Сипаттамасы

Тұрақты даму мақсаттары – Біріккен Ұлттар Ұйымының 2030 жылға қарай ірі әлемдік проблемаларды шешуі үшін айқындаған 17 мақсаты. Тұрақты дамуға арналған білім (ТДБ) 4.7 білім беру саласындағы тұрақты даму мақсаттарының ТДМ міндеттерінің біріне негізделеді және барлық 17 ТДМ қол жеткізудің қозғаушы күші болып саналады.

4.7-міндет 2030 жылға қарай «барлық білім алушылар қол жеткізуге болатын дамуға жәрдемдесу үшін қажетті білім мен дағдыларды, оның ішінде, басқалармен қатар, орнықты даму және тұрақты өмір салты, адам құқықтары, гендерлік теңдік, бейбітшілік пен зорлық-зомбылық мәдениетін, жаһандық азаматтарды ілгерілету мүддесінде білім беру арқылы алады» деп көздейді мәдени әртүрлілікті тану және мәдениеттің тұрақты дамуға қосқан үлесі».

Артықшылықтары

Тұрақты дамудың 17 мақсаты білім алушылар гендерлік теңсіздік және таза судың жетіспеушілігі сияқты бүкіл әлемде бар мәселелер туралы түсінік ала алатын орта жасайды. Білім алушылар бұл проблемалар өзара байланысты және көп мәдениетті болып келе жатқан қоғамдағы мәдени нормалар мен айырмашылықтардың бөлігі екенін түсінуі керек. Тренингте сандық білім беру ресурстарын қолдану білім алушыларды өздерінің жергілікті және жаһандық қауымдастықтарының ең ірі әлемдік блемдерді шешуде белсенді қатысушылары болуға шақырады. Білім алушылар кедейлік, аштық және құрдастарының алдында тұрған білімге қол жетімділіктің жоқтығы туралы біле отырып, жанашырлық пен жанашырлықты дамытады.

ТДМ адамдар жалпы миссия ретінде көбірек қолданады, мақсаттар мен іс-қимылдар үшін шеңбер жасайды, оған сәйкес жасыл, инклюзивті экономикалар мен күшті қоғамдар құру үшін бүкіл әлем бойынша әр түрлі адамдармен жұмыс істеуге болады. ТДМ халықаралық ынтымақтастық арқылы инновациялар мен құндылықтар жасауға шақырады. сандық білім беру ресурстарын қолдану бүкіл әлемдегі тәжірибелер мен іс-әрекеттерге мүмкіндіктер ашады және білім алушылар мен педагогтерді ұқсас миссияларды орындайтын адамдармен байланыстырады.

Кеңес

Төменде ТДМ-ға сүйене отырып, ТЖКБ жүргізу үшін бірнеше шабыттандыратын триггерлер (ынталандырулар) берілген.

1. Білім алушыларға өз мектебін (үй, Кеңсе, қоғамдық ғимарат) тұрақты етуді ұсынуға болады. Ол үшін 35 адамнан тұратын топтар құру қажет.
2. Әр топ мектепке (үйге, кеңсеге, қоғамдық ғимаратқа) тұрақтылықтың нені білдіретінін зерттеуден бастайды және жоба барысында үнемі ақпарат жинау үшін бірқатар тапсырмаларды жоспарлайды. Қатысушыларға ақпарат пен деректерді алу үшін құралдар мен стратегияларды таңдау еркіндігін беру қажет (интернеттен іздеу, негізгі мүдделі тұлғалармен сұхбат, фокус-топтар және т.б.). Тәрбиешінің рөлі-топты қолдау, ресурстарды табу және пайдалану бойынша кеңестер беру, сәттілік критерийлерін белгілеу немесе прогресті бағалау үшін бақылау нүктелері мен мерзімдерін жоспарлау. Адамдар іздеу жүйелерінде жауап табуға болатын сұрақтарды жиі қалыптастыратынын есте ұстаған жөн. Білім алушылар жауап іздеу үшін рефлексияны қажет ететін күрделі сұрақтарды тұжырымдауға итермелеу қажет.

3. Жобаға қатысушылар өз мектебін тұрақты етуге көмектесетін көптеген идеяларды жасайды. Мұның бәрі оқу процесінің барлық қатысушыларына ресурстарды тұтынуды 20% –ға қысқартуды, жергілікті тұрғындар үшін азық-түлік өсіру үшін мектеп жанындағы учаскені пайдалануды, автомобильдер санын азайту мақсатында мектеп автобусын пайдалануды және мектепке (жаяу, велосипедпен немесе қоғамдық көлікпен) тұрақты жол жүруге конкурс ұйымдастыруға дейін, қолдау көрсетуді ұсынудан бастап болуы мүмкін асханадағы вегетариандық тағамдар, сауда автоматтарын жаңа өнімдермен себеттерге ауыстыру және т. б. Көптеген мақсатты идеяларды құру-бұл ең перспективалы идеяны табудың қажетті қадамы, ол басында қойылған тапсырмаға жақсы жауап береді.
4. Жобалық оқыту білімді оларды игеруді, көбейтуді көрсететін қызмет өніміне енгізуге негізделген. Таңдалған идеяға байланысты қатысушылар ресурстарды тұтынуды азайтуға, мектеп дирекциясына шығарындыларды азайту үшін мектеп автобусының маршрутын құруға немесе мектеп алаңына көкөністер отырғызуға уәде беріп, құрдастары, тәрбиешілері мен қызметкерлері арасында қол жинау науқанын ұйымдастыра алады.
5. Білім алушылардың қалай үйренетінін және оқу процесін қалай басқара алатынын түсінуін жақсарту үшін рефлексияны пайдалану осы Нұсқаулықтың басында айтылған принциптердің бірі болып табылады (26-бетті қараңыз) және ТЖКБ маңызды элементі. Рефлексияны ынталандыру үшін, мысалы, білім алушыларға жұпта, топта немесе бүкіл сыныпта/топта келесі сұрақтарды талқылауды ұсынуға болады:
  - Бұл жұмысты жасау процесінің кезеңдері қандай болды?
  - Сіз не білдіңіз?
  - Сіз қандай жаңа дағдыларға ие болдыңыз?
  - Қандай қиындықтар болды?
  - Оқу процесінде сізге не ұнады?
  - Мұны жасағысы келетіндерге не айтар едіңіз?

Егер уақыт мүмкіндік берсе, жобаның нәтижелерін көрсету үшін білім алушыларды көрмені ұйымдастыруға тартуға болады (келесі идеяны қараңыз).

Толығырақ

Интернетте сандық білім беру ресурстарының көмегімен оқытуға ықпал ететін көптеген ресурстарды табуға болады. Бұл нақты әлем мысалдары шабыт, әлеуетті ынтымақтастық, құндылықты арттыру және барлығына оқытудың әсері үшін пайдаланылуы керек. Мысалы, ЮНЕСКО «даму мақсаттарына жету үшін білім беру» бағдарламасы бойынша нақты оқу мақсаттарын ұсынады (<http://unesdoc.unesco.org/images/0024/002474/247444e.pdf>), сондай-ақ мұғалімдерге арналған бірқатар ресурстар: <https://en.unesco.org/themes/education/sdgs/material>

4.1.1.2. Көрме

Сипаттамасы

Білім алушылардың жұмыс көрмесі – бұл нақты аудитория алдында жеке және шығармашылық әдістерді қолдана отырып, білім алушылар өздерінің оқуы мен жетістіктерін көрсетіп, бағалайтын көпшілік демонстрация. Көрмелердің арқасында білім алушылар оқу процесі мен нәтижелерін сипаттай отырып, сахнада басты орын алады. Спорттық жарыстар немесе қойылымдар сияқты, олар сыныптың, команданың немесе мектептің ұжымдық жұмысын атап өту үшін отбасылар мен қауымдастық мүшелерін біріктіре алады. Көрмелерде бүкіл қоғамдастық білім алушылардың жетістіктерін мақтан тұтады.

Артықшылықтары

Білім алушылар өз жұмыстарын шынайы аудиториямен бөлісетінін білгенде, олар өте жоғары сапалы жұмыс жасауға ынталанады. Білім алушыларға өз жұмыстарын көрмеге ұсынуды сұрағанда, олар зерттеуге және дайындалуға уақыт алған сарапшы ретінде әрекет етеді. Жеке және шығармашылық тәсілдерді пайдалана отырып, өз білімдерін қалай жақсы көрсету керектігін шешуге, сенімділік пен мақтаныш сезімін арттыруға мүмкіндік беру арқылы білім алушылардың күш-жігерін мойындаңыз.

Еске түсіру

Бұдан әрі ТЖБ шеңберінде демонстрацияны ұйымдастыру бойынша бірнеше ұсыныстар келтірілген.

1. Демонстрацияны өткізуге болатын күнді, уақытты және орынды келісу керек.
2. Көрмеге отбасыларды, білім алушыларды, әріптестерді және қоғамдастық мүшелерін шақырыңыз.
3. Білім алушыларға олардың оқуының мультимодальды дәлелдерін жинауға және көрмеге қажет ресурстарды, соның ішінде соңғы өнімдерді, нәтижелер мен қорытындыларды, сондай-ақ оқыту мен даму процесін көрсететін басқа да дәлелдерді, мысалы, осы жолда жасалған шешімдер мен өзгерістерді анықтауға көмектесу.
4. Білім алушыларға өз нәтижелеріне назар аударуға, оқуын талдауға және тәжірибе арқылы құрдастарымен жинақталған тәжірибені талқылауға көмектесу.
5. Білім алушылар іс-шара басталғанға дейінгі уақытты есептейтін бақылау тізімін дайындауы керек.
6. Көрмені өткізу кезінде білім алушыларға Оқу материалдары мен өз қызметінің өнімдерін көрермендермен талқылауды ұсыну. Оларды гидтер, жүргізушілер, баяндамашылар, сарапшылар рөліне шабыттандыру керек. Көрермендерге спикерлерге сұрақтар қоюға көмектесу.
7. Білім алушыларға тәжірибені бағалау үшін жұмыс барысында мәліметтер жинауға кеңес беру керек.
8. Көрмеден кейін рефлексия жүргізу маңызды: білім алушылар алған тәжірибелері туралы тағы бір рет ой жүгіртсін. Білім алушыларға тек сипаттап қана қоймай, олар алған қадамдарына емес, үйренгендеріне және енді не істей алатынына ой жүгіртуге және назар аударуға үйрету керек. Бұл жағдайда сұрақ қою техникасын қолдану пайдалы: «Не? Ал, не? Оның қайсысы?»- сыни бағалау үшін кеңестер ретінде.

Кеңес

Білім алушылармен бірге кәсіби көрмелердің қалай өткізілетінін көру, содан кейін ұйымдастырушылар қолданатын әдістер мен әдістерді және жұмыстың, экспонаттардың «нақты әлемде» қалай ұсынылатынын талдау пайдалы. Сұрақтар мен жауаптарға арналған сессияларға назар аудару керек – 1) суретшілермен немесе кинематографистермен галереяларда, 2) ғалымдар зерттеу нәтижелерін ұсынатын конференцияларда, 3) өздерінің жаңа кітаптарын ұсынатын жазушылармен кездесулерде және т.б. әр мамандық аудиторияға мағыналы жұмысты қалай жеткізуге болатындығы туралы мысалдар ұсынады.

High Tech High-тен осы қысқа бейнені көру арқылы көп нәрсені үйренуге болады: [Оқуды көрсету үшін көрмелерді не үшін және қалай өткізу керек](#)

Карточка элементі	Оқыту әдісі
Атауы	4.2. Тұлғаға бағытталған оқыту (ТБО)
	 <p>Білім алушылар оқуды өздерінің жеке қажеттіліктеріне, қызығушылықтарына, тәжірибелері мен амбицияларына сәйкес, мақсатты және мағыналы ету үшін өз тәжірибелерімен белсенді түрде бөліседі.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Білім алушылар оқу тақырыптарын немесе проблемаларды анықтайды. 2. Олар таңдаулы оқыту және бағалау әдістерін анықтайды. 3. Олар құзыреттерді дамытудың жеке мақсаттарын анықтайды. 4. Олар нақты тапсырмаларды орындау кезінде құзыреттерді таңдау, қолдану және бағалау тәсілдерін анықтайды. 5. Оларға құзыреттерді әртүрлі мақсаттармен және мәнмәтіндермен байланыстыруда қолдау көрсетіледі.
Сипаттамасы	Білім алушылар оқуды өздерінің жеке қажеттіліктеріне, қызығушылықтарына, тәжірибелері мен амбицияларына сәйкес, мақсатты және мағыналы ету үшін өз тәжірибелерімен белсенді түрде бөліседі.
Keңec	<ol style="list-style-type: none"> 1. Білім алушылар оқу тақырыптарын немесе проблемаларды анықтайды. 2. Олар таңдаулы оқыту және бағалау әдістерін анықтайды. 3. Олар құзыреттілікті дамытудың жеке мақсаттарын анықтайды. 4. Олар нақты тапсырмаларды орындау кезінде құзыреттерді таңдау, қолдану және бағалау тәсілдерін анықтайды. 5. Оларға құзыреттілікті әртүрлі мақсаттармен және мәнмәтіндермен байланыстыруда қолдау көрсетіледі.

Әрекетке

Тұлғаға бағытталған оқыту (ТБО) олардың тұрақсыз, белгісіз, күрделі және екіұшты болашаққа дайындығына бағытталған. ТБО мақсаты – білім алушыларды когнитивті, мінез-құлық және эмоционалды деңгейлердегі өзгермелі жағдайларға бейімделе алатын шығармашылық, сыни және құзыретті актерлерге айналдыру.

ТБО білім алушыларға өз білімін бақылауға, иеленуге және жауап беруге мүмкіндік беретін оқыту тәсілімен сипатталады, ал мұғалім ұйымдастырушы және кеңесші ретінде әрекет етеді¹⁰.

1. Білім алушылар оқу тақырыптарын немесе проблемаларды анықтайды

ТБО алғашқы қадамы жобаға бағытталған оқытудан онша ерекшеленбейді (33-бет), бірақ оның негізгі мақсаты – білім алушыларға оқу бағдарламасының кейбір аспектілерін таңдауда белсенді рөл беру, осылайша оқыту олар үшін ең өзекті, маңызды және тиімді болады. Сонымен, мұғалімнің бірінші міндеті – білім алушылардың автономиясын жоспарлау және

¹⁰ Иверсен А.-М., Педерсен А. С., Круг Л., Йенсен А. А. Обучение, лидерство и отказ от контроля: Подходы в образовании, основанные на участии учеников. SAGE Open. – 5(4). – 2015. // URL: <https://doi.org/10.1177/2158244015608423>

олардан жұмыс үшін әлі шешілмеген мәселені таңдауды сұрау. Мәселені шешу үшін таңдау – бұл білім алушылар сыни тұрғыдан ойлау, жүйелік ойлау, мүмкіндіктерді іздеу, байланыс және ынтымақтастық сияқты өз құзыреттерін дамыта бастайтын бірінші кеңістік.

Бұл бастапқы кезеңде олар зерттеу үшін таңдаған мәселені шешу үшін тақырып бойынша білімдері мен құзыреттіліктерін қалай пайдалануға болатынын дәлелдеуі керек.

Сондай-ақ қараңыз:

Кәсіпкерлік құзыреттер. Сабақ жоспары: F 5 (44-бет) L 6 (60-бет) L 7 (61-бет)

Жеке, әлеуметтік құзыреттер және «оқуға икемділік» құзыреттілігі: Жауапты әңгіме (64-бет)

[Евой Стояновская](#)мен педагогтерге арналған бейнежазба, Солтүстік Македония

2. Білім алушылар таңдаулы оқыту және бағалау әдістерін анықтайды

ТБО-ның екінші кезеңі білім алушылар мен педагог(-тер) арасындағы қарым-қатынастың бірлескен сипатына бағытталған. Ол сондай-ақ білім алушылар пәнді қалай жақсы оқыту, үйрену және бағалау туралы шешім қабылдауға қабілетті деген болжамға негізделген. Сонымен қатар, бір топта кейбіреулер мұны оңай деп санайды, ал басқалары тапсырмаларды орындайды және білім алушылардың жетістіктерін қалай жоспарлау, оқыту және бағалау керектігін айтады, өйткені ол сарапшы. Әрине, келіссөздер жүргізуге орын бар. Бұл процесті жеңілдетуге болады, мысалы, тақырып бойынша кең библиография беру және білім алушыларға өз қызығушылықтарына қарай таңдау жасауға мүмкіндік беру, содан кейін оқығандарын сыныпқа ұсыну; оларға қалаған форматты таңдауға мүмкіндік беру (мысалы, тірі презентация, подкаст, видео, ойын). Сіз неғұрлым радикалды бола аласыз және шешімді білім алушыларға бере аласыз. Барлығы контекстке байланысты болады.

Өмір бойы білім алу перспективасы туралы ұмытпау керек және бұл қадам білім алушыларға кәсіби ортада болған кезде қалай көмектесетіні туралы ойлану керек. Олар инновацияға көбірек дайын болады, мысалы, жасанды интеллект олардың саласына қалай әсер етуі мүмкін. Бұл жағдайда олар осы тақырып бойынша ЖАОК (жаппай ашық онлайн курс – онлайн оқытудың жаңа түрі) өтуі мүмкін; салалық баспасөзді зерттеу; бірнеше подкасттарды таңдау; семинарлар сериясын өткізу үшін сарапшыларды шақыру; өз секторында өзара оқыту желісін құру; немесе кадрлар бөлімінен оқу және даму портфолиосына арнайы тренинг қосуды сұраңыз. ОРУ-тәсілді қолдану білім алушыларды өмір бойы өз білімін басқаруға дайындауға мүмкіндік береді..

Сондай-ақ қараңыз:

[Шади Затарамен](#) педагогтерге арналған бейнежазба, Палестина

3. Білім алушылар құзыреттерін дамытудың жеке мақсаттарын анықтайды

ТБО-да білім алушылар өздерінің оқуына өздері жауап береді. Бұл дегеніміз, олар тек зерттелетін пәнге, курсқа немесе модульге ғана емес, сонымен қатар олар дамытатын негізгі құзыреттерге қатысты өздерінің оқу мақсаттарын анықтауда белсенді рөл атқаруы керек.

Оларға өздерінің күшті және әлсіз жақтарын талдауға көмектесу керек және олар жақсартқысы келетін аймақтарды анықтауға, айқын олқылықтарды жоюға немесе белгілі бір құзыреттер блогында шынымен табысқа жетуге көмектесу керек.

Сондай-ақ қараңыз:

Кәсіпкерлік құзыреттер. Сабақ жоспары: L 32 (87-бет), оны барлық құзыреттер шеңберлеріне кеңейтуге болады

Жеке, әлеуметтік құзыреттер және «оқуға икемділік» құзыреттілігі: SMART мақсаттарын құру (76-бет)

4. Білім алушылар нақты тапсырмаларды орындау кезінде құзыреттерді таңдау, қолдану және бағалау тәсілдерін анықтайды

Педагог білім алушылардан оқу барысында таңдаған құзыреттерін дамыту үшін не істеуді жоспарлап отырғаны және оқу мақсатына жетудегі жетістіктерін қалай қадағалайтыны туралы ашық айтуды сұрай алады. Білім алушыларға өздерінің формативті бағалауы негізінде оқуын өз бетінше реттеуге көмектесу үшін мүмкіндігінше көп бақылау нүктелерін анықтау қажет.

Білім алушыларға оқуды педагогикалық әдіске ұқсас бақылауды ұсынуға болады, мысалы, күнделік жүргізу немесе прогресс пен жетістіктерді түсіруге және визуализациялауға көмектесетін сандық бақылау құралдары мен электрондық портфолиоларды пайдалану.

5. Білім алушыларға құзыреттіліктерді әртүрлі мақсаттар мен мәнмәтінмен байланыстыруда қолдау көрсетіледі

Білім алушыларға мақсаттарды анықтау, олардың оқу қажеттіліктерін қанағаттандыру стратегияларын әзірлеу, олардың үлгерімін бағалау критерийлерін белгілеу және кез келген қиындық оқу мүмкіндігі екенін түсіну арқылы оқуды өз бетінше реттеуге мүмкіндік беру ТДМ тәсілдерінің мақсаты болып табылады. ТБО тәсілдері білім алушыларға өмір бойы білім алу өмірдің әртүрлі кезеңдерінде курстардан өтуді білдірмейтінін түсінуге мүмкіндік береді, керісінше кәсіби қызмет пен оқу арасындағы тепе-теңдікті, оқу мен жұмыс пен қоғамдағы басқалар үшін құндылық жасау арасындағы тепе-теңдікті табу.

Кәсіби дайындық курстары көбінесе «ертеңнен бастап өз тәжірибеңізде бүгін білгендеріңізді қалай қолданар едіңіз?» Білім алушыларды педагогтің басшылығымен оқыту барысында дамытқан құзыреттерін олардың өмірінің басқа аспектілеріне көшіру процесіне тартуға тырысу керек. Мұны істеудің қарапайым әдістерінің бірі – олардан әмбебап дағдыларды қажет ететін жұмысқа орналасу туралы өтінішпен жұмыс істеуді сұрау немесе болашақ өздеріне хат жазу және осы тренингте не үйренгендері және кез келген басқа жағдайда және контекстте не қолдануға болатыны туралы айту. Тағы бір әдіс – жеке оқу жоспарларымен жұмыс істеу, ол келесі абзацта талқыланады.

Сондай-ақ қараңыз:

Мерви Янсонмен педагогтерге арналған бейнежазба, Финляндия

4.2.1. Тұлғаға бағытталған оқыту идеялары**4.2.1.1. Жеке білім беру жоспары****Сипаттамасы**

Білім алушылар құзыреттерін бірдей дамытпайды, олардың бастапқы ұстанымдары әртүрлі, оқу қарқыны әртүрлі. Құзыреттерді дамыту – бұл тек жеке кәсіп. Жеке білім алушылардың профильдері өте әртүрлі және әр құзыреттілікте әр түрлі деңгейде жұмыс істейді, бұл күшті, тәжірибе мен оқу мақсаттарын көрсететін «тікенді профиль» деп аталады. Осы себепті құзыреттерді дамыту мақсаттары әр білім алушы үшін әр құзыретке қажетті келесі

қадамдарды көрсету үшін жеке болуы керек. Оқытудың тиімді жеке білім беру жоспары (ЖБЖ) оқытудың, қолдаудың, жетістіктерді бағалаудың негізі болып табылады. Бұл білім алушыға оқуда белсенді, ынталы серіктес болуға көмектеседі.

ТЖКБ көптеген функцияларды орындайды, әр оқушыны белгілі бір жолға бағыттайтын жеке, икемді маршрут картасын ұсынады. ЖБЖ білім алушының өзіне тиесілі және педагогтермен, жұмыс берушілермен және басқа да мүдделі тұлғалармен келісілген динамикалық жұмыс құжаты ретінде пайдаланылады. Онда оқыту мақсаттары мен алға жылжу жолдары, бастапқы (диагностикалық) бағалау туралы ақпарат, оқу мақсаттары, оқу барысы және әртүрлі оқу контексттеріндегі жетістіктер жазылады. Ол сондай-ақ тақырыптар, пәндер мен жеке қасиеттер, оқу және ойлау дағдылары арасындағы байланыстарды құруға және нығайтуға көмектеседі. Жоспар білім алушылар мен әртүрлі контексттердегі оқу процесін қолдайтын басқа адамдар арасындағы байланыс құралы ретінде, сондай-ақ оқу дәлелдерін жинау орны ретінде пайдаланылуы мүмкін.

Артықшылықтары

Білім алушылар жаңа тәжірибені түсіну және олардың қалай үйренетінін түсіну үшін алдыңғы тәжірибенің құндылығын мойындай отырып, өздерінің оқуы үшін жауапкершілікті өз мойнына алу үшін бағдарламалық жасақтаманы да пайдалана алады. ЖБЖ-ны дәйекті қолданудың арқасында білім алушылар дағдыларды дамытуды және өздеріне деген сенімділікті дамытуды жоспарлап отыр, оларды әртүрлі контексттерде, мысалы, жұмыс орнында, үйде немесе қоғамда қолданады. Бұл оқуға кедергі келтіретін қиындықтарды анықтауға және түсінуге көмектеседі, және олар өздерінің жетістіктерін бағалау үшін оларды жоюға қолдау таба алады.

Еске түсіру

Іс жүзінде бұл білім алушылар өздерінің ЖБЖ-ларын пайдаланады дегенді білдіреді:

- оқу жолында қол жеткізгісі келетін мақсаттар мен даму нұсқаларын жазып алыңыз;
- олар не істейтінін, қалай және қашан болатынын келісіп, жоспарлаңыз. ЖБЖ мыналарды қамтиды:
  - нәтижелер мен мерзімдерді көрсететін оқу мақсаттары, сондай-ақ табыстың қалай анықталатынын егжей-тегжейлі сипаттау (жетістік критерийлері);
  - білім алушы пайдаланатын ресурстар, қолдау және басшылық туралы толық ақпарат;
  - оқытудың қайда және қалай өтетіні туралы мәліметтер;
- әрбір бағалауды әрі қарайғы іс-әрекеттеріңізді оқыту және жоспарлау мүмкіндігі ретінде қарастыру;
- рефлексия:
  - олар не және қалай үйренді;
  - не сәтті өтті және неге;
  - не аз сәтті болды және неге;
  - онда олар дағдылар мен тәсілдерді қайта қолдана алады.

Білім алушының жолы серпінді және қарапайым циклмен шектелмейді. Білім алушылар бірнеше оқу және талдау циклдарынан өтеді. Педагог білім алушыларды өздерінің оқуы туралы сұрақтар қоюға шақыруы керек.

Кеңес

Білім алушылармен мағыналы талқылау кезінде және педагогтің паролі келесідей:

- білім алушылар өздерінің оқу жоспарларын талқылай алатын және оларға өз үлестерін қоса алатын атмосфера құру;
- оқу дағдыларын айқын ететін оқыту тәсілдерін қолдану;
- рефлексия дағдыларының дамуына қарай білім алушыларға сындарлы кері байланыс пен қолдауды қамтамасыз ету.

Педагогтің рөлі «сахнадағы данышпаннан» «бүйірдегі гидке» дейін өзгереді, өйткені білім алушылар дағдыларды игеріп, тәуелсіз болады.

4.2.1.2. «Икигай» әдісі

Сипаттамасы

Педагогтер білім алушыларды олардың мүдделеріне жүгіну, тәжірибелерін тану және ескеру, сондай-ақ олардың қажеттіліктері мен қалауларын қанағаттандыру үшін оқытуды құру арқылы шабыттандырады және ынталандырады. Кәсіби педагогтер, ұйымдастырушылар, тәлімгерлер мен тренерлер білім алушылармен тек білім алушы ретінде ғана емес, оларды тани отырып, оң және кәсіби қарым-қатынас орнатады. Оның әлеуетін толық ашу және дамыту үшін оқуды өмір бойы білім берудің бір бөлігі ретінде орналастыру қажет, бұл білім алушылардың өмірінің барлық салаларында пайда әкеледі. Икигай¹¹ – бұл адамды қызықтыратын нәрсені, ол не істей алатынын және әлемнің қажеттіліктерін қанағаттандыру үшін не төлеуге болатынын біріктіруге тырысатын модель (5-суретті қараңыз).

5-сурет. «Икигай» моделі

Дереккөз: <https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Ikigai-FR.svg>

11 Гейнс Дж., Нойхаус М. Философия икигай: 3 примера поиска цели [электронный ресурс на англ.яз.] // URL: <https://positivepsychology.com/ikigai/>

Артықшылықтары

Тұлғаға бағытталған білім әркімнің жеке қажеттіліктеріне, қызығушылықтарына, тәжірибесіне және ұмтылыстарына сүйене отырып, оны тиісті, мақсатты оқу процесіне толығымен тарту үшін біртұтас көзқарасты қамтиды. «Икигай» моделі білім алушыларға өз құзыреттерін маңызды тақырыптармен байланыстыруға көмектеседі, бұл күшті ынталандыру болуы мүмкін. Басымдықтарды анықтау үшін осы шеңберлерді пайдалану білім алушыларға әртүрлі мақсаттарға және әртүрлі контексттерге бағытталған оқытуды жеке маңызды, мақсатты және мағыналы нәрсеге біріктіруге көмектеседі.

Еске түсіру

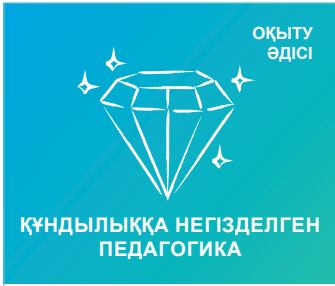
Мұндағы «Икигай» моделі білім алушыларды өз мүдделерін, құндылықтары мен басымдықтарын ойлауға және нақтылауға, өздерін жақсы білуге және мағыналы өмір сүруге мүмкіндіктер табуға ынталандыру үшін пайдаланылуы мүмкін. Білім алушыларға «Икигай» моделінің салаларына сүйене отырып, олардың басымдықтарын анықтау үшін миға шабуыл жасауды ұсынуға болады. Педагогтің іс-әрекеті:

1. Білім алушыларға «Икигай» моделі бар алдын ала басып шығарылған үлкен параққа стикерлер немесе интерактивті тақтаға немесе виртуалды қабырғаға түсініктемелер қосуды ұсынады.
2. Білім алушыларға бір-бірінің модельдерін көруге және салыстыруға уақыт береді.
3. Білім алушыларға уақыт өте келе идеялар мен басымдықтардың өзгергенін көру үшін «Икигай» модельдерін қайта қарауды ұсынады.

Кеңес

Білім алушыларға «Икигай» моделін жеке оқу жоспарын толтыру үшін оларды өз ұмтылыстарына сәйкес өз оқуы үшін жауапкершілікті қабылдауға қолдау көрсету үшін пайдалануға кеңес беруге болады.

Карточка элементі	Оқыту әдісі
Атауы	4.3. Құндылыққа негізделген педагогика (ҚП)
	 <p>Білім алушылар өз тобына, сыныбына немесе мектебіне кірмейтін кем дегенде бір мүдделі тарап үшін құнды нәрсе жасауда өз құзыреттерін (болатын немесе бұрыннан бар) қолдана отырып үйренеді. Білім алушылардың біреуге жасаған құндылығы экономикалық, әлеуметтік немесе мәдени болуы мүмкін.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Білім алушылар өздерінің оқуының кімге пайда әкелетінін талдайды. 2. Олар басқалар үшін құнды деректер жасау мүмкіндіктерін ашады. 3. Олар құндылықты қалай пайда болатынын шешеді және әрекет етеді. 4. Олар өз жұмыстарын жетілдіру үшін болжамды бенефициарлардың кері байланысын пайдаланады. 5. Олар өздерінің оқу тәжірибелерін талдайды.
Сипаттамасы	Білім алушылар өз тобына, сыныбына немесе мектебіне кірмейтін кем дегенде бір мүдделі тарап үшін құнды нәрсе жасауда өз құзыреттерін (болатын немесе бұрыннан бар) қолдана отырып үйренеді. Білім алушылардың біреуге жасаған құндылығы экономикалық, әлеуметтік немесе мәдени болуы мүмкін.
Keңec	<ol style="list-style-type: none"> 1. Білім алушылар өздерінің оқуының кімге пайда әкелетінін талдайды. 2. Олар басқалар үшін құнды деректер жасау мүмкіндіктерін ашады. 3. Олар құндылықты қалай пайда болатынын шешеді және әрекет етеді. 4. Олар өз жұмыстарын жетілдіру үшін болжамды бенефициарлардың кері байланысын пайдаланады. 5. Олар өздерінің оқу тәжірибелерін талдайды.

Әрекетке

Құндылыққа негізделген педагогика (ҚНП) білім алушыларға өз тобынан, сыныптан тыс басқа адамдар үшін құндылық жасау арқылы білім алуға мүмкіндік беруге негізделген¹². Осылайша, басқалар үшін құнды нәрсе жасау оқу мақсатына жетудің құралы болып табылады және құнды нәрсені жасауға бағытталған күш-жігер осы күш-жігердің нақты нәтижесінен маңыздырақ. ҚНП үш негізге негізделеді: 1) білім алушыларды құндылық жасағысы келетіндерді анықтау үшін өздерінің оқу қауымдастығынан (топтан, сыныптан, мектептен және т.б.) тыс адамдармен қарым-қатынасқа тарту; 2) Осы «басқаларды» білім алушылардың жұмысына қатысты олардың кері байланысы арқылы оқыту процесіне тарту; 3) құндылық жасау мен оқыту арасындағы, теория мен практика арасындағы, іс-әрекет пен рефлексия арасындағы тепе-теңдікке қол жеткізу.

1. Білім алушылар өздерінің оқуының кімге пайда әкелетінін талдайды

ҚНП-мен жұмысты бастаудың бір жолы-білім алушылардан олардың білімін кім құнды деп санай алатындығы туралы ойлануды сұрау. Бұл сұрақ оқытудың нақты өмірде болуы мүмкін құндылығы туралы ойлауды тудырады.

12 <https://vcplist.com/2018/10/19/this-is-value-creation-pedagogy/>

Білім алушылардан олар бірден өз оқуының бенефициарларын өздерінен тыс оңай анықтай алады деп күтуге болмайды. Алайда, оқу кезінде бұл мәселеге қайта оралу оларға, мысалы, әлеуетті жұмыс берушілер, болашақ ұрпақ немесе басқа білім алушылар үшін білімі, дағдылары мен көзқарастары құнды болуы мүмкін басқаларды көруге мүмкіндік береді. Бұл сұрақ білім алушыларға өз ойларын оқудан құндылық алу керек дегеннен олардың оқуы басқалар үшін құнды болуы мүмкін екенін түсінуге ауыстыруға көмектеседі.

Әрі қарай, сіз білім алушылардан ойлануды және келесі сұрақтарға жауап беруін сұрай аласыз: Мен кімін? Маған не маңызды? Мен не білемін? Мен кімді білемін?

Сондай-ақ қараңыз:

Кәсіпкерлік құзыреттер. Сабақ жоспары: L3 (57-бет)

2. Білім алушылар басқалар үшін құнды деректер жасау мүмкіндіктерін ашады

Өздерінің оқуы басқа біреуге пайда әкелетінін түсіне отырып, білім алушылар басқалар үшін құндылық жасау мүмкіндіктерін мақсатты түрде зерттей алады. Олар кімге көмектесе алатынын, оларға қалай көмектесетінін, көмектескісі келетін адамдардың қажеттіліктерін қалай анықтауға болатынын ойластырыңыз, содан кейін сол қажеттіліктерді қанағаттандыру үшін өздері жасаған идеяларды сынап көріңіз. Білім алушылардан шығып, жоспарланған бенефициарлармен өзара әрекеттесуді сұраңыз, олардың жоспарланған қажеттіліктерге жауап беретін құнды шешімдерді жасағанына көз жеткізіңіз.

Сондай-ақ қараңыз:

Кәсіпкерлік құзыреттер. Сабақ жоспары: L 6 (60-бет) L 14 (69-бет) L 15 (70-бет)

Паз Фернандес де Верамен педагогтерге арналған бейнежазба, Испания

3. Білім алушылар құндылықты қалай пайда болатынын шешеді және әрекет етеді

ҚНП аналитикалық және шығармашылық процестердің тепе-теңдігіне негізделген, бұл жобаға бағытталған оқытуға (29-бет) және білім алушының жетекшілігімен оқытуға (36-бет) өте ұқсас. ҚНП іс-шарасы тиімді болуы үшін білім алушылардың далада жинаған деректерін талдауға, олардың қажеттіліктерін қанағаттандыра алатын идеяларды қалыптастыруға және ең перспективалыларын таңдауға уақыт бөлу қажет. Педагог идеяны практикалық әзірлеуге, сондай-ақ бұл жұмыс байланысты сәтсіздіктер мен сәтсіздіктерге уақыт бөлуі керек.

Сондай-ақ қараңыз

Кәсіпкерлік құзыреттер. Сабақ жоспары: L 18 (73-бет), L 10 (64-бет), L 11 (66-б.), L 12 (67-бет), L 16 (71-бет)

Ева Стояновскиймен педагогтерге арналған бейнежазба, Солтүстік Македония

4. Білім алушылар өз жұмыстарын жетілдіру үшін болжамды бенефициарлардың кері байланысын пайдаланады

ҚНП басқалар үшін құндылық құруға және кең аудитория үшін оқу кеңістігін (сынып, оқу бөлмесі немесе білім алушылар жиналатын кез келген басқа орын болсын) ашуға негізделген. Білім алушылардың қандай идеяларды көздейтініне байланысты кері байланыс жинаудың әртүрлі тәсілдері бар: идеяларды барлық мүдделі тараптарға ұсыну, сценарийлер, макеттер және прототиптер арқылы немесе модельдеу арқылы соңғы бенефициарларды сынау. Білім алушыларға түпкілікті бенефициарлармен өзара іс-қимыл жасау тәсілін

таңдауда дербестік беру, оларға бастама көтеруге және процесс үшін жауапкершілікті өз мойнына алуға мүмкіндік беру қажет. Педагогтің рөлі – құралдарды ұсыну және білім алушыларды әртүрлі қол жетімді мүмкіндіктерді зерттеуге ынталандыру.

Сондай-ақ қараңыз:

Кәсіпкерлік құзыреттер. Сабақ жоспары: Ә 26 (81 б.), Ә 27 (б. 82), Л 28 (б. 83), Ә 29 (б. 84)

5. Білім алушылар өздерінің оқу тәжірибелерін талдайды

ҚНП бұл оқытудың білім алушының өзінен басқа кімге құндылығы бар екендігі туралы ойлаудың нәтижесінде пайда болады. ҚНП шеңберінде сабақ өткізген кез келген сәтте педагог білім алушылардан олардың оқуы кімге пайдалы болатыны туралы ой жүгіртуін сұрай алады. ҚНП-да практикада оқыту басқаларға құндылық жасау арқылы оқытуға айналады, мұнда оқытудың маңызды бөлігі болып табылады. Сондықтан білім алушыларға ҚНП барысында өздері туралы не білгендері, басқа адамдармен өзара әрекеттесуі, командада жұмыс істеуі және өз білімдерін, дағдылары мен қарым-қатынастарын басқалар үшін, өздері үшін және оқу ортасы үшін құнды нәрсеге қалай айналдыру керектігі туралы ойлауды ұсыну өте маңызды.

Білім алушылардың ҚНП бастамасы барысында сезінетін эмоцияларының маңыздылығын есте ұстаған жөн. Олар оң болуы мүмкін (біреуге пайдалы нәрсе жасау қуанышы, ақпарат жинау үшін сыныптан шығу толқуы...) немесе теріс (идеяны негізгі мүдделі тарап қабылдамады деген көңілсіздік, уақыт шектеулеріне байланысты алаңдаушылық...). Бұл эмоциялар жағымды немесе жағымсыз болсын, олар оқу процесін күшейте алады. Эмоциялардан бастап рефлексияға итермелей отырып, педагог білім алушыларға өз тәжірибелерін оқу мүмкіндіктеріне айналдыруға көмектеседі және оларды кез-келген жағдайдан сабақ алуға үйретеді.

Сондай-ақ қараңыз:

Кәсіпкерлік құзыреттер. Сабақ жоспары: L31 (86-бет), L33 (88-бет)

Жеке, әлеуметтік құзыреттер және «оқуға икемділік» құзыреттілігі: біреуін беріңіз, екіншісін алыңыз, әрі қарай жүріңіз (58-бет), өзара оқыту стратегиясы (66-бет)

Паз Фернандес де Верамен педагогтерге арналған бейнежазба, Испания

4.3.1. Құндылыққа негізделген педагогика идеялары

4.3.1.1. Жануарлар үшін құндылығық жасау

Сипаттамасы

15-ші Тұрақты даму мақсаты «жер үсті экожүйелерін тұрақты пайдалануды қорғау, қалпына келтіру және ынталандыру, ормандарды ұтымды басқару, шөлейттенуге қарсы күрес, жердің деградациясын тоқтату және қалпына келтіру және биоәртүрлілікті жоғалтуды тоқтату» және, атап айтқанда, 15.5-міндет «табиғи ортаның деградациясын азайту үшін шұғыл және маңызды шараларды қабылдауды» талап етеді биоәртүрліліктің жоғалуы және 2020 жылға қарай жойылып кету қаупі төнген түрлерді қорғау және алдын алу». Өмір туралы ғылымдар немесе Биология курсының бөлігі ретінде білім алушы жойылып кету қаупі төнген түрлердің тіршілік ету ортасын қорғау арқылы биоәртүрліліктің жоғалуын болдырмауға қатыса алады. Қолда бар ресурстарға байланысты жоба тозаңдандырғыштарды тамақтандыру үшін мектеп бақшасында гүлдердің бірнеше түрін отырғызуға, осы аудандарда тұратын адамдардың хабардарлығын арттыру науқанын құруға, әртүрлі түрлерге (мысалы, жәндіктер, құстар, жарқанаттар) 3D басып шығаруға әкелуі мүмкін.

Артықшылықтары

Жануарларға құндылықтар жасау-оқуға тартудың жақсы тәсілі. Білім алушылармен құндылықтарды құрудың әртүрлі түрлерін талқылау және басқалардың оқудан қандай пайда көретіні туралы ойлау пайдалы. Сонымен қатар, жануарларға құндылық жасау бойынша жұмыс білім алушыларға табиғатты қорғау және тұрақты даму саласындағы өз әлеуетін дамытуға мүмкіндік береді.

Еске түсіру

Әрі қарай, жануарларға арналған ҚНП ұйымдастыру бойынша педагогтің шамамен әрекеттері келтірілген.

1. Педагог білім алушылардан олардың білімі (мысалы, тозаңдану, экожүйелер, биоәртүрлілік туралы) туралы ойлануды сұрайды...) қоршаған ортада тіршілік ететін жануарлардың кейбір түрлеріне пайдалы болуы мүмкін.
2. Білім алушыларға өздері анықтаған түрлер үшін құндылықты қалай құра алатынын нақтылауды ұсынады.
3. Білім алушыларға прототипті (модель, үлгі, промо-прототип) жасау арқылы өз идеяларын жүзеге асыруға көмектеседі.
4. Білім алушыларға өз идеяларын сарапшылармен (мысалы, биологтар, зоологтар) талқылауға кеңес береді...) және / немесе оларды далада тексеріңіз.
5. Білім алушыларға ақпарат жинау стратегияларын анықтауға көмектеседі (мысалы, презентация-идеяны ұсыну және оны талқылау, фокус-топты ұйымдастыру, сұхбаттар сериясы, жануарлардың прототиппен өзара әрекеттесуін бақылау үшін инфрақызыл камераларды пайдалану).
6. Білім алушыларға өз іс-әрекеттері мен тәжірибелерін тағы да сыни тұрғыдан түсінуге көмектесетін сұрақтар қояды. Олар не істегендері туралы емес, қалай басқаша әрекет ететіндері, келесі қадам ретінде не істейтіндері және не үйренгендері туралы сұрайды.

Толығырақ

Бұл идея симбиотикалық кеңістіктер жобасынан шабыттандырады – 2022 жылғы «табиғатпен қайта қосылу» байқауының жеңімпазы. Жаңа еуропалық Баухаус «өсіп келе жатқан жұлдыз» сыйлығы 30 жасқа дейінгі жас таланттар ұсынған тұжырымдамаларға немесе идеяларға беріледі. Өтінімді мына жерден табуға болады. Жаңа еуропалық Баухаус сыйлығының финалистерінің тізімі көптеген шығармашылық идеяларды шабыттандыруы мүмкін. Барлық ниет білдірушілер экологиялық құндылықтарды қалыптастыруға бағытталған бірлескен оқу іс-шараларына қатыса алады, тек «Климатқа арналған білім» коалициясына қосылып, оның кең қатысуды талап ететін міндеттерін зерделеу қажет.

4.3.1.2. Оқу бағдарламасының тақырыбы бойынша бейне сабақ әзірлеу

Сипаттамасы

Әзірленіп жатқан оқу сабағының түріне қарамастан, педагог білім алушыларға келесі жылдың оқушыларына қазіргі білім алушылардың оқу процесінде әзірленген білім, дағдылар және/немесе қарым-қатынастар алуға көмектесетін жоба әзірлеуді ұсына алады. Егер бұл оқу пәні өте теориялық болса және білім алушылар түпкілікті бенефициарларды анықтауда қиындықтарға тап болса, мұғалім оларға биылғы бағдарламадан тақырыпты таңдап, білім алушылардың болашақ топтарына пайдалы болатын білім беру ресурсын құруды ұсынуы мүмкін.

Артықшылықтары

Білім алушылардың келесі буыны үшін құндылық жасау артықшылық береді, өйткені ол әдепкі бойынша оқытуға қатысты рефлексияны қамтиды. Білім алушыларға оның не білетіні және бұл тәжірибені басқа білім алушылармен қалай бөлісуге болатыны туралы ой жүгірту ұсынылады. Сонымен қатар, мұндай жобалар білім алушыларға білгендерін, қалай істеу керектігін және қандай құндылық жасай алатынын жеткізуге мүмкіндігі бар екенін түсінуге көмектеседі.

Еске түсіру

Әрі қарай, жаңа буын білім алушылары үшін ҚНП ұйымдастыру бойынша педагогтің үлгілі әрекеттері келтірілген.

1. Педагог білім алушыларға топтар құруды (2-ден 5 адамға дейін) және биылғы оқу бағдарламасынан жұмыс істегісі келетін тақырыпты таңдауды ұсынады.
2. Білім алушыларға бұл материалды қашықтықтан оқыту форматында басқалар үшін қызықты түрде қалай ұсынуға болатындығы туралы ойлануға кеңес береді.
3. Білім алушыларға осы курсты / пәнді оқымаған басқа сыныптардағы құрдастарымен сөйлесуді және олардың қашықтықтан оқыту тәжірибесінде не болғанын, өзін-өзі оқытуды қалай басқаратынын немесе қазіргі кездегі ең қызықты оқу тәжірибесінің сипаттамалары қандай екенін білуді ұсынады...
4. Білім алушыларға ақпарат жинау стратегияларын анықтауға көмектеседі (мысалы, онлайн фокус-топ, бағалау сауалнамасы немесе жартылай құрылымдалған сұхбат арқылы) және жиналған ақпаратты талдау (мысалы, оны құрылымдау және қорытындыға айналдыру үшін жиналған ақпараттың заңдылықтарын анықтау).
5. Білім алушыларға мақсатты аудиторияны оқыту қажеттіліктерін қанағаттандыратын идеямен жұмыс істеуге және оны бөлісуге болатын өнімге айналдыруға кеңес береді (комикстің pdf нұсқасы немесе маңызды ойын, бейне дәріс, подкаст, ҚҰНДЫЛЫҚ ТАПСЫРМАСЫ...).
6. Білім алушыларға кері байланыс алу және өз идеяларын нақтылау үшін өз құрдастарына жүгінуді ұсынады.
7. Білім алушылар эссе-рефлексия дайындай алатындай етіп топтық жұмысты ұйымдастырады, онда олар өз тәжірибесін басқаларға беру бойынша жұмыс олардың оқуын қалай байытқанын сыни тұрғыдан түсінеді. Білім алушыларға бірлесіп жұмыс істеу, жергілікті жерлерде деректерді жинау, жиналған ақпаратты талдау, идеяларды қалыптастыру және іріктеу процесі және болжамды бенефициарлардан алынған кері байланыс, олардың құндылық жасау жөніндегі күш-жігері туралы ойлауды ұсынады. Сіз білім алушылардан осы қызметті жоспарлау кезінде педагог бөлген құзыреттер туралы ойлауды сұрай аласыз.

Толығырақ

Мартин Лаккеус, Чалмерс технологиялық университетінің (Швеция) зерттеушілері құндылық педагогикасы туралы көптеген материалдар жариялайды. Оның 2022 жылғы соңғы кітабы¹³ әлі ағылшын тіліне аударылмаған. Алайда, ол ағылшын тілінде кәсіпорындар құру бағдарламалары мен құндылық құру педагогикасына арналған өзінің веб-сайтында құндылық жасау педагогикасы туралы Кіріспе мен бірінші тарауды және тұрақты даму үшін ҚНП тарауын (9-тарау) тегін жариялайды. Барлық ниет білдірушілер құндылық педагогикасы дегеніміз не, ол неге оқытудың пайдалы әдісі және оны күнделікті оқыту тәжірибесіне қалай енгізуге болатындығы туралы кіріспе бейнені көре алады.

13 Лаккеус М. Ученик, создающий ценности: руководство по осмысленному обучению в школе [на шведском языке]. – Лунд: Студенческая литература, 2022.

Карточка элементі	Оқыту әдісі
Атауы	4.4. Ынтымақтастықта оқыту (ЫО)
	 <p>Білім алушылар жоғары оқу нәтижелеріне қол жеткізуде бір-бірін ынталандыру және қолдау көрсету мақсатында әртүрлі көзқарастарды, қажеттіліктерді және артықшылықтарды ескере отырып, бір-бірінен білім алады.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Білім алушылар топпен жұмыс жасайды. 2. Олар жеке және топтық мақсаттарды анықтайды/алады. 3. Бірлесіп жұмыс жасай отырып, шешім шығарады. 4. Олар табыс критерийлері мен күтілетін жалпы нәтижені анықтауға үлес қосады. 5. Олар бірін-бірі оқытады.
Сипаттамасы	Білім алушылар жоғары оқу нәтижелеріне қол жеткізуде бір-бірін ынталандыру және қолдау көрсету мақсатында әртүрлі көзқарастарды, қажеттіліктерді және артықшылықтарды ескере отырып, бір-бірінен білім алады.
Кеңес	<ol style="list-style-type: none"> 1. Білім алушылар топпен жұмыс жасайды. 2. Олар жеке және топтық мақсаттарды анықтайды/алады. 3. Бірлесіп жұмыс жасай отырып, шешім шығарады. 4. Олар табыс критерийлері мен күтілетін жалпы нәтижені анықтауға үлес қосады. 5. Олар бірін-бірі оқытады.

Әрекетке

Ынтымақтастықта оқыту (ЫО) – бұл білім алушылар педагогтің жетекшілігімен оқытудың жалпы мақсатына жету үшін шағын топтарда жұмыс істейтін оқыту әдісі¹⁴. Үштікке және/немесе топтарға бірігіп, білім алушылар ортақ мақсатқа жету үшін жұмыс істейтін пікірлестердің біртұтас командасы сияқты сезінеді. Білім алушыларға алдымен жеке ойлануға/жұмыс істеуге, содан кейін құрдастарымен сөйлесуге уақыт беріледі, бұл өзара оң тәуелділік пен жеке жауапкершілікті дамытуға ықпал етеді, білім алушылардың дербестігі мен ынтымақтастығын арттырады.

1. Білім алушылар топпен жұмыс жасайды

Шағын топтың идеалды мөлшері – 3-5 адам, өйткені аз мүшелерде әртүрлілік пен дивергентті ойлау жетіспеуі мүмкін, ал үлкен топтарда кейбір мүшелер қатыспауы мүмкін. Топтарды құру кезінде әр түрлі топ мүшелерінің көзқарасы мен мінез-құлқы өзара әрекеттесу мен нәтижелерге қалай әсер ететінін есте ұстаған жөн. Интроверсияға бейім және сахнада өнер

14 Гиллис Р. М. Кооперативное обучение: Обзор исследований и практики / Австралийский журнал педагогического образования. – 41(3). – 2016. // URL: <https://doi.org/10.14221/ajte.2016v41n3.3>

көрсетуді ұнатпайтын білім алушылар тобына бірігу олардың экстраверттік, бастамашыл құрдастарымен біріктірілгенге қарағанда белсендірек қатысуына ықпал етуі мүмкін. Дегенмен, білім алушылардың тәжірибесі мен құзыреттілігі әртүрлі топтарды құру оқытудың тиімділігін арттыра алады, өйткені бұл білім алушыларға бір-бірін оқытуға тірек болуға мүмкіндік береді.

Педагогтің білім алушыларда дамытуды жоспарлап отырған жалпы оқу мақсаттары мен құзыреттеріне байланысты топтарды құруға болады, осылайша олар қатысушыларды әртүрлі көзқарастармен біріктіреді және қарым-қатынас пен келіссөздер жүргізу дағдыларын дамытуға ықпал етеді, тапсырманы орындау үшін әртүрлі ресурстарды жұмылдыра алады, шығармашылық қабілеттерін дамытуға көмектеседі. Педагог таңдалған стратегияның жалпы мақсатқа сәйкес келетініне, нақты және келісілгеніне көз жеткізуі керек.

Сондай-ақ қараңыз:

Кәсіпкерлік құзыреттер. Сабақ жоспары: F 9 (49-бет), Ө 1 (б.55), Ө 3 (б.57)

[Паз Фернандес де Верамен педагогтерге арналған бейнежазба](#), Испания

2. Білім алушылар жеке және топтық мақсаттарды анықтайды/алады

Топтық мақсаттарды қою сабақтың мақсаты мен міндеттерімен анықталады, сондай-ақ ортақ мақсатқа жету үшін топтың әрбір мүшесіне жауапкершілік жүктейді. Жеке мақсаттар қою топ мүшелерінің әртүрлілігін тануды қамтамасыз етеді және әрқайсысына белгілі бір салада дамуды мақсат етеді. Педагог өз бетінше жұмыс жасау білім алушыларға қандай пайда әкелетіні және қолдау мен қиындықтарды қалай теңестіру керектігі туралы ойлануы керек.

Сондай-ақ:

Кәсіпкерлік құзыреттер. Сабақ жоспары: F1 (б.37), F4 (б.43)

Жеке, әлеуметтік құзыреттер және «оқуға икемділік» құзыреттілігі: «Үміт» жобасы. Мақсат қою жолы (80-бет)

3. Бірлесіп жұмыс жасай отырып, шешім шығарады

Ынтымақтастықта оқыту педагог тапсырма қойып, білім алушылардан оны бірге шешуді сұрағандықтан болмайды. Педагог білім алушылардың өзара әрекеттесуін қажет ететін тапсырмалар мен жаттығуларды дайындауы керек, әйтпесе олар тапсырманы ішкі тапсырмаларға бөліп, әр ішкі тапсырмада жеке жұмыс істей алады. Егер мақсат тапсырма болса, бұл дұрыс болар еді, бірақ мұндағы мақсат – оқыту. Табысқа жету үшін білім алушылардан білімді бірлесіп құруды талап ететін тапсырмаларды әзірлеу маңызды. Мысалы, зерттеу сұрақтарын топ мүшелері арасында жеке жұмыс үшін бөлуге болады, бірақ топ мүшелерінен алынған ақпаратты біріктіруді, оны қалай ұсыну керектігін талқылауды және бірлескен презентацияны әзірлеуді талап ететін ортақ міндет болуы керек. Білім алушылар арасында оң өзара тәуелділікті тудыратын тапсырмаларды дайындай отырып, педагог топтың барлық мүшелерінің бірлескен жұмыс нәтижесі үшін жеке жауапкершілікті өз мойнына алуына жағдай жасайды.

Сондай-ақ қараңыз:

[Корнелия Лохиновамен педагогтерге арналған бейнежазба](#), Словакия

4. Білім алушылар табыс критерийлері мен күтілетін жалпы нәтижені анықтауға үлес қосады

Күту туралы меморандумды әзірлеу жалпы негіз мен консенсусты қалыптастырады, соның арқасында білім алушылар өздерінің ортақ ұмтылыстарын әрқашан есте сақтай алады. Табыс критерийлерін, рөлдерді, икемді нормалар мен үміттерді үйлестіру (мысалы, сұрақтар қою, сұрақтарға жауап беру, бақылау, тапсырманы орындау кезінде ынтымақтастық, жазбалар жасау, уақытты бірлесіп басқару) білім алушыларға олардан не күтілетінін және басқалардан не күте алатынын білуге мүмкіндік береді. Күтулер келісілген және рөлдер анық болған кезде, жеке жауапкершілікті көрсету оңайырақ болады.

Сондай-ақ қараңыз:

Жеке, әлеуметтік құзыреттер және «оқуға икемділік» құзыреттілігі: онлайн-оқу кеңістігі үшін ережелер туралы келісім жасаңыз (74-бет)

5. Білім алушылар бірін-бірі оқытады

Бұл соңғы қадам оқыту оқыту деген идеяны күшейтеді. Білім алушыларға бір – бірін оқытуда белсенді рөл беру оларға оқыту тек ақпаратты тыңдау және есте сақтау ғана емес, сонымен қатар белсенді қатысу екенін еске салады. Бұл білім алушыларға өздерінің оқуын басқару қабілетін дамытуға көмектеседі.

Сондай-ақ қараңыз:

Жеке, әлеуметтік құзыреттер және «оқуға икемділік» құзыреттілігі әрекетте: ойланыңыз/ жазыңыз / жұпта жұмыс жасаңыз/бөлісіңіз (60-бет) өзара оқыту стратегиясы (66-бет), пазл (70-бет), аквариум (72-бет)

4.4.1. Ынтымақтастықта оқыту идеялары

4.4.1.1. Топтық жазбалар

Сипаттамасы

Жазбаларды жазу әдетте жеке әрекет болып табылады. Педагогтер білім алушыларға дәрістер кезінде жазбаларды сақтау қажеттілігін жиі еске салады, өйткені жазбаларды жазу оларға жұмыс жадының когнитивті жүктемесін азайту және тақырыпты үйренуді жеңілдететін негізгі ойларды есте сақтауға мүмкіндік беру арқылы алаңдамауға көмектеседі. Сонымен қатар, жазбаларды жазу – бұл көптеген адамдар оқу ортасынан жұмыс ортасына ауысатын дағды. Алайда, көптеген адамдар жазбаларды қалай жазуды білмейді және олар жазатын ақпаратты құрылымдау қиынға соғады.

Артықшылықтары

Топтық жазбалар топтың әрбір мүшесі жасайтын жазбалар бойынша бірлесіп жұмыс істеуді, содан кейін оларды бөлісуді қамтиды. Бұл білім алушыларға тақырып туралы түсініктерін және олардың жұмыс әдістерін басқалармен салыстыруға және салыстыруға көмектеседі, бұл жазбаларға қосымша мән береді. Топтық жазбалар білім алушылар арасында сындарлы пікірталас тудыруы мүмкін. Олар жазбаларын қайта қарау кезінде қандай ақпаратты сақтау керектігін, қайсысын тастау керектігін және қандай негізгі түзетулер енгізу керектігін таңдауы керек, осылайша топтық жазбалар тесттерге немесе емтихандарға дайындық кезінде ыңғайлы болады.

Еске түсіру

Әрі қарай, білім алушылар сабаққа дейін белгілі бір жұмысты дайындаған кезде «төңкерілген сынып» тәсілін қолдану бойынша бірнеше ұсыныстар берілген.

1. Педагог білім алушыларды 4-5 адамнан тұратын топтарға біріктіреді және топ мүшелері арасында рөлдерді бөледі.
2. Олар сабаққа дайындалуы керек материалды ұсынады (оқу тізімдері, бейнелер, подкасттар...).
3. Синхронды уақыт (сыныпта немесе желіде) білім алушыларға орындалған жұмысты талқылау және бірлескен есеп дайындау үшін қолданылады.
4. Әр топқа өз есебін ұсыну үшін уақыт тағайындалады; жалпы белгілер мен айырмашылықтарға ерекше назар аудару керек.

Кеңес

Құндылықтарды құру аспектісін қосуға болады («Құндылыққа негізделген педагогика» бөлімін қараңыз, 46-бет), білім алушыларға сабаққа қатыса алмаған жолдастарына жазбалар дайындауды немесе онлайн форматта білім алушыларға анықтамалық дайындауды немесе қарастырылып отырған тақырып бойынша Уикипедиядағы жазбаны бірлесіп өңдеуді ұсынады.

4.4.1.2. Әлемдік кафе

Сипаттамасы

«Әлемдік кафе» әдісі – бұл үлкен топтағы диалогты жеңілдететін қарапайым және икемді әдіс¹⁵. Ол сөйлесу процесін қолдау үшін құрылымдық форматты ұсынады. Ол бейресми ортамен сипатталады, онда шағын топтар кафедегідей шағын үстелдің айналасына жиналып, сол үстелге анықталған тақырып/сұрақ бойынша әңгіме бастайды.

Бұл барлығына бірлескен талқылауға қатысуға мүмкіндік беретін құнды әдіс және тақырыпты оқу және кәсіби мақсаттар үшін бірлесіп зерттеу үшін пайдаланылуы мүмкін.

Артықшылықтары

Бұл әдіс инновациялық идеяларды қалыптастыруға мүмкіндік беретін маңызды мәселелер бойынша бірлескен диалогты дамытатын кездейсоқ және бейресми ортаны құруға ықпал етеді.

Еске түсіру

Әрі қарай, «Әлемдік кафе» әдісін қолдану бойынша бірнеше ұсыныстар берілген.

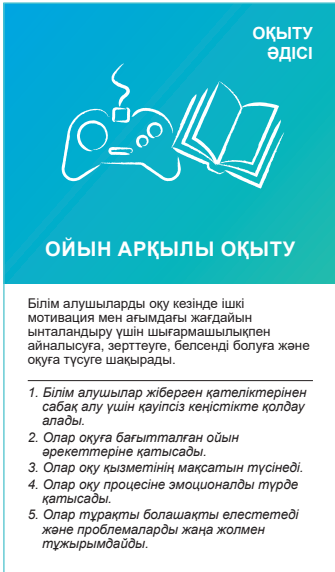
1. Педагог шағын топтарды (4-5 адам) үстелдерге жиналып, әр үстел үшін белгілі бір тақырыпты талқылай алатындай кеңістікті дайындайды. Білім алушыларға әр үстелде талқылайтын сұрақтар мен тақырыптарды алдын-ала дайындау қажет.
2. «Әлемдік кафе» ережелерін түсіндіреді.
3. Талқылаудың бірінші раунды үшін уақыт белгіленеді (мысалы, 20 минут). Бөлінген уақыттан кейін топтың әрбір мүшесі басқа үстелге ауыстырылады. Олар келесі үстелге бірге бармай, бөлінгені жөн. Әр үстелдің бір мүшесі қозғалмайды, бірақ сол үстелдің қожайыны ретінде әрекет етеді деп шешуге болады, ол жаңадан келгендерді қарсы алады және оларға алдыңғы топ талқылаған нәрселер туралы қысқаша айтып береді.

15 <https://theworldcafe.com/key-concepts-resources/world-cafe-method/>

4. Бөлінген уақыт аяқталғаннан кейін, мысалы, 3 раундтан кейін білім алушыларға үстелдің нәтижелері туралы есеп беру, процестің әсерімен бөлісу және құрдастарымен талқылау олардың тақырыпты түсінуіне қалай әсер еткенін айту ұсынылады.
5. Әр үстелдің жүргізушілері негізгі тұжырымдарды флипчартқа түсіреді, оны әрдайым білім алушыларға қол жетімді болатындай етіп іліп қоюға болады.

Кеңес

«Әлемдік кафе» әдісі онлайн форматқа немесе гибридті оқыту түріне оңай бейімделеді. Тек білім алушылар қарым-қатынас жасайтын топтық талқылаулар үшін бөлмелер құра білу керек. Әрбір осындай бөлме виртуалды тақтамен қамтамасыз етілуі керек, онда топ талқылау барысында жасалған идеялар мен қорытындыларды жаза алады.

Карточка элементі	Оқыту әдісі
Атауы	4.5. Ойын арқылы оқыту (ОО)
	 <p>Білім алушыларды оқу кезінде ішкі мотивация мен ағымдағы жағдайын ынталандыру үшін шығармашылықпен айналысуға, зерттеуге, белсенді болуға және оқуға түсуге шақырады.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Білім алушылар жіберген қателіктерінен сабақ алу үшін қауіпсіз кеңістікте қолдау алады. 2. Олар оқуға бағытталған ойын әрекеттеріне қатысады. 3. Олар оқу қызметінің мақсатын түсінеді. 4. Олар оқу процесіне эмоционалды түрде қатысады. 5. Олар тұрақты болашақты елестетеді және проблемаларды жаңа жолмен тұжырымдайды.
Сипаттамасы	Білім алушыларды оқу кезінде ішкі мотивация мен ағымдағы жағдайын ынталандыру үшін шығармашылықпен айналысуға, зерттеуге, белсенді болуға және оқуға түсуге шақырады.
Кеңес	<ol style="list-style-type: none"> 1. Білім алушылар жіберген қателіктерінен сабақ алу үшін қауіпсіз кеңістікте қолдау алады. 2. Олар оқуға бағытталған ойын әрекеттеріне қатысады. 3. Олар оқу қызметінің мақсатын түсінеді. 4. Олар оқу процесіне эмоционалды түрде қатысады. 5. Олар тұрақты болашақты елестетеді және проблемаларды жаңа жолмен тұжырымдайды.

Әрекетке

Ойын түрінде оқыту (ОО) оқу сабақтарын әзірлеу кезінде ойын элементтерін қолдануды білдіреді¹⁶. Хейзинга¹⁷ атап өткендей, ойын адамзат мәдениетінің негізгі қалыптастырушы элементі болып табылады. Оның жеңілдігі туралы қате түсініктерді жеңгеннен кейін, ойын білім беру тәжірибесін жетілдіру үшін қолданыла бастады. Ойын элементтерін ынталандыру құралы ретінде қолдануға болады, ал оқу сабақтарын ойын құрылымы негізінде жасауға болады.

Оқытудың ойын әдістемесі көбінесе білім алушыларды қызықты және танымдық іс-шараларға тартумен байланысты болса да, ойын эксперименті ересектерді оқытуға да жарамды. Оқытудың әр кезеңінде сұрақтар қойып, неге бұлай болып жатқандығы туралы ойлана отырып, біз кейде формальдылықтың ақылға қонымды негіздемесі бар екенін түсінеміз. Ал басқа уақытта бұл жай ғана сыни тұрғыдан қабылданған әдет.

Ең алдымен, ОО-ның міндеті-шығармашылықты дамыту, яғни проблемаларды қораптан тыс тұжырымдау мүмкіндігі. Осылайша, бұрын көрінбейтін мүмкіндіктер байқалады, сонымен

16 PoP playbook | Сборник по цифровой педагогике [электронный ресурс] // URL: <https://pz.harvard.edu/sites/default/files/PoP%20Playbook.pdf>

17 Хейзинга Й. Homo Ludens: Исследование элемента игры в культуре. – Бостон: Beacon Press, 1955 [первоначально опубликовано в 1938 г.].

қатар барлық идеяларды бағалау және оларды барынша пайдалану мүмкіндігі дамиды. Әдістеме сонымен қатар білім алушылардың тапқырлығын дамытуға ықпал етеді, оларға өз тәжірибелерінен үйренуге мүмкіндік береді және осылайша олардың білім алушы ретіндегі дербестігін нығайтады. Сонымен қатар, ол сәтсіздіктерді тәжірибе мен тәжірибе процесінің бөлігі ретінде қабылдайды, тәжірибеден үйренуге және жұмыс істемейтінін түсінуге баса назар аударады. Сынақтар мен қателіктер арқылы білім алушылар табандылықты, сәтсіздіктерге төзімділікті дамытады, сонымен бірге эксперименттер арқылы олар ең жақсы шешімдерді табатынын түсінеді. ОО-бұл негізгі құзыреттіліктерді ғана емес, сонымен қатар шығармашылық, келіссөздер және коммуникация сияқты дағдыларды үйретудің тамаша әдісі. Ойынға негізделген оқу сабақтары жеке жұмыс үшін де, топтық жұмыс үшін де жасалуы мүмкін.

1. Білім алушылар жіберген қателіктерінен сабақ алу үшін қауіпсіз кеңістікте қолдау алады

Ойын арқылы оқыту әдісі үшін қауіпсіз кеңістік құру өте маңызды. Білім алушылар өздерін қауіпсіз сезініп, сабақ кезінде сақталуы тиіс ережелерді білуі керек. Ойынға негізделген әдістер оқудағы қызығушылық пен жаңашылдықты ынталандырады. Ойынның өзі – білім алушылардың зерттеу және эксперимент арқылы әлем және өздері туралы білетін орны. Ойын арқылы оқыту білім алушылар белгісіздікке төзуге және әртүрлілікті құптай білуге үйренеді. Бұл үшін олар өздерін қауіпсіз сезінуі керек. Сәтсіздіктер мен қателіктер оқу процесінің бір бөлігі ретінде, жетілдіру мен жаңашылдыққа мүмкіндік ретінде қабылданады. Білім алушылар кеңістік пен материалдарға еркін қол жеткізе алуы тиіс.

Сондай-ақ қараңыз:

Кәсіпкерлік құзыреттер. Сабақ жоспары: жаңалық (15-бет), тиімділік (24-бет), жемісті тәжірибелер (32-бет), F 4 (43-бет), F 9 (49-бет)

Жеке, әлеуметтік құзыреттер және «оқуға икемділік» құзыреттілігі: Сенім (б.10)

2. Білім алушылар оқуға бағытталған ойын әрекеттеріне қатысады

Ойын – белсенділіктің айқын тәсілі. Оқыту процесіне ойын элементтерін енгізу білім алушылардың сабаққа қатысу белсенділігі мен ынтасын арттыратыны белгілі. Ойын барысында білім алушылардың ынтасы артып, ұзақ сақталады. Бұған қол жеткізу үшін оқу әрекеті жақсы ойластырылған және сонымен бірге процесі қатысушылардың дамуы мен қатысуына бейімдейтін икемді болуы керек. Ойын әртүрлі мақсатты топтармен, әртүрлі жастағылармен, әртүрлі қызығушылықтарымен жұмыс істеу үшін жақсы контекст болып табылады. Геймификацияны енгізу ішкі және сыртқы факторларды белсендіру арқылы оқуға деген ынтаны арттырады. Оқытудағы ойын элементтері үлгерім шкалаларын, ұпайларды, көшбасшылар тақтасын және белгішелерді (сыртқы мотиваторлар) қамтуы мүмкін, сонымен қатар әңгімелеу, құпия, кездейсоқтық және тәуекел элементтері сияқты күрделі элементтерді қамтуы мүмкін.

Сондай-ақ қараңыз :

Кәсіпкерлік құзыреттер. Сабақ жоспары: L1 (55-бет), L2 (56-бет)

3. Білім алушылар оқу қызметінің мақсатын түсінеді

Мотивацияны қолдау үшін білім алушылар сабақтың оқу мақсатын нақты түсінуі және оның маңыздылығын қабылдауы маңызды. Осы жағдайда ғана білім алушылар ойын әрекетінің оқу нәтижесімен байланысын түсініп, оған қалай қатысу керектігін өздері шешуі керек. Оқыту

әдісінде ойын элементтері мен принциптерін қолдану тек ойын-сауық қана емес, сонымен қатар білім беру мақсаттарына жетудің құралы болып табылады.

Сондай-ақ қараңыз:

Жеке, әлеуметтік құзыреттер және «оқуға икемділік» құзыреттілігі: онлайн-оқу кеңістігі үшін ережелер туралы келісім жасаңыз (74-бет); өзара оқыту стратегиясын қолданыңыз (66-бет), пазл (70-бет), аквариум (72-бет)

4. Білім алушылар оқу процесіне эмоционалды түрде қатысады

Оқыту – бұл тікелей оқыту арқылы қол жеткізуге болатын когнитивті процесс қана емес, бұл процесте эмоциялар ерекше маңызды рөл атқарады. Білім алушыларға процеске эмоционалды түрде қатысып, сабақтың негізгі мақсатын сезінуге көмектесуі керек. Ойынның тақырыптары немесе сюжеттері, сондай-ақ ойын әдістері білім алушылардың контекстімен, қызығушылықтарымен және қажеттіліктерімен байланысты болуы керек. Осы тақырыптар негізінде оқытудың әртүрлі әдістерін қолдануға болады, олардың көпшілігі оқу жоспарында қарастырылғанға сәйкес келеді. Педагогтер мұны ескеріп, білім алушылардың қажеттіліктеріне бейімдеу үшін оқу іс-әрекетінің кейбір бөліктерін өзгертуге мүмкіндік беруі керек. Педагогтер қажет болған жағдайда қолдау, ресурстар және білім беру арқылы фасилитатор ретінде әрекет етеді. Белгіленген оқу бағдарламасының шектеулеріне қарамастан, педагогтер мазмұнды ойын түріне байланысты біріктіру жолдарын таба алады.

Сондай-ақ қараңыз:

Кәсіпкерлік құзыреттер әрекетте: әл-ауқат (23-бет), онлайн оқу кеңістігі үшін ережелер туралы келісім жасаңыз (74-бет)

5. Білім алушылар тұрақты болашақты елестетеді және проблемаларды жаңа жолмен тұжырымдайды

Ойын – бұл ықтималдығы аз немесе көп болуы мүмкін болашақ сценарийлерді елестетудің табиғи тәсілі. Ойынға қажетті бұл сапалы және қауіпсіз кеңістік білім алушыларға болашақтың басқа нұсқаларын елестетуге және олардың болашағына қатысты маңызды сұрақтарына жауаптарды жобалауға және әзірлеуге мүмкіндік береді. Болашақ сценарийлерін құру арқылы білім алушылардың инновацияға бейімділігін арттыру олардың проблемаларды шешуге, сыни және шығармашылық ойлауын дамытуға ықпал ететін жауаптар әзірлеу қабілетін жаттықтырады. Ойында әртүрлі көзқарастар мен қызығушылықтар үйлесімді түрде өзара әрекеттесе алады.

Сондай-ақ қараңыз:

Тұрақты даму құзыреттері: Мәселені шешу (21-бет), Болашақты құру (23-бет)

4.5.1. Ойын арқылы оқыту идеялары

4.5.1.1. Қарапайым ойын әдістері

Сипаттамасы

Ойын ойнау (немесе геймификация) оқу әрекетін ынталандыруға жиі жүгіну арқылы оқуды қызықты ету үшін пайдаланылуы мүмкін. «Көңілді үзілістер» арқылы ойлау тәсілдерін өзгерту үшін мүмкіндіктер жасау керек, оның барысында білім алушылар назарын өзгертеді, көзқарасын өзгертеді және шеңбер бойымен қозғалады. Ұзақ оқу кезеңдерінде немесе онлайн сессияларда білім алушылар назарын қысқа «көңілді үзілістер» арқылы арттыруға

болады. Тәжірибеңізді белсендіру және білім алушылардың қызығушылығы мен назарын арттыру үшін төмендегі әдістердің кейбірін қолданып көруге болады. Геймификация техникалық жағынан күрделі, немесе көп уақытты қажет етпеуі керек және ол тек бастауыш сынып білім алушыларына ғана қатысты емес, әртүрлі жастағы білім алушыларға де қолданылады¹⁸.

Артықшылықтары

Ойын ойнау оқу процесіне баяндау, тәжірибе, эмоция, прогресс пен мотивацияны біріктірудің қуатты құралы бола алады, бұл зақ уақыт бойы оқу тиімділігін қамтамасыз етуге мүмкіндік береді. Білім алушылар физикалық жайлылық үшін үзілістер қажет. Ал үзілістерден олар пайда көреді. Ойын жаттығуларымен жұмысты тоқтата отырып, мұғалім оқушылардың ойлауын ауыстырады және ынтымақтастықты күшейтеді, ал олардың назары мен қатысуы қалпына келеді және бұл тек мектептің білім алушыларына ғана қатысты емес.

Еске түсіру

Бұдан әрі білім алушылардың біліктілігін арттыруға және ілгерілеуді жеделдетуге көмектесетін мысалдар келтірілген:

- **«Бөлшектермен» оқыту.** Зерттеуге арналған материалды бөліктерге бөлген дұрыс (шағын семантикалық блоктарға).
- **Марапаттау.** Материалдың бір бөлігін игергеннен кейін білім алушыларға ұпайлар немесе белгішелер арқылы жеңіс пен құзыреттілік сезімін беру.
- **Жұлдызды рейтингтер.** Педагог білім алушылардың мазмұнды қаншалықты жақсы түсінгені туралы кері байланыс беру үшін жұлдызды рейтинг жүйесін пайдаланады.
- **Көшбасшылар тақтасы.** Уақыт өте келе жеңімпаздар санын көбейту үшін күнделікті көшбасшылар тақтасы күн сайын жаңартып отыру, осылайша барлық білім алушылар тобында жетістікке жетуге деген сенімділікті арттыру.
- **Ресурстарды жинау.** Педагог білім алушыларға ұпай алу немесе тану үшін «жинау» қажет қызықты фактілерді немесе тұжырымдамаларды ұсынады.
- **Оқыту деңгейлері.** Педагог «мазмұнды жеңілден күрделіге ұсыну» қағидатын ұстанады, бұл білім алушыларды «оның құзыреттілік деңгейінде» қолдайды.
- **Жеке көмек.** Педагог білім алушыға қажет болған кезде ғана көмек көрсетеді (мысалы, сұраққа жауап берудің үш дұрыс емес әрекетінен кейін кеңес беру).
- **Қолдау көрсетуді біртіндеп жою.** Курсты өту барысында педагог біртіндеп білім алушыларға көмек көрсетуді (кеңестер беруді) тоқтатады.

Белсенділікті арттыруға көмектесетін мысалдар:

- **Таңдау беру.** Педагог білім алушыларға жағдайға әсер етуі мүмкін шешімдер қабылдауға мүмкіндік береді (мысалы, таңдау үшін кейс-стади немесе 10 / 20 сұрақтан тұратын тест ұсыну).
- **Қызығушылықты ояту.** Педагог тақырыпты зерттеуді оқу тапсырмаларының ұзақ тізімінен емес, сұрақтан бастайды.
- **Жұмбақ жасыру.** Педагог білім алушыларға зерттелетін тақырып бойынша толық емес ақпарат және жетіспейтін бөліктерді қалай табуға болатындығы туралы нұсқаулық береді немесе жұмбақты шешуді ұсынады.

18 Геймификация и образование взрослых [образовательный блог] // URL: <https://www.dns-tvind.dk/gamification-and-adult-education/>

Ынтымақтастықты ынталандыру үшін байланыс орнатуға көмектесетін мысалдар:

- **Марапаттар.** Педагог білім алушыларға өз жетістіктерін басқалармен бірге марапаттар, көшбасшылар тақталары және төсбелгілер арқылы атап өтуге мүмкіндік береді.
- **Әлеуметтік байланыс.** Педагог білім алушыларды осы марапаттар туралы әлеуметтік желілерде бөлісуге шақырады.
- **Бәсекелестік және ынтымақтастық.** Педагог викторинада бір-бірімен бәсекелесетін топтар немесе командалар құрады, бұл команда ішіндегі ынтымақтастықты және командалар арасындағы бәсекелестікті ынталандырады.
- **Әңгімелер.** Педагог білім алушылармен бірге әңгімелер ойлап табады және оларды өздері байланыстыра алатын кейіпкерлер, аватарлар жасауға шақырады.

Әдеттерді қалыптастыру үшін оқу қарқынын жылдамдатуға көмектесетін мысалдар:

- **Уақытпен босату.** Педагог оқу модульдерін (тақырыптық бөлімдерді) көлемі жағынан шағын бөліктерге бөледі және оларды оқуға бірден емес, біртіндеп енгізеді. Егер мазмұн ойын түрінде ұсынылса (мысалы, білім алушылар шешуі керек жұмбақ), онда сіз белсенділікті арттыру үшін уақытпен кеңестер дайындауыңыз керек.
- **Бақылау викторинасы.** Педагог материалды зерттегеннен кейін білім алушылармен бірден тест өткізеді.
- **Күнделікті кеңестер.** Педагог күніне бір рет немесе белгілі бір уақыт аралығында мобильді хабарламалар жібереді, онда ол білім алушыларға шағын көлемді тақырыпты өз бетінше зерттеу қажеттілігін еске салады.

Білім алушыларды қуаттандыруға көмектесетін мысалдар:

- **Егер сіз бұрын болған болсаңыз/тұрыңыз...?** Педагог «иә» немесе «жоқ» сұрақтарының сериясын ұсынады, оларға білім алушылар белгілі бір әрекетпен жауап береді (мысалы, қолдарын жоғары көтереді, тұрады, қолдарын бұлғайды).
- **Қарапайым сызбаларды немесе қағазға эскиздерді қолдана отырып, идеяны ұсыну әдісі.** Педагог бірнеше оғаш және ерекше заттарды ұсынады (оқуға қатысты немесе жоқ), олардың әрқайсысын білім алушыларға таратады. Олар 60 секундта заттың немесе идеяның ерекшеліктері мен артықшылықтары туралы айта отырып, оларды топтың қалған мүшелеріне сатады.
- **Мен не істеймін?** Білім алушылар сахналық қойылым (жағдайды, пантомиманы) ойнайды, ал топтың қалған мүшелері ойластырылған сөзді, өрнекті, оқиғаны болжауы керек.
- **GIF челленджі.** Педагог сөз тіркесін немесе мәлімдемені орналастырады, ал білім алушыларға осы мәлімдемені бейнелейтін суретті ортақ онлайн тақтаға орналастыруға 5 минут беріледі (мысалы, «жақсы оқыту... сияқты көрінеді» немесе «...қысымымен қалай күресуге болады»).

4.5.1.2. Сәтсіздіктерді позитивке айналдыру

Сипаттамасы

Сәтсіздік – шығармашылықтағы жағымды әрекет. Кез келген тәжірибе, құзыреттілік немесе мінез-құлық (мысалы, спорттық, көркемдік, әлеуметтік) мақсатқа жеткенге дейін бірнеше рет сәтсіздікке ұшырайды, бұл шеберлік жолының бөлігі. Педагогтер қиындықты білім алушыларды тәжірибе арқылы құзыреттілікті дамытуға тарту үшін қолдана алады, ал соңғысы сәтсіздікке ұшырап, қайталап көреді.

Артықшылығы

Тәжірибе қиындықтарды жеңуге көмектесетінін сезіну өсу ойлауының бір бөлігі болып табылады және төзімділік пен адалдықты дамытады. Егер оқыту жеткілікті қиын болып көрінсе, бұл өзін-өзі бағалау деңгейінің жоғарылауына, өзіне деген сенімділікке және жетістік сезімін сезінуге әкеледі.

Еске түсіру

- Педагог сәтсіздіктерді атап өтуге және сабақ алуға уақыт бөледі (мысалы, «менің сүйікті сәтсіздігім», «жұма (немесе аптаның кез келген күні) сәтсіздіктер», «менің сүйікті қателігім»).
- Педагог білім алушыларға келесі сұрақтарды қойып, сәтсіздікке ұшыратпауға үйретеді: «Мен не үйрендім?», «Мен басқаша не істеймін?», «Мен бұдан әрі не істеймін?».

Кеңес

Қиындық – сәтсіздіктерді оң бағалау. Білім алушылардың көңілі қалмауы, ынтасыз және сәтсіздікке ренжімеуі үшін оларға сәтсіздіктерді толқу, қызығушылық және оптимизм объективі арқылы қарастыруға мүмкіндік беретін қолдау көрсету қажет.

- Жаттығуға және практиканы қайталауға мүмкіндік беру керек.
- Білім алушылар өз сәтсіздіктерін қауіпсіз бастан көшіре алатын, өз тәжірибелерін сабырлы түрде ойластыратын, ақпаратты қайта өңдейтін және ой елегінен өткізетін жағдайлар жасау қажет.
- Білім алушыларды өсу ойлауына жұмылдыру қажет.

Карточка элементі	Оқыту әдісі
Атауы	4.6. Оқытудың зертханалық әдісі (ОЗӘ)
	 <p>Білім алушылар эксперимент нәтижесінде заттарға, материалдарға және құбылыстарға жасалған сынақтар мен қателіктер әдісі негізінде алынған практикалық тәжірибе арқылы білім алады және олар бақылау жасай, тәжірибе жүргізе және шешімдерді сынай алады.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Білім алушылар қолда бар ресурстарды пайдаланып тәжірибе жасайды. 2. Олар жасау арқылы үйренеді. 3. Олар қателіктер мен сәтсіздіктерден үйренеді. 4. Олар өздерінің зертханалық тәжірибелерін құжатқа жазып отырады. 5. Олар өздерінің оқу тәжірибелерін талдайды.
Сипаттамасы	Білім алушылар эксперимент нәтижесінде заттарға, материалдарға және құбылыстарға жасалған сынақтар мен қателіктер әдісі негізінде алынған практикалық тәжірибе арқылы білім алады және олар бақылау жасай, тәжірибе жүргізе және шешімдерді сынай алады.
Кеңес	<ol style="list-style-type: none"> 1. Білім алушылар қолда бар ресурстарды пайдаланып тәжірибе жасайды. 2. Олар жасау арқылы үйренеді. 3. Олар қателіктер мен сәтсіздіктерден үйренеді. 4. Олар өздерінің зертханалық тәжірибелерін құжатқа жазып отырады. 5. Олар өздерінің оқу тәжірибелерін талдайды.

Әрекетке

Оқытудың зертханалық әдісі (ОЗӘ) білім алушылар пәндерді, материалдарды, құбылыстар мен идеяларды бақылай алатын, олармен жеке де, топта да тәжірибе жасап, тәжірибе жасай алатын кеңістікте өтеді¹⁹. ОЗӘ білім алушылар бақылай алатын, тәжірибе алатын, шешімдерді тексеретін және «егер не болса...?» сынақ және қателік арқылы. ОЗӘ эмпирикалық сипатқа ие, бұл білім алушыларға бақылау, эксперименттер жүргізу немесе дағдыларды практикалық тұрғыдан пысықтау арқылы мамандандырылған салада іс жүзінде құзыреттілікті дамытуға мүмкіндік береді. Сәтсіздіктер оқудың маңызды және құнды мүмкіндігі ретінде атап өтіледі.

ОЗӘ-да кеңістік міндетті түрде физикалық емес, ол виртуалды болуы мүмкін, мысалы, зертханалық компьютерлік модельдеу жағдайында.

Тарихи тұрғыдан алғанда, ОЗӘ білім алушыларға теорияны практикада көрсету арқылы теориялық тұжырымдамаларды бекітуге және кәсіби мамандандыру саласында практикалық тәжірибе алуға көмектесу үшін қолданылған. Қазіргі уақытта ОЗӘ тек теориялық тұжырымдамаларды тәжірибеде қолдану және техникалық дағдыларды үйрету үшін ғана емес, сонымен қатар білім алушылар проблемаларды шешу, шығармашылық, сыни тұрғыдан

19 Чан С. Лабораторное обучение [электронный ресурс] // URL: https://link.springer.com/referenceworkentry/10.1007/978-1-4419-1428-6_966

ойлау және ынтымақтастық сияқты икемді құзыреттердің кең ауқымын дамыта алатын тәжірибелік оқыту мүмкіндіктерін қамтамасыз ету үшін де қолданылады.

Өткізілетін сабақтардың түріне қарамастан, ОЗӨ-ны ұйымдастыру үшін пробиркалар немесе 3D принтерлер болсын, белгілі бір жабдықтары мен ресурстары бар зертхана қажет. Жабдықтың болуына байланысты қызмет түрлері әр түрлі болады. Мысалы, эксперименттік физикалық зертханадағы сабақтар ас үй зертханасындағы сабақтардан мүлдем өзгеше.

Бұған жақсы мысал – Fab lab тұжырымдамасы – цифрлық сандық өндіріс зертханасы²⁰, ол шығармашылық кеңістіктің²¹ мысалы болып табылады. Fab lab XX ғасырдың 60-жылдарында Массачусетс технологиялық институтының (MIT) MediaLab зертханасында тәжірибе жасаған «Құру арқылы оқыту» теориясының Сеймур Паперттің алғашқы жұмысынан бастау алады. Содан кейін жұмысты Нил Гершенфельд MIT-те²² орналасқан «Биттер мен атомдар орталығында» жалғастырды. Ғалымдар шынайы, нақты мәселелерді зерттеуге жағдай жасайды және білім алушыларға оларды шешуге назар аударуға мүмкіндік береді. Бұл конструктивистік теория мынадай педагогикалық тәсілдерді қолдайды: жобаға бағытталған оқыту (32-бет), тұлғаға бағытталған оқыту негізінде оқыту (41-бет), ынтымақтастықта оқыту (53-бет), құндылыққа негізделген педагогика (47-бет) және қоғамдық қызмет элементтерімен практикалық оқыту (71-бет).

1. Білім алушылар қолда бар ресурстарды пайдаланып тәжірибе жасайды

Импровизацияланған материалдарды қолданатын эксперименттер Fab зертханаларында кең таралған тәжірибе болып табылады. Эксперимент автономды, ынталандыратын және өзін-өзі реттейтін танымға ықпал етеді, кездейсоқ оқуға әкелуі мүмкін. Дегенмен, Fab зертханаларын әдейі оқытуға бағытталған²³ етіп орнатуға болады. Егер сіз өзіңізге осындай мақсат қойсаңыз, онда сіздің ең маңызды міндетіңіз – білім алушыларға оқудың жоспарланған нәтижелеріне қол жеткізу, сондай-ақ құзыреттіліктерді дамыту және құндылықтарды қалыптастыру үшін ұсынылатын іс-шаралар мен тапсырмаларды мұқият жоспарлау.

Оқу процесі білім алушылардың ашылуы мен қызығушылығына түрткі болса да, педагог оларды контекстті қолдана отырып және ең қолайлы әдістерді таңдай отырып, оқытудың белгіленген нәтижелеріне бағыттауға міндетті. Осылайша, қызмет пен оқу мақсаттары арасында байланыс орнатылады. Педагог әрқашан шығармашылықты Fab зертханаларында оқу нәтижелеріне²⁴ жетудің негізгі әдістерінің бірі ретінде қарастыруы керек. Педагог әзірлеген тапсырмалардың ашық болуы және білім алушылардың оларды шешуге шығармашылықпен қарауы маңызды.

ОЗӨ шеңберіндегі барлық жоспарланған оқыту құралдары, кеңестер мен мүмкіндіктер білім алушыларға зертханада жұмыс істеу кезінде қажетті дағдыларды игеру үшін жағдай жасауы керек. Білім алушылар сұрақтар қойып, жауаптар таба білуі керек, жазбалар жазып, бақылап, онлайн зерттеулер жүргізіп, егер бірдеңе дұрыс болмаса не істеу керектігін түсіну үшін деректерді талдай білуі керек.

20 Fab lab – это пространство для игр, творчества, мастеринга, изобретений и обучения с помощью цифровых инструментов с целью производства. Fab lab – это открытый ресурс для людей и программ. Он является частью международной сети и, помимо доступа к лабораторному пространству, оборудованию и программному обеспечению, предлагает оперативную, образовательную, техническую, финансовую и логистическую помощь. См. <https://www.fablabs.io/>

21 Вуорикари Р., Феррари А., Пуни Й. Пространство для обучения и подготовки: возможное будущее Европы. – Люксембург: Издательство Европейского союза, 2019.

22 Гершенфельд Н. Fab: Грядущая революция на вашем столе – от персональных компьютеров к персональному производству. – Нью-Йорк, Нью-Йорк, США: Базовые книги, 2005.

23 Принципы Fablearn на веб-сайте Fablearn. // URL: <https://fablearn.org/principles/>

24 Морадо М.Ф., Мело А.Е., Джарман А. Обучение через создание: Рамки для пересмотра практики в конструктивистской среде обучения. – Br J Educ Technol. – 52(3). – 2021. // URL: <https://doi.org/10.1111/bjet.13083>

3D принтерлерді пайдаланудан бастап зияткерлік меншікпен жұмыс істеу қағидаларына немесе «Деректерді қорғау жөніндегі жалпы регламентке» (GDPR) сәйкес дербес деректерді басқаруға қойылатын талаптарға дейін қолжетімді материалдық және материалдық емес ресурстарды дұрыс пайдалану және олармен жұмыс істеу бойынша нұсқама жүргізу міндетті.

2. Білім алушылар жасау арқылы үйренеді

Құру – бұл Fab зертханаларында оқытудың негізі және ол конструктивизмге негізделген, бұл Пайперттің өзі: «Білім алушыларға бұрынғыдан әлдеқайда жақсы нәрсені үйренуге жақсы нәрселер беру»²⁵ дегенді білдіреді. Білім алушыларға бір нәрсе жасауға мүмкіндік беру оларға әлемді құра және қалыптастыра алатындай сезінуге көмектеседі. Бұл олардың өзін-өзі бағалауын арттырады.

Педагог білім алушыларға қолда бар ресурстардың көмегімен заттарды зерттеп, жасай алатындай жағдай жасауы керек. Білім алушылар осы процесті әзірлеуге және басқаруға қаншалықты жауапты болса, оқыту соғұрлым тиімді және табысты болады.

Шығармашылық үшін кеңістікті ұйымдастырудың әмбебап ОЗӘ үлгісі жоқ. Таңдалған оқу нәтижелерін тереңдету үшін педагог оқу процесін қажетті нәтижелерді көрсетуге ықпал ететіндей етіп бағыттауы керек. Шығармашылық жасау арқылы оқытудың ажырамас бөлігі болғанымен, педагогтер білім алушылардан оны қайта қарауды немесе нақтылауды, ресурстарды шешуге, жұмылдыруға, бастамашылық танытуға және ақпарат іздеуге шығармашылықпен қарауға әкелетін процесті әзірлеуді талап ететін мәселені қамтитын сабақты әзірлеу туралы ойлануы керек. Сондай-ақ, кеңестер мен нұсқаулар туралы ойлану керек. Егер ынтымақтастық даму үшін жоспарланған құзыреттердің бірі болса, онда сабақтың кез келген кезеңінде бірлесіп жұмыс істеуге ықпал ететін тапсырмаларды әзірлеу қажет.

Сондай-ақ қараңыз:

Паз Фернандес де Верамен педагогтерге арналған бейнежазба, Испания

3. Білім алушылар қателіктер мен сәтсіздіктерден үйренеді

Зертханалар – бұл гипотезалар тексерілетін орын. Зертханаларды пайдалану білім алушыларға теорияны практикада бекітуге көмектесе отырып, теориялық тұрғыдан зерттелетін нәрсені эмпирикалық түрде көрсетуге мүмкіндік береді. ОЗӘ білім алушыларға гипотезаларды зерттеуде нені білдіретінін білуге көмектесу үшін де пайдаланылуы мүмкін. Кейде гипотеза қолдау таппайды және көбінесе техникалық ақаулар немесе эксперименттердің аралас нәтижелері білім алушыларға гипотезаның дұрыстығы туралы қорытынды жасауға мүмкіндік бермейді. Сәтсіздіктер туралы ашық айту керек және олардың зерттеу және эксперимент процесіне тән екенін атап өту керек. Бұл тәсіл білім алушылардың сыни ойлауын, мотивациясы мен табандылығын, өсу ойлауын, сондай-ақ сәтсіздікті оқу тәжірибесіне айналдыру қабілетін дамытуға көмектеседі.

4. Білім алушылар өздерінің зертханалық тәжірибелерін құжатқа жазып отырады

Эксперименттік бақылаулардың есебін жүргізу эксперимент жүргізу сияқты маңызды. Зертханада процестер мен нәтижелерді құжаттау көптеген мақсаттарға қызмет етеді: басқа адамдарға бірдей жағдайда эксперименттер жүргізу үшін барлық қажетті ақпаратты беруден бастап, алынған нәтижелер туралы даулар туындаған жағдайда дәлелдемелерді сақтауға, процедураларды күнделікті тәртіпке келтіруге және зертханаға жаңадан келгендерге арналған нұсқаулыққа дейін.

25 Конструктивизм против инструкционизма / Расшифровка видеозаписи Сеймура Пайперта на конференции педагогов в Японии (1980- годы). // URL: http://www.papert.org/articles/const_inst/const_inst1.html

ОЗӘ-да орындалатын процестерді құжаттау жоғарыда аталған мақсаттарға жетуді көздейді және оқыту туралы ойлауға жақсы негіз болады. Құзыреттілікке негізделген оқыту мақсаттарына қол жеткізу үшін педагогтер білім алушылардан тек қадамдар мен нәтижелерді ғана емес, сонымен бірге олар орындаған процестің сапасын және осы жолда басынан өткерген эмоцияларын сипаттауды жүйелі түрде құжаттауға кеңес береді. Бұл көңілсіздік, сәтсіздіктен қорқу, толқу, мақтаныш болуы мүмкін... эмоцияларды тани білу – білім алушыларға көп нәрсені түсінуге көмектесетін пайдалы нәрсе. Білім алушылар шығармашылық жобаларды жүзеге асыруда немесе күрделі мәселелерді шешуде сенімсіздік сезімін тудыратын немесе тапсырманы орындай алмаймын деп қорқатын кезеңдер бар екенін түсіне бастайды. Заттар біріктірілген кезде пайда болатын толқу мен қанағаттану сезімі туралы рефлексия туралы хабардар болу білім алушыларға зертханада тәжірибе жасаған процеске сенуге және оны басқа жағдайларда қолдануға көмектеседі. Сонымен қатар, оқытуды құжаттау прогресті көрнекі етеді және білім алушыларға олардың өсу ойлауын нығайта отырып, қол жеткізілген жетістіктерге қатысуға мүмкіндік береді.

5. Білім алушылар өздерінің оқу тәжірибелерін талдайды

Егер білім алушыларға зертханаларда орындалған жұмысты және оның болашағы үшін маңыздылығын талқылауға мүмкіндік берілсе, ОЗӘ нәтиже беруі ықтимал. Білім алушыларды алған білімдері туралы ойлауға ынталандыру олардың оқуын басқару қабілетін дамытуға ықпал етеді.

Сондай-ақ қараңыз:

Кәсіпкерлік құзыреттер. Сабақ жоспары: L 30 (85-бет), L 31 (86-бет), L 33 (88-бет)

Жеке, әлеуметтік құзыреттер және «оқуға икемділік» құзыреттілігі: біреуін беріңіз, екіншісін алыңыз, әрі қарай жүріңіз (58-бет), өзара оқыту стратегиясы (66-бет)

4.6.1. Оқытудың зертханалық әдісінің идеялары

4.6.1.1. Ойлап қараңызшы, егер...²⁶

Сипаттамасы

Педагог білім алушыларға объектіні таңдап, оның бөліктерін қарастыруды, өзіне қажет және өзара әрекеттесуге тура келетін мақсаттар мен адамдарды (мамандарды) анықтауды ұсынады. Содан кейін олардан келесі сұрақтарға жауап беруін сұрайды:

- Объектіні қалай тиімді етуге болады?
- Оны тиімдірек етудің қандай жолдары бар?
- Оны этикалық етудің қандай жолдары бар?
- Оны қандай тәсілдермен әдемі етуге болады?

Артықшылықтары

Бұл тәсіл шығармашылық қабілеттерін дамытуға ықпал етеді. Білім алушыларға объект немесе жүйе үшін жаңа мүмкіндіктер ойлап табуды ұсына отырып, педагог конвергентті ойлауды ынталандырады және дивергентті ойлауды дамытады. Білім алушыларға объектіні немесе жүйені құрудың, пысықтаудың, қайта жобалаудың немесе бұзудың тиімді әдісі туралы шешім қабылдауға шақырылғанда, бұл ынтымақтастық пен конвергентті ойлауды дамытуға ықпал етеді. Бұл әрекет білім алушыларды қоршаған ортаны жақсартуға шақырады. Затты

²⁶ По материалам веб-сайта Agency by design | «Агентство по дизайну». // URL: <http://www.agencybydesign.org/thinking-routines-tools-practices>

жақсарту идеясына назар аударара отырып, мүмкіндіктерді байқау қабілетін қалай дамыту керектігін көрсетеді.

Еске түсіру

Fab зертханасы жағдайында педагог тапсырманы білім алушылар өз идеяларын жүзеге асыра алатындай етіп тұжырымдай алады. Мысалы, зертханалық орындықтардың дизайнын өзгерту.

1. Педагог білім алушыларды 4-5 адамнан тұратын топтарға біріктіреді.
2. Білім алушылардан Fab зертханасында орындықтарды қалай жақсартуға болатындығы туралы ойлануға шақырады.
3. Олардан өз идеяларын 3D модельде ұсынуды немесе тестілеу үшін макет жасауды сұрайды.
4. Оларға өз жұмыстарын және сынақ нәтижелерін құжаттауды ұсынады.
5. Әр топқа тестілеуден кейін оны қалай жақсартуға болатынына назар аударара отырып, дизайнды өзгерту туралы ұсыныстарын ұсынуға уақыт бөледі. Топтарға пікір алмасуға мүмкіндік береді.

Толығырақ

«Құру арқылы оқыту» тәсілін меңгергісі келетін педагогтер интернеттен пайдалы ресурстарды таба алады (мысалы, Maker Ed²⁷ немесе Fablearn²⁸). Сондай-ақ, ресурстар тізімін Makerspaces.com Twitter²⁹-де қадағалау керек. Егер педагог өзі оқытатын пән ОЗӘ-ға сәйкес келмейді деп санаса, пәндер бойынша ұйымдастырылған тізіммен³⁰ танысуға болады. Егер педагог кәсіби дамуы үшін Fab зертханаларын пайдалануға қызығушылық танытса, аяқ киім жасау дағдыларын дамытуға арналған ЕО қаржыландыратын Digital FabLab³¹ жобасынан шабыт табуға болады. Егер жоғары білім деңгейінде заң жобаларын енгізу үшін идеялар қажет болса, сіз «барлығы Академиясына³²» жүгіне аласыз. Сонымен, «құру» ұғымы туралы ойлау үшін сыни құру (өндіріс)³³ тұжырымдамасымен танысу қажет.

4.6.1.2. Ғылыми модельдеу

Сипаттамасы

Білім алушылардың көптеген ұрпақтары үшін ғылыми зертханалар практикалық оқыту орны болды. Зертханалық тәжірибе техникалық және ғылыми білім беруде өте маңызды, бірақ физикалық зертханалар техникалық қызмет көрсету үшін үлкен шығындарды талап етеді. Заманауи технологиялар компьютерлік бағдарламалық қамтамасыз ету арқылы зертханалық тәжірибелерді модельдеуге мүмкіндік береді, бұл білім алушыларға виртуалды ортада өз тәжірибелерін, сондай-ақ үйде де, сыныпта да зертханалық жұмыстарды жүргізуге мүмкіндік береді³⁴.

27 Электронная платформа Makedred. // URL: <https://makedred.org>

28 Электронная платформа Fablearn. // URL: <https://fablearn.org/>

29 Электронная платформа Makerspaces. // URL: https://twitter.com/Makerspaces_com?s=20&t=bSHof2llcdeJygf9jyet0Q

30 Список проектов по темам на платформе Makerspaces. // URL: <https://blogs.lawrence.edu/makerspace/assignments/>

31 Обучение на рабочем месте с использованием дополненной реальности: виртуальная обувная фабрика [проект] // URL: <https://www.digitalfablab.eu/#project>

32 Электронная Академия (почти) всего. // URL: <http://academany.org/>

33 Ратто М. Критическое создание (производство) [электронная статья] // URL: <http://opendesignnow.org/index.php/article/critical-making-matt-ratto/>

34 Линч Т., Гергулеску И. Обзор виртуальных лабораторий как новых технологий для преподавания основных предметов : представлен на Международной конференции по технологиям, образованию и развитию. – Валенсия, Испания, 2017. – С. 6082-6091. // URL: <https://doi.org/10.21125/inted.2017.1422>

Артықшылықтары

Ғылыми модельдеу білім алушыларға мүмкіндік береді:

- сандық ортадағы ұғымдар мен теорияларды зерттеуге;
- виртуалды зертханалық эксперименттер жүргізуді үйренуге;
- зертханалық зерттеулерден алынған деректерді пайдалануға және түсіндіруге;
- ғылыми білімді қолдануға және нақты мәселелерді шешу үшін заманауи зертханалық жабдықты пайдалануға.

Еске түсіру

Ғылыми зертханада модельдеуден барынша пайда алу үшін білім алушылардың назарын модельдеуге емес, ғылымға аудару маңызды. «Оқытудың зертханалық әдісі» карточкасында берілген ұсыныстарға сүйене отырып, педагог белсенді ізденіске ықпал етеді және білім алушыларды гипотезалар жасауға, эксперименттер жасауға, болжамдар жасауға, деректерді жинауға және жазуға, бақылаулар жүргізуге, виртуалды жабдықтармен жұмыс істеуге, сондай-ақ бақылауларды ақылға қонымды түсіндірулермен байланыстыруға, нәтижелерді тиімді ұсынуға және эксперименттік схеманың сапасын қамтамасыз етуге шақырады. Осылайша, педагог білім алушыларға ғылыми зерттеулерді әзірлеу және жүргізу қабілетін дамытуға көмектеседі.

Кеңес

Зертханалық оқыту әдісіне сәйкес модельденген ортаны пайдалануға мүдделі барлық педагогтер интернетте көптеген пайдалы ашық білім беру ресурстарын таба алады. Мысалы, Колорадо тау-кен мектебінің Артур Лейки онлайн кітапханасында³⁵ жақсы каталог бар.

---

35 Онлайн-библиотека Артура Лейкаса: страница «Моделирование и виртуальные лаборатории». //URL: <https://libguides.mines.edu/oer/simulationslabs>

Карточка элементі	Оқыту әдісі
Атауы	4.7. Қоғамдық қызмет элементтерімен практикалық оқыту (ҚҚПО)
	 <p>Оқыту әдісі</p> <p>ҚОҒАМДЫҚ ҚЫЗМЕТ ЭЛЕМЕНТТЕРІМЕН ПРАКТИКАЛЫҚ ОҚЫТУ</p> <p>Білім алушылар жергілікті қоғамдастықтың нақты қажеттіліктерін қанағаттандыру үшін өз идеяларын әрекетке айналдырады.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Білім алушылар өз қауымдастықтарымен өзара әрекет етеді және қажеттіліктерді анықтайды. 2. Олар қоғам үшін құндылық құру мүмкіндіктерін зерттейді. 3. Олар қоғамдастық үшін құндылық жасауда шаралар қолданады. 4. Олар бенефициарлардың пікірлерін талдайды. 5. Олар алған білімдерін көрнекі түрде көрсетеді және қол жеткізген прогресті ынталандырады.
Сипаттамасы	Білім алушылар жергілікті қоғамдастықтың нақты қажеттіліктерін қанағаттандыру үшін өз идеяларын әрекетке айналдырады.
Keңес	<ol style="list-style-type: none"> 1. Білім алушылар өз қауымдастықтарымен өзара әрекет етеді және қажеттіліктерді анықтайды. 2. Олар қоғам үшін құндылық құру мүмкіндіктерін зерттейді. 3. Олар қоғамдастық үшін құндылық жасауда шаралар қолданады. 4. Олар бенефициарлардың пікірлерін талдайды. 5. Олар алған білімдерін көрнекі түрде көрсетеді және қол жеткізген прогресті ынталандырады.

Әрекетке

Қоғамдық қызмет элементтерімен практикалық оқыту (ҚҚПО) әдісі – бұл курстың мазмұнын тиісті қоғамдық жұмыстармен біріктіретін оқыту әдісі³⁶. Ол оқу мақсаттарын әлеуметтік құндылықты құрумен біріктіреді, білім алушыларға қоғамдық жұмыстарға қатысуға мүмкіндік береді және жоспарланған оқу нәтижелеріне қол жеткізу үшін осы тәжірибені түсінудің құрылымдық тәсілдерін ұсынады. ҚҚПО еріктіліктен ерекшеленеді, себебі негізгі мотиві – оқыту (43-бет), өйткені ол назар аударады:

- 1) оқытудың пайдалылығы және оқытудың қоғамдағы басқа адамдар үшін алатын құндылықтары туралы;
- 2) тәжірибе арқылы оқыту;
- 3) оқуды қызықты және мағыналы ету үшін эмоцияларды пайдалану.

ҚҚПО әр түрлі формада болуы мүмкін, мысалы: тікелей, жанама, зерттеулерге негізделген немесе министрлікті насихаттау бойынша оқыту. Тікелей ҚҚПО білім алушылардың тікелей бенефициарлармен өзара әрекеттесуін қамтиды (мысалы, егде жастағы адамдарға

36 Веб-сайт Саффолкского университета (Бостон): Что такое сервисное обучение? [статья] // URL: <https://www.suffolk.edu/student-life/student-involvement/community-public-service/service-learning/what-is-service-learning>

смартфондарды пайдалануды үйренуге көмектесу). Жанама түрде білім алушылар жергілікті қоғамдастыққа қызмет көрсететін ұйымдарға қолдау көрсетеді (мысалы, жергілікті медициналық орталыққа өсімдік негізіндегі диетаның пайдасы туралы коммуникациялық науқанды дайындауға және ұйымдастыруға көмектеседі). Зерттеуге негізделген ҚҚПО жергілікті қауымдастықпен жұмыс істейтін ұйымдарға жаңа білім беруді қамтиды (мысалы, жергілікті қоғамдық орталықтар қамтитын көршілес дүкендерде азық-түлік сатып алушылардың қалауы туралы есеп беру). Үгіт-насихатқа негізделген ҚҚПО басқа адамдарға қоғамдық қызығушылық тудыратын мәселелер бойынша ақпарат беруді, үгіт-насихат жүргізуді немесе білім беруді қамтиды (мысалы, адамдар қоршаған ортаға әсерін жақсарту үшін қандай тиімді әрекеттер жасай алады).

1. Білім алушылар өз қауымдастықтарымен өзара әрекет етеді және қажеттіліктерді анықтайды

ҚҚПО білім алушылар жергілікті қоғамдастықпен байланыс орнатып, көмек көрсету бойынша міндеттемелер қабылдаудан басталады. Оқытудың жоспарланған нәтижелеріне байланысты қоғамдық жұмыстың бағыты өзгереді: денсаулық пен әл-ауқат, қоршаған орта, қоғамдық домен, инклюзия және қоғамдастық құру немесе мәдениет.

Педагогтің білім алушыларға дайындайтын нұсқау жоспарында ешқандай шектеулер жоқ, бастысы – олар үшін қоғамдастық өкілдерімен өзара әрекеттесуге және олардың қанағаттандыруға көмектесетін қажеттіліктерін анықтауға мүмкіндік жасау. Педагог білім алушыларға нұсқау беріп, тапсырма бере алады немесе жергілікті қоғамдық ұйымдармен байланысып, көмек сұрап ақпарат беруін сұрай алады. Егер білім алушылар жеткілікті тәуелсіз болса (немесе қашықтықтан оқытуға ауыстырылса), сіз оларға қоғамдағы жұмыс бағытын таңдауды ұсына аласыз.

Сондай-ақ қараңыз:

Кәсіпкерлік құзыреттер. Сабақ жоспары: F 5 (44-бет) L 6 (60-бет) L 7 (61-бет)

Жеке, әлеуметтік құзыреттер және «оқуға икемділік» құзыреттілігі: Жауапты әңгіме (64-бет)

[Ева Стояновская](#)мен педагогтерге арналған бейнежазба, Солтүстік Македония

2. Білім алушылар қоғам үшін құндылық құру мүмкіндіктерін зерттейді

Білім алушылар шешімдері өз қауымдастығына пайда әкелетін мәселені анықтағаннан кейін, олар өзгеріс пен жақсартудың әртүрлі тәсілдерін зерттейді. Олар Муниципалитет, коммерциялық емес ұйымдар немесе қоғамдық орталық сияқты жергілікті ұйымдармен бірлесіп, іске асыру әдісін түпкілікті таңдамас бұрын мәселенің шешімін жақсырақ құрылымдау үшін жұмыс істей алады. Білім алушылардың таңдаған идеясы өздері үшін маңызды ғана емес, сонымен қатар олардан басқа біреу мен білім алушылардың оқу құрдастары үшін де құнды болуы маңызды. Білім алушыларға қоғамдық жұмыстың мақсатын түсінуді қамтамасыз ете отырып, педагог олардың уәждемесін қолдайды.

Сондай-ақ қараңыз:

Кәсіпкерлік құзыреттер. Сабақ жоспары: L6 (6.60) L14 (6.69) L15 (6.70)

[Паз Фернандес де Вера](#)мен педагогтерге арналған бейнежазба, Испания

3. Білім алушылар қоғамдастық үшін құндылық жасауда шаралар қолданады

Әрекеттер – бұл ҚҚПО-ны қолдану тәжірибесінің бөлігі, ол көбінесе ҚҚПО формасына байланысты. Тікелей ҚҚПО-да шаралар қабылдау дегеніміз – қоғамдастықтағы мақсатты топпен өзара әрекеттесу, ал ҚҚПО-ны насихаттау кезінде шаралар қабылдау жоспарланған науқанды әзірлеуге және өткізуге тең. Іс-әрекеттің оқу үшін өзекті болуы үшін білім алушылардың педагог(-тер) дамытуды жоспарлаған құзыреттерді пайдалана және жетілдіре алатынына көз жеткізу маңызды.

Сондай-ақ қараңыз:

Кәсіпкерлік құзыреттер. Сабақ жоспары: L 18 (73-бет) L 10 (64-бет), L 11 (66-бет), L 12 (6.67), L 16 (71-бет)

4. Білім алушылар бенефициарлардың пікірлерін талдайды

Рефлексия – бұл тәжірибе арқылы оқытудың негізгі қадамы, бұл жағдайда қоғамдық жұмысқа қатысу арқылы. Ол оқу процесінде пайда болған тәжірибелер мен эмоцияларды түсінуге, сондай-ақ білімнің, дағдылардың және көзқарастардың қалай қалыптасқанын және осы тәжірибенің арқасында қаншалықты жетілдірілгенін түсінуге қызмет етеді.

Рефлексия тәжірибенің нақты сипаттамасынан басталуы мүмкін: кім қатысты? қажеттілік қандай болды? қандай әрекеттер жасалды? және қандай нәтижелер? болды. Дегенмен, рефлексия ҚҚПО тәжірибесін қалыптастырған оқиғалар туралы естеліктерге дейін азаймауы маңызды. Эмоциялар назардың орталығына қойылуы керек және оқытудың әр кезеңінде білім алушылардан өз сезімдері туралы ойлауды сұрау керек. Сол сияқты, рефлексия ҚҚПО тәжірибесін қорытындылауға, не болғанын, не істемейтінін, болашақта білім алушылар басқаша не істейтінін, тәжірибенің қанша бөлігін басқа жағдайларда қолдануға болатынын және ұқсас жағдайда пайдалы болуы мүмкін қандай сабақтар алынғанын ойлауға бағытталуы керек болашақтағы жағдайлар.

Сондай-ақ қараңыз:

Кәсіпкерлік құзыреттер. Сабақ жоспары: L31 (86-бет), L33 (88-бет)

Жеке, әлеуметтік құзыреттер және «оқуға икемділік» құзыреттілігі: біреуін беріңіз, екіншісін алыңыз, алға жылжытыңыз (58-бет), өзара оқыту стратегиясы (66-бет)

Паз Фернандес де Верамен педагогтерге арналған бейнежазба, Испания

5. Білім алушылар алған білімдерін көрнекі түрде көрсетеді және қол жеткізілген прогресті ынталандырады

ҚҚПО-ның оқыту аспектісін күшейту үшін білім алушыларға өз білімдерін нақты нәтижеге жеткізуді тапсыруға болады, оны оқытудың көрінуі және прогресті атап өтуге болатындай етіп бөлісуге болады. Прогресті мерекелеу – бұл рефлексивті тәжірибеге жағымды эмоциялар беру және білім алушылардың өсуге деген көзқарасын нығайтуға ықпал ету тәсілі.

Оқытуды көрсетудің және атап өтудің көптеген жолдары бар. Білім алушылар көрмені ұйымдастыра алады, блог жазбасын жаза алады, көпшілік алдында сөз сөйлей алады немесе жергілікті газетке хат жаза отырып, билікке жүгіне алады... Оларға өз білімдерін өздеріне сәйкес келетін тәсілмен еркін білдіруге және белгілеуге мүмкіндік беру керек.

4.7.1. Қоғамдық қызмет элементтерімен практикалық оқыту идеялары

4.7.1.1. Планетаны жоймайық

Сипаттамасы

Бұл жоба білім алушыларға заманауи экологиялық мәселелер туралы хабардарлығын арттыруға, тұрақты тамақтану рационы туралы білуге және жергілікті қоғамдастықтағы балалары бар отбасыларға бағытталған коммуникациялық науқанды әзірлеу және ұйымдастыру арқылы экологиялық мәселелердің біздің азық-түлік таңдауымызбен қалай байланысты екендігі туралы түсінік қалыптастыруға мүмкіндік береді.

Жоба үш маңызды блоктан тұрады: біріншісі – азық – түлік өндірісі мен тұтыну жүйелерінің экологиялық ізі; екіншісі – ересектер мен балаларға арналған салауатты және тұрақты тамақтану элементтері; үшіншісі-қоғамдастықтың қатысуы және байланыс. Әр блоктың жоспарланған оқу нәтижелеріне байланысты әр түрлі маңызы болуы мүмкін: агрохимия бағдарламасы қоректік заттардың ағындары үшін планетарлық шекарадан асып кетудегі тыңайтқыштардың рөліне көбірек көңіл бөледі; медицина факультетінің тамақтану бағдарламасы тұрақты тамақтанудың денсаулыққа пайдасына және балалар мен ересектерге арналған барлық микро және макронутриенттерді қамтамасыз ету бойынша ұсыныстар әзірлеуге бағытталған; және «жарнама және қоғаммен байланыс» оқыту бағдарламасы қауымдастық мүшелерін іс – әрекетке жұмылдыруға және олардың тамақтану және сатып алу әдеттерін өзгертуге бағытталған өнімдер.

Артықшылықтары

Оқытуды нақты бенефициарлармен байланыстыра отырып, ҚҚПО білім алушылардың мотивациясы мен табандылығын арттырады, бұл курсты аяқтағаннан кейін жоғары үлгерімге және табысқа ұмтылуға әкеледі³⁷. Қоғамдастықпен өзара әрекеттесу сонымен қатар білім алушылардың азаматтық және экологиялық жауапкершілігін, сондай-ақ олардың сыни ойлауын, қарым-қатынас дағдыларын және ынтымақтастық дағдыларын арттырады. Бұл қызмет білім алушылардың жүйелі ойлауын дамытуға және басқаларды жеке бастама көрсетуге жұмылдыру қабілетіне бағытталған.

Еске түсіру

Бұл жоба білім алушылардың мақсатты аудиториясына бейімделуі керек. Мысалы, БҰҰ-ның Қоршаған ортаны қорғау бағдарламасы³⁸ немесе азық-түлік ауылшаруашылық ұйымы дайындаған тұрақты тамақтану туралы бейнені көруден бастауға болады, оны «Тұрақты азық-түлік жүйелеріне арналған агроэкология»³⁹ тақырыбындағы бейнелер тізімінен таңдау керек. «Төңкерілген сынып»⁴⁰ әдісін қолдануға болады және білім алушылардан азық-түлік жүйелерінің ауа мен топырақтың ластануына, ормандардың жойылуына, биоәртүрліліктің жоғалуына, пластиктің ластануына және климаттың өзгеруіне әсерін зерттеу үшін топтарда жұмыс істеуін сұрауға болады, содан кейін өз нәтижелерімен бөлісуге болады.

Білім алушыларға экологиялық таза тағамдарды таңдау және отбасылық диетаның қоршаған ортаға әсерін не төмендететіні туралы ойлауды ұсынуға болады. Бұрын ауа мен топырақтың ластануына, ормандардың жойылуына, биоәртүрліліктің жоғалуына, пластиктің ластануына және климаттың өзгеруіне қатысты талданған аспектілерге жүгінуді ұсыныңыз.

37 Дарби А., Лонгмайр-Авитал Б., Шено Ж., Хаглунд М. Мотивация студентов в академическом сервис-обучении в течение семестра / College Student Journal. – 47(1). – 2013. – С. 185-191.

38 Why do we need to change our food system? | Почему нам нужно менять нашу систему питания? [Видеоролик.] // URL: <https://youtu.be/VcL3BQeteCc>

39 Список видео по теме «Агроэкология для устойчивых продовольственных систем». //URL: https://youtube.com/playlist?list=PLzp5NgJ2-dK4OW2Lt_BbtKpCrXHEyCfuA

40 Перевернутый класс [статья] // URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Flipped_classroom

Білім алушылардан пайдалы және тұрақты тағамды таңдауға көмектесу үшін тамақ пирамидасын қалай өзгертуге болатынын сұрауға болады.

Қорытындылай келе, білім алушыларға жаңа пирамиданы қалай ілгерілетуге болатындығын түсіну үшін жергілікті қоғамдастықпен байланыс орнатуды ұсыну, мысалы, жергілікті медициналық орталықтармен, жергілікті мектептермен немесе ата-аналар қауымдастығымен өзара әрекеттесу. Білім алушылар балалары бар отбасыларды салауатты және ұтымды тамақтану әдеттерін қабылдауға ынталандыруға бағытталған коммуникациялық науқан құрсын.

Кеңес

Азық-түлік пен тұрақтылыққа байланысты іс-шараларға шабыт алу үшін Еуропалық азық-түлік туралы ақпарат кеңесінің (EUFIC)⁴¹ веб-сайтынан және EIT Food⁴² әзірлеген «Денсаулық пен тұрақтылық үшін тамақтану»⁴³ курсынан табуға болады.

4.7.1.2. Егде жастағы адамдарға арналған цифрлық құзыреттер

Сипаттамасы

ҚҚПО қоғамдастықтың анықталған қажеттіліктерін қанағаттандыруға арналған. Сондықтан білім алушылар жергілікті қауымдастық орталығымен, кітапханамен немесе егде жастағы адамдарды ынтымақтастықта кез келген қауымдастықпен бірлесе отырып, егде жастағы адамдардың цифрлық дағдыларға деген қажеттіліктерін анықтай алады, содан кейін оларды оқуға тарта алады немесе олардың цифрлық тәжірибеге енуіне ықпал ету үшін сол адамдарға тиісті қолдау көрсете алады.

ҚҚПО сонымен қатар бір немесе бірнеше мақсатқа жетуге арналған, сондықтан ОУ тәжірибесі оқу пәнінің мазмұнымен байланысты болуы керек. Педагог қандай цифрлық құзыреттермен жұмыс істеуді жоспарлап отырғанына байланысты, бұл қызмет түрі оларды жергілікті қоғамдастық үшін өзекті етеді. Білім алушылардан оқу пәні бойынша оқығандарын қоғамдық орталыққа, жергілікті кітапханаға немесе білім алушылар үшін қолжетімді кез келген басқа жерге баратын қарт адамдарға беруін сұрау арқылы педагог өз пәнінің өмір үшін өзектілігін көрсетеді.

Артықшылықтары

Қауымдастық үшін оқытуды ашу арқылы ҚҚПО білім алушыларға оның басқалар үшін құндылығын көруге көмектеседі, бұл олардың курс мазмұнына қатысуын арттырады. Қоғамдастыққа ашыла отырып, білім алушылар өздерінің цифрлық құзыреттерін жетілдіре отырып, әлеуметтік хабардарлық пен азаматтық жауапкершілікті дамытады.

Еске түсіру

Әрі қарай, ҚҚПО-ны ұйымдастыру мен жүзеге асырудың мысалы келтірілген.

1. Білім алушылар алдымен егде жастағы қауымдастық мүшелерінің цифрлық дағдыларға деген қажеттіліктерін анықтайды, содан кейін оларды оқытады немесе анықталған қажеттіліктерге сәйкес көмек көрсетеді.
2. Қажеттіліктер анықталған кезде педагог білім алушыларды қарттармен қарым-қатынас жасауға дайындайды: білім алушылармен бірге оларға және қарт адамдармен танысуға мүмкіндік беретін іс-шараларды жобалайды.

41 Веб-сайт Европейского совета по информации о продуктах питания (EUFIC). // URL: <https://www.eufic.org/en/>

42 Онлайн-курс «Питание для здоровья и устойчивого развития». //URL: <https://www.futurelearn.com/courses/nutrition-for-health>

43 Веб-сайт EIT Food. // URL: <https://www.eitfood.eu/education/consumers>

3. Педагог білім алушыларға апта сайынғы кестесінде қарт адамдарға барып, планшетті, компьютерді немесе смартфонды пайдалануды үйрету үшін олармен аз уақыт өткізуге уақыт бөлуге көмектесуі керек. Білім алушылар меңгеруі тиіс пәннің мазмұны, ОЖ және олар қарт адамдармен өткізетін іс-шаралар арасында байланыс болуы маңызды. Бір тапсырманы бірінен соң бірін біртіндеп шешу керек. Мысалы, алдымен бейне қоңыраулар шалуды үйретіңіз, содан кейін ұялы телефонды парольмен қалай қорғауға болатындығын көрсетіңіз және т. б.
4. Білім алушыларға күнделік жүргізу және не болғанын және не болмағаны туралы ойлау, кедергілерді қалай жеңгендерін және келесі жолы басқаша не істейтіндерін сипаттау пайдалы. Педагог бірлескен рефлексияны жоспарлайды, оның барысында агеизм және басқа да жағымсыз стереотиптер сияқты мәселелер қозғалуы мүмкін.
5. Алған білімі мен тәжірибесін көрсету үшін білім алушылар егде жастағы адамдардың да, білім алушылардың да пікірлері жиналатын бейнеролик немесе подкаст жасай алады.

Кеңес

ҚҚПО-ны жоспарлау үшін «Климатқа арналған білім беру»⁴⁴ онлайн-қауымдастығына алдынала тіркелу арқылы шабыт алуға болады. Онда ұсынылған көптеген мәселелерді ҚҚПО әдісін қолдана отырып, іс-шаралар мен сабақтарды әзірлеу үшін бастапқы нүкте ретінде қателесуге болады.

---

44 Онлайн-страница «Образование для климата» на платформе ЕС. // URL: <https://education-for-climate.ec.europa.eu/community/all-challenges>

5. «Бағалау әдісі» карточкалары

Scaffold білім алушылардың құзыреттері мен үлгерімін бақылау үшін оқытудың жеті әдісімен бірге қолдануға болатын жеті бағалау әдісін ұсынады.

5-кесте. «Бағалау әдісі» карточкалары

1.	Құрдастардың кері байланысы
2.	Өзін-өзі тексеру
3.	Бағалау деректерін қалыптастыру
4.	Шынайы бағалау
5.	Автоматтандырылған бағалау
6.	Бақылау
7.	Зерттеуге арналған сұрақтар

Дереккөз: Нұсқаулық авторларын әзірлеу

Әдістердің тізімі толық емес, бірақ педагогтерге зерттеуге, біріктіруге, олармен тәжірибе жасауға болатын бірқатар инновациялық тәсілдерді ұсынады. Барлық әдістер осы Нұсқаулықтың 3-бөлімінде көрсетілген қағидаттарды іске асыруға, білім алушылардың бастапқы деңгейін, сондай-ақ олардың барысын бағалауға мүмкіндік береді. Ұсынылған әдістерді оқыту әдістерімен біріктіруге болады (Нұсқаулықтың 4-бөлімін қараңыз) және олардың оқу жағдайлары мен контексттеріне бейімделуге болады. Бағалау әдістері бар карточкалар ынталандыру көзі ретінде қызмет етеді, оларды сол күйінде қолдануға немесе бейімдеуге немесе педагог күнделікті тәжірибеде қолданатын әдістермен біріктіруге болады.

Карточка элементі	Бағалау әдісі
Атауы	5.1. Құрдастардың кері байланысы
	 <p>Білім алушылар құрдастарына өздерінің оқытудың қай кезеңінде екендігі және алға жылжу үшін қандай қадамдар жасауға болатындығы туралы айтып береді және олардан кері байланыс алады.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Білім алушыларға бір-бірінің жұмысы туралы жиі кері байланыс берулеріне және алуларына мүмкіндік жасаңыз. • Сынды қабылдауға және ой-өрісін кеңейтуге, сыни ойлауды дамытуға ықпал ететін сындарлы кері байланыс беруге үйретіңіз. • Оқытуды көрнекі ету және қажетті нәтижелерді сипаттау үшін кері байланысты пайдаланыңыз.
Сипаттамасы	Білім алушылар құрдастарына өздерінің оқытудың қай кезеңінде екендігі және алға жылжу үшін қандай қадамдар жасауға болатындығы туралы айтып береді және олардан кері байланыс алады.
Кеңес	<ul style="list-style-type: none"> • Білім алушыларға бір-бірінің жұмысы туралы жиі кері байланыс берулеріне және алуларына мүмкіндік жасаңыз. • Сынды қабылдауға және ой-өрісін кеңейтуге, сыни ойлауды дамытуға ықпал ететін сындарлы кері байланыс беруге үйретіңіз. • Оқытуды көрнекі ету және қажетті нәтижелерді сипаттау үшін кері байланысты пайдаланыңыз.

Әрекетке

Бір-бірін бағалау «білім алушылардың өз құрдастарының жұмысы туралы кері байланысын қамтамасыз ететін және олардан өз жұмыстары туралы пікірлер алатын процесс»-ті білдіреді⁴⁵. Құрдастарды бағалау формативті немесе жиынтық, сандық (бағалау) немесе сапалық (кең ауқымды ауызша кері байланысты қамтамасыз ету) болуы мүмкін. Жазбаша тапсырмалар, презентациялар, портфолио, ауызша мәлімдемелер, белгілі бір мәселе бойынша ғылыми баяндамалар және т.б. сияқты әртүрлі өнімдер бағалануы мүмкін⁴⁶.

Құрдастардың кері байланысы (ҚКБ) білім алушыларға бір-бірінен үйренуге, жұмыс нәтижелері мен жетістік критерийлерін талқылауға мүмкіндік туғызады. Бұл білімді іштей қабылдауға (игеруге) және беруге ықпал ететін бірлескен оқыту процесі. Оны кез келген оқыту әдістерімен бірге қолдануға болады, бірақ ол әсіресе ынтымақтастықта оқытумен жақсы үйлеседі (53-бет). ҚКБ қарым-қатынас және келіссөздер жүргізу дағдыларын дамытуды көздейді. Білім алушыларды сынды сындарлы түрде, оқу нәтижелері мен процесін жақсарту мақсатында беруге және қабылдауға үйрету маңызды.

45 Николь Д., Томсон А., Бреслин К. Переосмысление практики обратной связи в высшем образовании: перспектива рецензирования // Оценка и аттестация в высшем образовании. – 39(1), 102-122. – 2014.–С. 102.

46 Капсалис Г., Феррари А., Пуни Й., Конрадс Й., Колладо А., Хотулайнен Р., Рямя И., Найман Л., Ойнас С., Илсли П. Доказательства инновационного оценивания: Обзор литературы и тематические исследования // EUR 29882 EN.– Люксембург: Издательство Европейского союза.– 2019. – ISBN 978-92-76-12116-9.– doi:10.2760/552774. – JRC118113.

1. Білім алушыларға бір-бірінің жұмысы туралы жиі кері байланыс берулеріне және алуларына мүмкіндік жасаңыз

Кері байланысты позитивті, сындарлы түрде қабылдап, оны оқу процесінің табиғи және жайлы аспектісіне айналдыру үшін үнемі жүзеге асырып отыру керек. Өзара бағалау үш дағдыларды қажет етеді. Біріншіден, бағаланатын жұмысқа қатысты бағалау критерийлерін анықтаңыз. Екіншіден, оның күшті және әлсіз жақтарын анықтаңыз. Үшіншіден, болашақ оқыту үшін бағыттарды ұсыныңыз⁴⁷. Педагог білім алушыларға жиі кері байланыс беру және алу үшін жағдай жасауы керек, өйткені бұл процесті жаттықтыру және тәжірибеден өткізу қажет. ҚҚБ арқасында білім алушылар объективті және сыни ойлауды дамытуды үйренеді, оны болашақта өз жұмысын бағалау үшін қолдана алады.

2. Сынды қабылдауға және ой-өрісін кеңейтуге, сыни ойлауды дамытуға ықпал ететін сындарлы кері байланыс беруге үйретіңіз

Білім алушыларға іс-әрекетті, тәжірибені және жұмыс нәтижелерін жақсарту тәсілдерін, сондай-ақ алған білімдерін ықтимал болашақ жағдайларда қолдану тәсілдерін анықтауда қолдау көрсету қажет. Білім алушылар өз шешімдерін негіздеуге машықтануы және құрдастарынан сындарлы сын алуы қажет. Білім алушылар өз құрдастарынан кері байланыс беру және алу кезінде өздерін сенімді және қауіпсіз сезінуі үшін формативті кері байланысты нақты мысалдармен және әртүрлі дәлелдемелермен сүйемелдеу маңызды. Бұл сын позитивті, айқын, құрметті және сындарлы болуы керек. ҚҚБ тұрақты ойлаудан ойлауды дамытуға көшуге ықпал етеді. Білім алушылар құрдастарының пікірлерін ала отырып, ұсыныстарды дереу қолдана алатындай етіп, ҚҚБ уақтылы болуы керек. Осылайша, олар алға жылжуға және нәтижелерін жақсартуға ынталандырады. Бұл оқу процесінің тиімділігін арттырады.

Педагог білім алушыларды өсу ойлауының сипаттамаларын атап өтуге және атап өтуге шақыруы керек, атап айтқанда:

- интеллект пен талантты дамытуға болатынына сенімдімін;
- күш – шеберлікке апаратын жол;
- қателер оқытудың ажырамас бөлігі болып табылады;
- сәтсіздік – үйрену мүмкіндігі;
- сәтсіздіктер – уақытша қиындықтар;
- біреудің жетістігі – шабыт пен ақпарат көзі;
- кері байланыс – ақпарат көзі және одан әрі жетілдіруге арналған нұсқаулық, басқалардың кері байланысын оқуға шақырады;
- қиындықтарды қабылдайды.

Педагог білім алушыларға тәжірибе жинақтау жолын жалғастыруға ынталандыру үшін әлсіз жақтарын көрсетудің орнына күшті жақтарын анықтайтын кері байланысқа назар аударуы керек.

47 Слуйсманс Д. М., Бранд-Грувель С., ван Меррьенбоер Ж. Ж., Мартенс Р. Л. Обучение учителей навыкам взаимного оценивания: Влияние на работу и восприятие // Инновации в образовании и обучении.– 41(1)–2004.– С. 59-78.

3. Оқытуды көрнекі ету және қажетті нәтижелерді сипаттау үшін кері байланысты пайдаланыңыз

Кері байланыстың әртүрлі әдістері бар, мысалы: белгілер, үлгерім ұпайлары, төсбелгілер (таңбалар), ауызша кері байланыс, жұмыс туралы қысқаша жазбалар, сұхбаттар, пікірталастар, рейтингтер – білім алушыларды өз жұмыстарын әр түрлі қырынан қарастыруға ынталандыру. Кері байланыс білім алушыларға нәліктен кері байланыс алатынын және сыни кері байланыс алу білім алушының жоғары академиялық стандарттарға жету үшін келесі қадамдарды орындай алатынын түсіндірсе, оқу үлгерімінің жақсаруына әкеледі.

Прогресті әр түрлі тұрғыдан бағалау және құзыреттіліктің төмен және жоғары деңгейімен салыстыру маңызды.

Рубрикалар (оқытудың мақсаттары мен міндеттеріне байланысты критерийлер мен стандарттар кешені) – оқытуды көрнекі етуге және сыныпта қажетті нәтижелерді құрылымдық сипаттауға мүмкіндік беретін инновациялық және пайдалы құрал. Бірақ кері байланысқа белгі қоймаған дұрыс. Белгі болған жағдайда білім алушылар өздерінің жетістіктерін қарауға және талдауға, сондай-ақ жасалғанын пысықтауға бейім емес.

Кері байланыс әсіресе тұрақты және жақсы құрылымдалған кезде тиімді болады.

Карточка элементі	Бағалау әдісі
Атауы	5.2. Өзін-өзі тексеру
	 <p>Білім алушылар белгіленген бағалау критерийлеріне сәйкес өздерін бағалаулары үшін кері байланыс пен нақты деректерге талдау жасайды.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Білім алушыларға өздерінің жетістіктері мен оқу нәтижелері туралы өз пікірлерін білдірулері үшін жиі мүмкіндік беріңіз. • Білім алушыларға жұмысында қолданулары үшін кері байланыс әдістерін, стандарттарын және/немесе критерийлерін анықтауда қолдау көрсетіңіз. • Білім алушыларды рефлексия дағдыларын дамытулары үшін түрлі тәсілдермен өз құзыреттіліктерін дәлелдеуге үйретіңіз.
Сипаттамасы	Білім алушылар белгіленген бағалау критерийлеріне сәйкес өздерін бағалаулары үшін кері байланыс пен нақты деректерге талдау жасайды.
Кеңес	<ul style="list-style-type: none"> • Білім алушыларға өздерінің жетістіктері мен оқу нәтижелері туралы өз пікірлерін білдірулері үшін жиі мүмкіндік беріңіз. • Білім алушыларға жұмысында қолданулары үшін кері байланыс әдістерін, стандарттарын және/немесе критерийлерін анықтауда қолдау көрсетіңіз. • Білім алушыларды рефлексия дағдыларын дамытулары үшін түрлі тәсілдермен өз құзыреттіліктерін дәлелдеуге үйретіңіз.

Әрекетке

Өзін-өзі тексеру әркімнің өз ойлауы туралы ойлауы үшін қажет, бұл өз оқуын басқару қабілетін дамытудың негізі болып табылады⁴⁸. Өзін-өзі тексеру сонымен қатар білім алушылардың өзіндік санасын дамытуға, өз іс-әрекетінің тиімділігіне сенімін нығайтуға, мотивация мен табандылықты арттыруға көмектеседі⁴⁹, өйткені білім алушылар мыналарды анықтауға мүмкіндік береді:

- олар не істей алады?
- олар нені жақсарту керек?
- олар нені үйренгісі келеді?
- ілгері жылжу үшін не істеу керек?

Оқу іс-әрекетіне өзіндік тексеру әрекеттері жүйелі түрде енгізілуі керек. Мысалы, жаңа тақырыпты енгізгенде, алдымен білім алушылардан сол тақырып бойынша білімдерін бағалауды сұрауға болады. Бұл шағын сынақ түрінде жасалуы мүмкін. Сабақтың соңында білім алушылардан тестілеуді қайта тапсыруын сұраңыз және олардан білемін деп ойлаған нәрсе мен нақты білетіні (үйренгені) арасындағы айырмашылықты талдауды сұраңыз.

48 Сала А., Пуни Й., Гарков В., Кабрера Хиральдез М. LifeComp: Европейская рамка для личных, социальных и ключевых компетенций и способности к обучению. – Люксембург: Издательство Европейского союза, 2020.

49 Бачигалупо М., Кампиллис П., Пуни Й., Ван Ден Бранде Л. EntreComp: Рамка предпринимательских компетенций. – Люксембург: Издательство Европейского союза, 2016.

Мұндай өзін-өзі болжау тапсырмалары өзін-өзі тануды дамыту үшін маңызды, өйткені білім алушылар анық көре алады: олар өз білімдерін асыра бағалайды немесе бағаламайды. Бұл хабардарлық метатануды белсендіреді.

Өзін-өзі бағалау жақсартуды қажет ететін салаларды анықтайды және білім алушыларға табысты болуға мүмкіндік береді.

1. Білім алушыларға өздерінің жетістіктері мен оқу нәтижелері туралы өз пікірлерін білдірулері үшін жиі мүмкіндік беріңіз

Білім алушыларға өздерінің оқуы туралы ой жүгіртуге мүмкіндік беру – бұл білім алушыларға оқыту белгілерін анықтауға және оқу нәтижелерінің қорытынды бағасын күтпей, жұмыс барысында өздерінің таным стратегияларын түзетуге үйрететін формативті бағалау. Білім алушыларға оқуын үнемі бағалауға және сыни тұрғыдан ойлауға мүмкіндік беру үшін педагог оларға нені үйрену керектігін және өз білімдерін қалай көрсету керектігін түсіндіру үшін айдарлар ұсынады.

2. Білім алушыларға жұмысында қолданулары үшін кері байланыс әдістерін, стандарттарын және/немесе критерийлерін анықтауда қолдау көрсетіңіз

Жетістік критерийлері оқу процесін білім алушыларға көрінетін етеді және олардың жетістіктерін бағалауға және оқу мақсаттарына жету үшін стратегияларын түзетуге мүмкіндік береді.

Жетістік критерийлері өнімге немесе процеске байланысты болуы мүмкін және өнімділік пен жұмыс тәсілдерін, сондай-ақ сапа мен түпкілікті нәтижелерді сипаттай алады. Егер оқу іс-әрекеті ашық немесе зерттеу сипатына ие болса, жетістік критерийлері тексерудің бөлігі ретінде, іс-әрекеттен немесе тәжірибеден алынған сабақтар тұрғысынан жасалуы мүмкін. Табысқа жету критерийлері нәтижелердің бірқатар мысалдарын талдағаннан кейін де жасалуы мүмкін.

Білім алушыларды осындай өлшемшарттарды әзірлеуге тарту олардың күтулерін түсінуге, олардың есептілігін күшейтуге және болжамды нәтижелер үшін жауапкершілігін арттыруға ықпал ететін құнды стратегия болып табылады.

3. Білім алушыларды рефлексия дағдыларын дамытулары үшін түрлі тәсілдермен өз құзыреттіліктерін дәлелдеуге үйретіңіз

Білім алушыларға тапсырмаларды орындаудың әртүрлі форматтарын ұсыну және ұсынылған тізімнен таңдау жасауға мүмкіндік беру қажет, мысалы:

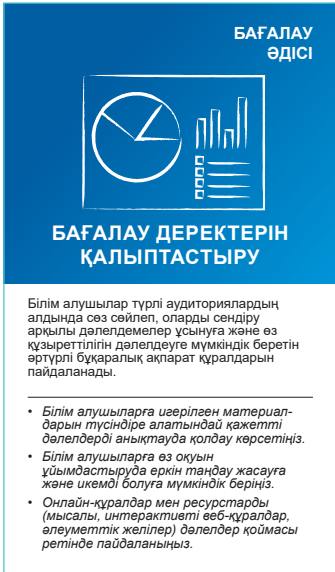
- Көрнекі: диаграмма, сурет, график, уақыт сызығы, инфографика, карта, комикс, постер...
- Дизайн: модель, мүсін, диорама, миниатюра, мұражай экспозициясы...
- Ауызша: подкаст эпизоды, панельдік пікірталас, дәріс, театр қойылымы, баспасөз конференциясы, ток-шоу, монолог...
- Мультимедиялық: ән, иллюстрацияланған кітап, газет, YouTube бейнелері, TikTok бейнелері, презентацияға арналған слайд, бейне поэзия, фоторепортаж, үстел ойыны, бейне ойын, веб-бет...
- Жазбаша: есеп, мақала, сенімді эссе, хат, балалар тарихы, өлең, мадақтау, күнделік...

Білімді көрсету үшін әртүрлі форматтарды қолдану білім алушыларға да, олардың педагогтеріне де білім алушылардың білімі, дағдылары мен көзқарасы туралы толық түсінік алуға көмектеседі.

Сандық портфолионы әртүрлі құралдардың көмегімен жасауға болады. Бір мысал – journeyfolio⁵⁰, оны түйіндеме ретінде де қолдануға болады. Қарапайым презентация форматын қолдана отырып, білім алушылар кең ауқымды тәжірибе арқылы қалыптасқан және жетілдірілген құзыреттіліктердің әртүрлі дәлелдерін жинай, ұйымдастыра және ұсына алады. Бұл оларға оқудың мақсатын білуге көмектеседі. Journeyfolio – бұл студенттерге шығармашылықпен айналысуға және өз идеялары мен жетістіктерін қалай жақсы құжаттау және бөлісу туралы шешім қабылдауға мүмкіндік. Сонымен қатар, бұл білім алушыларға өздерінің оқуы туралы рефлексия жасауға, танымның қалай жүретінін және олардың білімі прогресс пен өсу ойлауы туралы түсінік қалыптастыру үшін қалай дамитынын түсінуге көмектесетін құрал.

---

50 Электронная платформа Journey Folio. // URL: <https://gamestorming.com/journeyfolio/>

Карточка элементі	Бағалау әдісі
Атауы	5.3. Бағалау деректерін қалыптастыру
	 <p>Білім алушылар түрлі аудиториялардың алдында сөз сөйлеп, оларды сендіру арқылы дәлелдемелер ұсынуға және өз құзыреттілігін дәлелдеуге мүмкіндік беретін әртүрлі бұқаралық ақпарат құралдарын пайдаланады.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Білім алушыларға игерілген материалдарын түсіндіре алатындай қажетті дәлелдерді анықтауда қолдау көрсетіңіз. • Білім алушыларға өз оқуын ұйымдастыруда еркін таңдау жасауға және икемді болуға мүмкіндік беріңіз. • Онлайн-құралдар мен ресурстарды (мысалы, интерактивті веб-құралдар, әлеуметтік желілер) дәлелдер қоймасы ретінде пайдаланыңыз.
Сипаттамасы	Білім алушылар түрлі аудиториялардың алдында сөз сөйлеп, оларды сендіру арқылы дәлелдемелер ұсынуға және өз құзыреттілігін дәлелдеуге мүмкіндік беретін әртүрлі бұқаралық ақпарат құралдарын пайдаланады.
Keңec	<ul style="list-style-type: none"> • Білім алушыларға игерілген материалдарын түсіндіре алатындай қажетті дәлелдерді анықтауда қолдау көрсетіңіз. • Білім алушыларға өз оқуын ұйымдастыруда еркін таңдау жасауға және икемді болуға мүмкіндігін беріңіз. • Онлайн-құралдар мен ресурстарды (мысалы, интерактивті веб-құралдар, әлеуметтік медиа) дәлелдер қоймасы ретінде пайдаланыңыз.

Әрекетке

Дәлелдер арқылы қол жеткізілген білім деңгейін растау одан әрі табысты оқу үшін қажетті шарт болып табылады. Білім алушылар көрсеткен білімдерінің болашақта пайдалы болуы және одан әрі даму үшін негіз бола алуы маңызды⁵¹.

Бағалау процесінің негізгі аспектісі білім алушының құзыреттілігін көрсететін дәлелдемелердің жеткілікті саны мен тиісті түрін жинау болып табылады. Бағалау әдісі педагогтің нені бағалауды жоспарлап отырғанына және ол үшін қандай дәлелдер жинау керек екеніне байланысты. Мысалы, тілдік сабақта тірі сөйлесу орфографияны меңгеру деңгейін емес, ауызша сөйлеуді еркін меңгерудің дәлелі бола алады. Әдеттегідей, бағалау және өлшеу кезінде қолданылатын құралдар тек өлшенетін нәрсені қамтитынына көз жеткізу керек.

Сонымен қатар, қажетті дәлелдер бағаланатын құзыреттілік стандартының талаптарына тікелей байланысты. Құзыреттіліктің одан әрі дамуы олардың процеске белсенді қатысуы арқылы жүзеге асуы үшін оқыту үшін бағалауды қолдана отырып, білім алушылардың дәлелдемелер жасаудағы белсенділігін бағалау маңызды.

51 Ямби Т. Анализ и оценка в образовании. – Бразилия: Федеральный университет Рио-де-Жанейро, 2018.

1. Білім алушыларға игерілген материалдарын түсіндіре алатындай қажетті дәлелдерді анықтауда қолдау көрсетіңіз

Педагог білім алушыларға өз құзыреттерінің дамуын көрсету үшін әртүрлі дәлелдемелерді анықтау, таңдау және пайдалану процесінде қолдау көрсетуі қажет. Портфолио (көбінесе электронды) – бұл білім алушылар жасаған жұмыстар жиынтығы. Портфолио нақты құзыреттерді игеруді немесе оқыту нәтижелеріне қол жеткізуді көрсетеді және білім алушыларға оларды оқытудың дәлелдемелерін ұйымдастыруда көмек көрсетудің тиімді тәсілі болып табылады. Педагог білім алушыларға рефлексияны ынталандыру үшін жоспарлауды ынталандыратын сұрақтар мен уақыт өте келе бірдей сұрақтар арқылы портфолионы құруға көмектесуі керек. Портфолиода белгілі бір оқу мақсаттарына немесе құзыреттеріне қол жеткізуді растау үшін берілген дәлелдемелерді таңдауды түсіндіретін және негіздейтін рефлексивті эссе немесе дауыстық жазба болуы керек.

Білім алушыларға портфолиосын құрылымдауға көмектесетін сұрақтар

1. Мен нені қалаймын / үйренгім келді/үйрену керек болды?

- Не маңызды немесе қажет болды?
- Қандай нақты мәселе шешуді қажет етті?
- Қандай қиындықтарға / қиындықтарға тап болу керек?
- Маған / басқаларға құнды нәрсе жасауға қандай ақпарат көмектеседі?
- Бұл не қызықты немесе өзекті болды?
- Бұл хобби ме, әлде шеберлік пе?
- Қандай жеке білім дамуға жатады?
- Жұмысқа немесе мансапқа оқыту?

2. Неліктен бұл маңызды?

- Маған осы білімді іздеуге не түрткі болды?
- Маған осыны үйренуге қандай жағдайлар ықпал етті?
- Неліктен бұл мен үшін немесе басқалар үшін маңызды?
- Егер маған қажет нәрсені білмесем не болады?
- Бұл білім жағдайды қалай өзгертеді?

3. Мен бұл білімді қалай қолданамын?

- Жеке дамуым үшін бе?
- Мәселелерді шешуім үшін бе?
- Жалпы қызығушылығым үшін бе?
- Басқа оқу міндеттерімді дамыту үшін бе?
- Сұрақтарға жауап алу үшін бе?

4. Мен не білемін/білдім және Мен не білуім керек?

- Ағымдағы білімді
- Болжамды зерттеуді
- Жеке тәжірибені
- Басқалардан алынған білімді
- Жоқ білім

- Кім, не, қайда, қашан, неге, қалай
  - Мәселенің немесе тапсырманың тарихы
  - Басқалар бұрын жіберіп алған нәрсені.
5. Менде қандай мүмкіндіктер мен шектеулер болды?
- Мен не білемін немесе қазір не істей аламын, маған не көмектеседі?
  - Мен не істей алмаймын? Мен мұны қалай жасау керектігін біле аламын ба? (Уақыт шеңберін, бюджетті және т. б. ескере отырып).
6. Қажетті ақпаратты қайдан табуға болады?
- Дәстүрлі көздерден.
  - Кітаптардан.
  - Мақалалардан.
  - Фильмдерден.
  - Өнер және дизайн.
  - Сөйлесу / ынтымақтастық.
  - Курстардан.
  - Тәжірибелік семинарлардан.
  - Ғылыми-практикалық конференциялардан.
  - Тәлімгерлік / тағылымдама.
  - Интернеттегі ақпарат көздеріен:
    - Веб-сайттар.
    - Блогтар.
    - Уикипедия.
    - Бейне.
    - Подкасттар.
    - Онлайн оқыту / ЖАОК (жаппай ашық онлайн курс).
7. Мен кімнен көмек сұрай аламын?
- Отбасымнан, достарымнан және педагогтерден.
  - Басқа кәсіпқойлар мен тәжірибелі энтузиастардан.
  - Мәселені сәтті шешіп, өз білімдерімен бөліскендерден.
8. Мен өз білімімді қалай қолданамын/бөлісемін?
- Өндіру және жеткізуде
  - Презентацияны әзірлеу және өткізу
  - Кітап жазуда / жариялауда
  - Сайтты немесе викиді құру және жариялауда
  - Блог жүргізуде
  - Бейне сабақты түсіру және орналастыруда
  - Подкастты жазу және орналастыруда.

9. Менің оқуымның сәтті болғанын қайдан білемін?

- Менің күш-жігерімнің нәтижесі қандай?
- Мен мақсатыма қалай жеттім немесе не жетіспеді?
- Не жақсы болды, не болмады?
- Болашақта күш – жігерімді, процестерімді және нәтижелерімді қалай жақсартуға болады?
- Алынған білімді қайда/қашан/қалай қолдануға болады?

10. Алынған білімді қайда/қашан/қалай қолдануға болады?

- Алынған білімді ішінара немесе толығымен болашақта басқа да осыған ұқсас мәселелерге қолдануға болады.
- Сіз өзіңіздің біліміңізді бөлісудің басқа жолдарын таба аласыз (мысалы, басқаларды үйрету арқылы).
- Білімді сақтау және қайта пайдалану жалпы оң когнитивтік дамуға тиімді ықпал етеді.

Бұл сұрақтарды өз бетінше оқу үшін пайдалану кез келген тәуелсіз білім алушының дамуы үшін құнды тәжірибе алуға әкелуі мүмкін. Оларды қажет болған жағдайда сұрақтардың әртүрлі комбинацияларын қолдана отырып кеңейтуге және қайта қарауға болады.

2. Білім алушыларға өз оқуын ұйымдастыруда еркін таңдау жасауға және икемді болуға мүмкіндігін беріңіз

Педагог білім алушыларды әртүрлі құзыреттіліктер саласында оқыту нәтижелерін ұсынудың, таным құралдары мен әдістерінің кең спектріне сенімділік пен иелік етудің әртүрлі тәсілдерін таңдауға және біріктіруге ынталандыруы керек (бағалау әдістеріндегі 5.2 «Өзін-өзі тексеру» карточкасын қараңыз). Нәтижелерді ұсынудағы икемділік – бұл білім алушыларға сенімділік беретін және оларға өз құрдастарынан үйренуге мүмкіндік беретін инклюзивті тәсіл. Бұл оларға басқа құралдар мен әдістерді қалай қолдануға болатындығын білуге, сондай-ақ өздерін әр түрлі және тиімді көрсетуге мүмкіндік береді. Білім алушыларға таңдау еркіндігін және оқуды қалай жақсы ұсынуға икемділік беріңіз (мәтін, сөйлеу, сурет, иллюстрация,...). Сандық медиаға бай әлемде (мәтін, сөйлеу, сурет, иллюстрация, комикстер, сюжеттік тақталар, дизайн, фильм, музыка немесе бейне) өмірде және қарым-қатынаста кездесетін мультимодальділіктің нақты мысалдарын қолданыңыз.

3. Онлайн-құралдар мен ресурстарды (мысалы, интерактивті веб-құралдар, әлеуметтік медиа) дәлелдер қоймасы ретінде пайдаланыңыз

Емтихандар сияқты дәстүрлі бағалау әдістерінен айырмашылығы, процестер мен қызмет нәтижелерінің портфолиосы пәнаралық оқыту мен өтпелі дағдыларды қоса алғанда, бірқатар күрделі тапсырмаларды орындай алады және орындай алады. Портфолио білім алушыларға уақыт өткеннен кейін дәлелдемелердің әртүрлі түрлері мен комбинацияларының мысалдарын көрсетуге мүмкіндік береді. Білім алушылар әртүрлі дәлелдемелер арқылы өздерінің оқуы мен үлгерімін қалай жақсы көрсету керектігі туралы өз бетінше шешім қабылдағанда, олар процеске шығармашылық және мағыналы түрде қатысады, ал олардың өз үлгеріміне деген қызығушылығы артады және олардың тиімділігіне деген сенім артады.

Карточка элементі	Бағалау әдісі
Атауы	5.4. Шынайы бағалау
	 <p>Білім алушылар мүдделі тараптардың қатысуымен нақты мәнмәтінде немесе қызмет саласында шынайы өмірге сәйкес келетін айқын, маңызды және мағыналы жағдайларда алған білімдерін қолданады.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Бағалауды нақты сұрақтармен, мәселелермен және қосымшалармен байланыстырыңыз. • Симуляциялық және рөлдік ойындарды қолданыңыз. • Білім алушыларға кері байланыс алудың және өз жұмысын үнемі жетілдірудің түрлі тәсілдерін ұсыныңыз.
Сипаттамасы	Білім алушылар мүдделі тараптардың қатысуымен нақты мәнмәтінде немесе қызмет саласында шынайы өмірге сәйкес келетін айқын, маңызды және мағыналы жағдайларда алған білімдерін қолданады.
Keңес	<ul style="list-style-type: none"> • Бағалауды нақты сұрақтармен, мәселелермен және қосымшалармен байланыстырыңыз. • Симуляциялық және рөлдік ойындарды қолданыңыз. • Білім алушыларға кері байланыс алудың және өз жұмысын үнемі жетілдірудің түрлі тәсілдерін ұсыныңыз.

Әрекетке

Шынайы бағалау – бұл нақты тапсырмаларды орындаумен және тиісті білімнің, дағдылар мен көзқарастардың мағыналы көрінісімен байланысты бағалау түрі. Басқаша айтқанда, ол нақты немесе нақты тапсырмалардағы құзыреттіліктерді көрсетуді бағалайды⁵². Шынайы бағалаудың әдеттегі мысалы – жүргізуші куәлігін алу үшін практикалық емтихан. Әдетте бірнеше таңдау сынағы арқылы бағаланатын жүргізу ережелерін білу білім алушы көлік жүргізуге қабілетті деп жариялау үшін жеткіліксіз. Олар өздерінің құзыреттілігін көлік жүргізу арқылы дәлелдеуі керек.

1. Бағалауды нақты сұрақтармен, мәселелермен және қосымшалармен байланыстырыңыз

Шынайы тапсырмалар білім алушылардан жағдайды талдауды және әр нақты жағдайда қандай құзыреттіліктерді (білім, дағдылар мен көзқарастар) қолдану керектігін анықтауды талап етеді. Шынайы бағалау практикалық оқытумен тығыз байланысты, өйткені ол білім алушылардың алған немесе іс жүзінде дамытатын құзыреттерді таңдау және қолдану қабілетін бағалауға бағытталған.

⁵² Дарлинг-Хаммонд Л., Снайдер, Дж. Аутентичная оценка преподавания в контексте / Преподавание и педагогическое образование. – 16(5-6). – 2000. – С. 523-545.

2. Симуляциялық және рөлдік ойындарды қолданыңыз

Шынайы тапсырмалар білім алушыны нақты жағдайға қоюдың қажеті жоқ, бірақ жағдай нақты болуы керек. Ұшуды үйрету кезінде білім алушы жолаушыларға толы ұшақтан емес, ұшу симуляторынан бастайды. Сол сияқты, рөлдік ойындарды білім алушылардың қабілеттерін бағалау үшін пайдалануға болады, мысалы, сұхбат барысында ақпаратты талдау немесе нақты жағдайларды талдауды қолдану, осылайша студенттер қолданыстағы кәсіпорындарға бизнес-модельдер жасайды.

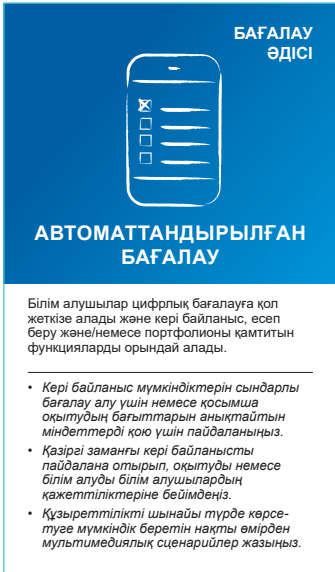
3. Білім алушыларға кері байланыс алудың және өз жұмысын үнемі жетілдірудің түрлі тәсілдерін ұсыныңыз

Шынайы бағалау оны қайта тапсыруға тұрарлық, сондықтан білім алушылардың кері байланыс алу, олармен жұмыс істеу және нәтижелерді жақсарту үшін қабілеттерін көрсетудің әртүрлі тәсілдерін меңгеруі маңызды. Егер дамытылатын құзыреттілік – бұл көпшілік алдында сөйлеу қабілеті болса, егер білім алушылар жұмыстың бастапқы кезеңінде өз идеяларын құрдастарына ұсынса, жолдың ортасында прогресті ұсынса, содан кейін жобаның соңында негізгі нәтижелерді жеткізсе өте қолайлы. Ең дұрысы, аудитория өзгеруі мүмкін және соңында көрме, жергілікті Pecha Kucha (Печа куча)⁵³ іс-шарасы және т. б. сияқты жалпы жұртшылықты тартуға болады.

Шынайы бағалауды педагогтар, сыртқы сарапшылар / ұйымдар, білім алушылардың құрдастары жүргізе алады және интроспекциямен жақсы үйлеседі.

---

53 Электронная платформа Pechakucha. // URL: <https://www.pechakucha.com/>.

Карточка элементі	Бағалау әдісі
Атауы	5.5. Автоматтандырылған бағалау
	 <p>Білім алушылар цифрлық бағалауға қол жеткізе алады және кері байланыс, есеп беру және/немесе портфолионы қамтитын функцияларды орындай алады.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Кері байланыс мүмкіндіктерін сындарлы бағалау алу үшін немесе қосымша оқытудың бағыттарын анықтайтын міндеттерді қою үшін пайдаланыңыз. • Қазіргі заманғы кері байланысты пайдалана отырып, оқытуды немесе білім алуды білім алушылардың қажеттіліктеріне бейімдеңіз. • Құзыреттілікті шынайы түрде көрсетуге мүмкіндік беретін нақты өмірден мультимедиялық сценарийлер жазыңыз.
Сипаттамасы	Білім алушылар цифрлық бағалауға қол жеткізе алады және кері байланыс, есеп беру және/немесе портфолионы қамтитын функцияларды орындай алады.
Keңec	<ul style="list-style-type: none"> • Кері байланыс мүмкіндіктерін сындарлы бағалау алу үшін немесе қосымша оқытудың бағыттарын анықтайтын міндеттерді қою үшін пайдаланыңыз. • Қазіргі заманғы кері байланысты пайдалана отырып, оқытуды немесе білім алуды білім алушылардың қажеттіліктеріне бейімдеңіз. • Құзыреттілікті шынайы түрде көрсетуге мүмкіндік беретін нақты өмірден мультимедиялық сценарийлер жазыңыз.

Әрекетке

Автоматтандырылған бағалау – бұл бірнеше факторлар мен сипаттамаларды бағалайтын бағдарламалық жасақтама арқылы жүзеге асырылатын бағалау⁵⁴. Әдетте, мұндай бағдарламалық жасақтама талданатын сипаттамаларды қамтитын рубрикалар негізінде бағалау моделін жүзеге асырады.

Автоматтандырылған бағалау өз қарқынымен оқығысы келетін білім алушылардың дербестігіне ықпал етуі мүмкін. Бұл оқу нәтижелерін бағалаудың, білім алушыларды қолдаудың және оқу сабақтарын олардың қажеттіліктеріне бейімдеудің оңтайлы және тиімді әдісі. Бұл білім алушыларды тәуелсіз етеді және оларға оқу процесін өз бетінше реттеуге көмектеседі.

1. Кері байланыс мүмкіндіктерін сындарлы бағалау алу үшін немесе қосымша оқытудың бағыттарын анықтайтын міндеттерді қою үшін пайдаланыңыз

Цифрлық технологиялар педагогке оқытуды немесе тренингтерді білім алушылардың қажеттіліктеріне бейімдеуге көмектесетін автоматтандырылған бағалаулар жасауға мүмкіндік береді, өйткені уақтылы кері байланыс автоматты түрде жоспарлануы мүмкін. Жеке оқу маршруттары білім алушылардың бағдарламаланған әрекеттерге сәйкес өз қарқынымен алға жылжуы үшін әзірленуі және ұйымдастырылуы мүмкін.

⁵⁴ Ала-Мутка К. М. Обзор подходов к автоматизированному оцениванию заданий по программированию // Образование в области компьютерных наук. – 15(2). – 2005. – С. 83-102.

2. Қазіргі заманғы кері байланысты пайдалана отырып, оқытуды немесе білім алуды білім алушылардың қажеттіліктеріне бейімдеңіз

Кері байланыс түрі оқу процесіне әсер етеді. Уақытылы кері байланыс алу білім алушылардың оқуға деген ынтасын арттыруы мүмкін. Оң кері байланыс оқу үшін эмоционалды кеңістік құруға әкеледі. Білім алушылар қателіктерден көп нәрсені үйренеді, бірақ қателіктердің себептерін және оларды жою жолдарын анықтау үшін қауіпсіз атмосфера қажет. Сындарлы кері байланыс беру – білім алушылардың уәждемесін сақтау және қауіпсіз оқу климатын құру үшін қажетті шарт. Сондықтан білім алушылар әрқашан теріс емес, екі-бір арақатынаста тапсырманы орындауға бағытталған сындарлы кері байланыс алуы маңызды. Әлсіз жақтарын емес, күшті жақтарын анықтайтын сындарлы кері байланысты дәйекті түрде қамтамасыз ету білім алушыларға тәжірибе алу жолын жалғастыруға ынталандырады.

3. Құзыреттілікті шынайы түрде көрсетуге мүмкіндік беретін нақты өмірден мультимедиялық сценарийлер жазыңыз

Эскейп бөлмелері – геймификацияны автоматтандырылған бағалаумен біріктіретін оңтайлы құрал⁵⁵. Сандық немесе физикалық эскейп бөлмелері оқу бағдарламасының тақырыптары бойынша қызықты оқыту үшін динамикалық және әртүрлі шешімдерді ұсына алады.

Эскейп бөлмелері – бұл шытырман оқиғалы ойындар, онда ойыншылар уақыт біткенше имитацияланған қауіптен аулақ болу үшін кеңестер іздейді және тапсырмаларды немесе басқатырғыштарды шешеді. Эскейп бөлмелері қарапайым болуы мүмкін: сұрақтарды шешу үшін бірнеше сұрақтар, басқатырғыштар немесе тапсырмалар. Мазмұн дамып келе жатқан құзыреттерге немесе шешілетін мәселелерге контекстік түрде байланысты болуы мүмкін.

Эскейп бөлмелер – бұл топтық жұмыс дағдыларын дамытудың және проблемаларды шешудің, сондай-ақ әртүрлі тапсырмаларды шешу барысында құзыреттілікті меңгеру деңгейін көрсетудің тамаша тәсілі.

Еске түсіру

1. Контекст немесе фон құру. Тапсырмалар орындалатын өзекті және қызықты сценарийді ойлап табу керек. Білім алушылардың өздерін қызықтыратын, өзекті және шабыттандыратын сценарийлер жасауға ынталандыру қажет. Сценарийде тапсырмалардың мақсаттары көрсетіледі, білім алушыларды қатысуға ынталандыратын контекст сипатталады.
2. Анықтамаларды әзірлеу. Қанша кеңестер мен қайсысын дайындау керектігін шешу керек. Олар әртүрлі болуы мүмкін:
  - суреттерде жасырылған;
  - шет / ана тіліне аударуға арналған ұсыныс;
  - онлайн басқатырғыштар;
  - білім алушылар үлкейткіш әйнек арқылы еске түсіруді көру үшін слайдтағы жасырын сөздерді қарайды;
  - графикалық таңбалар;
  - сөзжұмбақ стиліндегі кеңестер;
  - анаграммалар.

55 Макри А., Влахопулос Д., Мартина Р. А. Цифровые комнаты спасения как инновационные педагогические инструменты в образовании: Систематический обзор литературы // Устойчивое развитие. – 13(8), 4587. – 2021.

«Сандық квест бөлмесінде кеңестер жасауға арналған ресурстар» электрондық платформасына сілтеме: <https://wakelet.com/wake/8cbb6cc5-6f48-4262-9156-51318250ecf8>

3. Ыстық нүкте ауысулары арқылы интерактивті кескіндерді жасау.
4. Шешілетін (орындалатын) жеке тапсырмалар (тапсырмалар). Жеке тапсырмаларды жасауға арналған жұмбақтар, анаграммалар, сөзжұмбақтар, сұрақтар, басқатырғыштар.
5. Реттілік. Сценарий немесе баяндау шеңберіндегі барлық тапсырмалар белгілі бір ретпен құрылуы керек.
6. Білім алушылар өз нөмірлерін басқа топтармен бірге тексереді, бұл олардың құзыреттерін анықтауға мүмкіндік береді.

Кеңес

Білім алушылармен бірге эскейп бөлмесін құрған дұрыс, олармен бірге олар қызықты және мағыналы деп санайтын сценарий ойлап тапқан дұрыс.

Бөлменің дизайнын jamboard⁵⁶, Genially⁵⁷, MS PowerPoint немесе кез-келген басқа слайд-презентация бағдарламалық жасақтамасы сияқты қарапайым сандық құралдарды қолдана отырып, өзіңізге деген сенімділікті арттыру және Minecraft және басқа 3D бағдарламалары сияқты күрделі платформаларға көшу арқылы жасауға болады.

---

56 Интерактивная доска от Google Jamboard. // URL: <https://jamboard.google.com/>

57 Интернет-сервис Genially. //URL: <https://genial.ly/>

Карточка элементі	Бағалау әдісі
Атауы	5.6. Бақылау
	 <p>Білім алушылардың жетістіктерін, қызығушылықтарын, құзыреттіліктерін, мықты тұстары мен қажеттіліктерін қадағалау үшін түрлі бақылау әдістерін қолдана отырып, олардың іс-әрекеттерін бақылау.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Әр түрлі әдістерді қамтитын бақылау жоспарын жасаңыз және орындаңыз. • Құзыреттіліктерді талдау үшін, білім алушылармен жұмыс жасауда пайдалану үшін дәлелдер жинау арқылы бақылауларыңызды құжаттаңыз. • Нәтижелерді жазып, мезгіл-мезгіл бақылаулар жасаңыз.
Сипаттамасы	Білім алушылардың жетістіктерін, қызығушылықтарын, құзыреттіліктерін, мықты тұстары мен қажеттіліктерін қадағалау үшін түрлі бақылау әдістерін қолдана отырып, олардың іс-әрекеттерін бақылау.
Кеңес	<ul style="list-style-type: none"> • Әр түрлі әдістерді қамтитын бақылау жоспарын жасаңыз және орындаңыз. • Құзыреттіліктерді талдау үшін білім алушылармен жұмыс істеуде пайдалану үшін дәлелдер жинау арқылы бақылауларыңызды құжаттаңыз. • Нәтижелерді жазып, мезгіл-мезгіл бақылаулар жасаңыз.

Әрекетке

Бақылау – бұл ақпарат алу үшін бір нәрсені немесе біреуді бақылау әрекеті немесе процесі. Бақылау білім алушылар мен педагогтерге оқу қажеттіліктері мен қызығушылықтарын, сондай-ақ прогресті анықтауға мүмкіндік береді. Бақылай отырып, педагог оқытудың қай әдісі тиімді болғанын байқайды, бұл оған білім алушылардың оқу дағдыларын жақсарту туралы шешім қабылдауға мүмкіндік береді. Бұл осы сабақ барысында да, басқа сабақтарда да болуы мүмкін.

Оқыту және құзыреттілікті дамыту – бұл дәстүрлі әдістермен жүзеге асыру қиын болатын күрделі құбылыстар. Сондықтан оқу материалына тұрақты назар аударуды қолдайтын ақпаратты құрылымдау және оқыту форматтарын өзгерту пайдалы болуы мүмкін.

Педагогтер қоршаған ортаның сапасына, тәжірибеге және білім алушылардың өзара әрекеттесуі үшін жағдай жасауға назар аударуы керек. Көрнекі және аудио құралдарды қосу іс-әрекетті фактілерді тізімдеуден немесе ұзақ түсіндіруден гөрі бай және есте қаларлық етеді. Бұл тәсіл білім алушыларға өз білімі мен құзыреттілігін неғұрлым айқын және тиімді көрсетуге мүмкіндік береді.

1. Әр түрлі әдістерді қамтитын бақылау жоспарын жасаңыз және орындаңыз

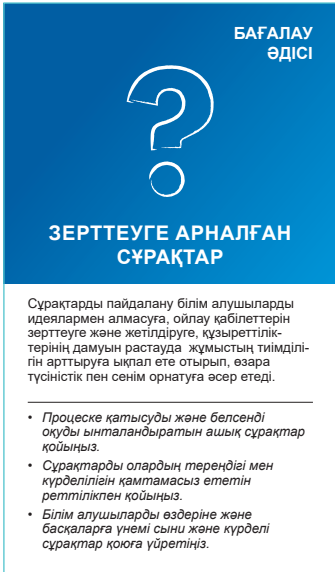
Деректерді жинау үшін білім алушылармен әңгімелесу, сындарлы сұрақтар, жоспарланған және стихиялық бақылаулар, кәсіби диалог, ата-аналармен және басқа да мүдделі тараптармен әңгімелесу сияқты әртүрлі әдістерді қолдану қажет. Деректерді жинау әдістерін таңдағанда, мақсаттарға сәйкес келетіндерге тоқталу керек: нені табу немесе анықтау керек? Таңдалған әдістер бұған қалай дәлел бола алады?

2. Құзыреттіліктерді талдау үшін білім алушылармен жұмыс істеуде пайдалану үшін дәлелдер жинау арқылы бақылауларыңызды құжаттаңыз

Алдымен қандай деректерді жинау керек екенін анықтау керек. Содан кейін сіз өзіңіздің күнделігіңізде бір бағанда өз бақылауларыңызды жазып алуыңыз керек, ал бақылау аяқталғаннан кейін екіншісінде өз ойларыңызды жазып алуыңыз керек. Бақыланатын адамның жазбалары фактографиялық болуы керек, өйткені ол жерде болмаған адамға оқиғалар туралы айту керек. Білім алушылардың өзара әрекеттесуіне назар аудару керек, олардың мәлімдемелеріне сілтеме жасау керек, сонымен қатар сабақ барысында қандай көрнекілік, кітаптар, жиһаздар және басқа заттар қолданылғанын, қайсысы кедергі келтіргенін немесе талап етілмегенін бақылау пайдалы.

3. Нәтижелерді жазып, мезгіл-мезгіл бақылаулар жасаңыз

Прогресті бақылау және объективті кері байланыс алу үшін бақылау үнемі жүргізілуі керек. Қайталанатын селективті бақылаулар сериясын жоспарлау керек және мүмкіндігінше оның бейтараптығына көз жеткізу және бақылауды қорытындылардың объективтілігін растайтын қосымша мәліметтермен байыту үшін сыртқы бақылаушыны тарту қажет. Жалғыз бақылаушы біржақты болуы мүмкін, өйткені ол өзінің ойларын растайтын нәрселерді іздейді және көреді (растау бұрмалануы), оны табуға болатын жерде дәлел іздейді (бақылаудың бұрмалануы). Бұл бір адам немесе адамдар тобы туралы алғашқы әсерге байланысты болуы мүмкін (ореола эффектісі).

Карточка элементі	Бағалау әдісі
Атауы	5.7. Зерттеуге арналған сұрақтар
	 <p>Сұрақтарды пайдалану білім алушыларды идеялармен алмасуға, ойлау қабілеттерін зерттеуге және жетілдіруге, құзыреттіліктерінің дамуын растауда жұмыстың тиімділігін арттыруға ықпал ете отырып, өзара түсіністік пен сенім орнатуға әсер етеді.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Процеске қатысуды және белсенді оқуды ынталандыратын ашық сұрақтар қойыңыз. • Сұрақтарды олардың тереңдігі мен күрделілігін қамтамасыз ететін реттілікпен қойыңыз. • Білім алушыларды өздеріне және басқаларға үнемі сыни және күрделі сұрақтар қоюға үйретіңіз.
Сипаттамасы	Сұрақтарды пайдалану білім алушыларды идеялармен алмасуға, ойлау қабілеттерін зерттеуге және жетілдіруге, құзыреттіліктерінің дамуын растауда жұмыстың тиімділігін арттыруға ықпал ете отырып, өзара түсіністік пен сенім орнатуға әсер етеді.
Кеңес	<ul style="list-style-type: none"> • Процеске қатысуды және белсенді оқуды ынталандыратын ашық сұрақтар қойыңыз. • Сұрақтарды олардың тереңдігі мен күрделілігін қамтамасыз ететін реттілікпен қойыңыз. • Білім алушыларды өздеріне және басқаларға үнемі сыни және қиын сұрақтар қоюға үйретіңіз.

Әрекетке

Сұрақтар ойлау мен оқуды дамыту үшін, сондай-ақ білім алушылардың білімін жанама түрде құру үшін қажет⁵⁸. Дұрыс қойылған, қызықты және сындарлы сұрақтар білім алушылардың бір-бірімен талқылауын ынталандырады және оларды негізгі тұжырымдамалар мен құзыреттер туралы түсініктерін зерттеуге және нақтылауға шақырады. Сұрақтар мақсаттарды, мәселелерді тұжырымдауға және нақтылауға көмектеседі немесе білім алушылардың қызығушылығын оятып, оларды белсенді зерттеу мен жауап беруге шақырады.

Сұрақ қою – үйренуге болатын дағды. Педагог білім алушылар өздеріне және басқаларға үнемі сыни және күрделі сұрақтар қойып, идеяларды тексеріп, түсініксіздік пен белгісіздікпен күресіп, өздерін қауіпсіз сезінетін жағдайлар жасауы керек.

Сапалы сұрақтар үш салада мотивацияның тамаша көзі болып табылады, оларды келесідей сипаттауға болады:

- 1) **аффилиирлеу** – «үздік ойлар» мен идеялармен алмасу үшін сенімді және қауіпсіз орта, алыпсатарлықсыз және алдаусыз орта құру;
- 2) **сана** – өз тиімділігіне деген сенімді нығайту, өйткені педагогтің жақсы қойылған, мақсатты сұрақтары білім алушылардың ойластырылған және дәл жауаптарын тудырады.

⁵⁸ Салмон А. К., Баррера М. Х. Намеренное задавание вопросов для развития мышления и обучения // Навыки мышления и креативность. – 40, 100822. – 2021

3) **дербестік** – сұрақтардың әртүрлі түрлері білім алушыларды өз оқуына қатысты шешім қабылдауға ынталандыру, оларды өз және басқа адамдардың ойлары мен жауаптары туралы ойлауға ынталандыру үшін пайдаланылуы мүмкін.

1. Процеске қатысуды және белсенді оқуды ынталандыратын ашық сұрақтар қойыңыз

Ашық сұрақтар білім алушыларды пікірталасқа тартуға көмектеседі, өйткені олар талқылауға, дауласуға, өз көзқарастарын білдіруге мүмкіндік береді. Дегенмен, жауап беретін немесе болжайтын жетекші сұрақтардан, сондай-ақ ықтимал «иә/жоқ» сұрақтарынан аулақ болу керек. Бірақ егер «иә/жоқ» жауабы ақталса, білім алушыларды материалды сыни тұрғыдан бағалауға және пікірталасқа түсуге ынталандыру үшін келесі сұрақты қоюға дайын болу керек.

Педагог білім алушыларды пікірталас барысында ашық сұрақтар қоюға, сонымен бірге құрдастарына құрмет көрсетуге және ашық пікірде болуға шақыруы керек. Сабақ барысында педагогтің сұрақтары оны интерактивті етіп қана қоймайды, сонымен қатар оқыту сапасын бағалауға және жақсартуға көмектеседі. Білім алушыларға жауаптарды ойластыруға және тұжырымдауға уақыт беру керек, содан кейін олардың жауаптары неғұрлым егжей-тегжейлі және толық болады.

2. Сұрақтарды олардың тереңдігі мен күрделілігін қамтамасыз ететін реттілікпен қойыңыз

Сабақта талқылауды бір күрделі көп деңгейлі сұрақтан бастаудың орнына, тақырыпқа біртіндеп ену үшін бірнеше қарапайым сұрақтарды тұжырымдаған дұрыс. Бірақ емтихандарда немесе жазбаша жұмыстарда эссе сұрақтары көп деңгейлі сұрақтар қоюдың қолайлы мүмкіндігі болып табылады. Егер оқу пәнінің мақсаттары білім алушыларды көп деңгейлі сұрақтарға жауап беруге дайындауды қамтыса, педагог болашақ жағдайды модельдеу және оқушыларды оған дайындау үшін сабақ барысында осындай сұрақтарды қолдануы керек.

Сұрақтар қоюға саналы түрде қарау керек, олардың оқу барысындағы реттілігін ойластыру, жағдайларды модельдеу, нақты білім алушылардың үлгерімін ескеру және осылайша сұрақтардың әртүрлі түрлерін олардың дайындық деңгейіне бейімдеу қажет.

Білім алушылардың білімі мен түсінігін бағалау үшін сыни ойлауды қажет ететін сұрақтарды және білім алушылардың алған білімдерін қолдану, талдау, синтездеу және бағалау дағдыларын бағалау үшін ақпаратты күрделі өңдеуді қажет ететін сұрақтарды біріктіру қажет.

3. Білім алушыларды өздеріне және басқаларға үнемі сыни және қиын сұрақтар қоюға үйретіңіз

Білім алушыларды тақырыптың маңызды аспектілері бойынша сұрақтар қоюға үйрету керек. Бірақ олардың бұл дағдыға деген сенімділігін арттыру үшін уақыт қажет. Педагог білім алушылар өз сұрақтарын ұсына отырып, өздерін қауіпсіз сезінетін жағдайлар жасауы керек. Педагог қоятын сұрақтар оларға сыни тұрғыдан ойлау және өсу ойлау дағдыларын, сондай-ақ қарым-қатынас дағдыларын жетілдіруге көмектесуі керек. Сұрақтар қою арқылы білім алушылар зерттеу дағдыларын да, тұрақты болашақты көрсету дағдыларын да жетілдіреді. Оларға жауап туралы ойлануға және тұжырымдауға қажетті уақыт беру, кедергі жасамау және барлық жауаптарға қызығушылық таныту маңызды. Бұл барлық білім алушылар талқылауға қатысқан кезде өздерін сенімді және тыныш сезінетін атмосфераны құруға көмектеседі. Сонымен қатар, педагогтің міндеті – дұрыс емес жауаптарды дұрыс бағытқа бағыттау және білім алушылардың алдыңғы жауаптары негізінде жаңа сұрақтар әзірлеу.

Сұрақтардың әртүрлі түрлерін қолдану не болып жатқанын талдауға және білім алушылардың құзыреттерін дамытуға оқытудың әсерін бағалауға көмектеседі. Білім алушылардың өсу ойлауын дамыту үшін сұрақ қоюды құрдастарының кері байланысымен біріктіру пайдалы.

6. Қорытынды

Scaffold карточкаларының жиынтығы – бұл педагогтерге құзыреттілікке бағытталған оқу сабақтарын дамытуға көмектесетін инновациялық және практикалық құрал. Карточкалар жиынтығы мен осы Нұсқаулық Бірлескен зерттеу орталығының (JRC) мен Еуропалық білім беру қорының (ETF) бірлескен күш-жігерімен құрылған және әртүрлі білім беру мекемелеріне негізгі құзыреттердің еуропалық шеңберін енгізуге жәрдемдесуге бағытталған.

Педагогтерге арналған практикалық нұсқаулық Scaffold-ты толықтырады, білім алушыларды нақты оқу процесіне тартуға ықпал ететін негізгі принциптер мен әдістерге тереңірек үңіледі. Ол қатысудың, рефлексияны дамытудың, білім алушының жетекші рөлінің және дәстүрлі оқытудан оқуды ілгерілетуге көшудің маңыздылығын атап көрсетеді. Бұл нұсқаулықтың бірлескен сипаты педагогтер мен сарапшылардың құнды үлесінде көрінеді, олардың идеялары оқу құралын әзірлеуді де, оны іс жүзінде сынақтан өткізуді де байытты.

Бұл нұсқаулық карточкалар жиынтығымен бірге жүретін Оқу құралы ғана емес. Бұл адаптивті, инклюзивті және болашаққа бағытталған білім беру жүйесінің көзқарасы. Scaffold карточкаларының жиынтығы және бұл нұсқаулық догма емес, бұл педагогтерге шабыт алуға, инновациялар енгізуге және негізгі құзыреттіліктерді өздерінің педагогикалық тәжірибелеріне біріктіруге мүмкіндік беретін бастапқы нүкте.

Педагогтерге білім алушылардың динамикалық қажеттіліктерін қанағаттандыру үшін Scaffold карталарын зерттеуге, бейімдеуге және тәжірибе жасауға шақырылады. Осылайша, олар білім алуға ғана емес, сонымен қатар білім алушыларға үнемі өзгеріп отыратын әлемді шарлауға және оған өз үлестерін қосуға мүмкіндік беретін дағдылар мен көзқарастарды дамытуға бағытталған оқу ортасын құруға өз үлестерін қосады.

7. Сілтемелер

The ETF Ready Model: <https://openspace.etf.europa.eu/pages/ready-model>

Bacigalupo, M., Kampylis, P., Punie, Y., & Van den Brande, G. (2016). *EntreComp: The Entrepreneurship Competence Framework*. Luxembourg: Publication Office of the European Union.

Bacigalupo, M., Weikert García, L., Mansoori, Y., O’Keeffe, W., (2020), *EntreComp Playbook. Entrepreneurial learning beyond the classroom*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.

Bianchi, G., Pisiotis, U., Cabrera Giraldez, M. (2022) *GreenComp – The European sustainability competence framework*. Bacigalupo, M., Punie, Y. (eds) Luxembourg: Publications Office of the European Union.

Gershenfeld, N. (2005). *Fab: The Coming Revolution on Your Desktop – From Personal Computers to Personal Fabrication*. New York, NY, USA: Basic Books.

Huizinga, J. (1955, originally published in 1938). *Homo Ludens: A Study of the Play Element in Culture*. Beacon Press, Boston.

Kapsalis, G., Ferrari, A., Punie, Y, Conrads, J., Collado, A., Hotulainen, R., Rämä, I., Nyman, L., Oinas, S., & Ilsley, P., (2019) *Evidence of innovative assessment: Literature review & case studies*, Luxembourg: Publication Office of the European Union.

Lynch, T., & Ghergulescu, I. (2017). *Review of virtual labs as the emerging technologies for teaching stem subjects*. Presented at the International Technology, Education and Development Conference, Valencia, Spain, (pp. 6082–6091). <https://doi.org/10.21125/inted.2017.1422>

Lackeus, M. (2022). *Den värdeskapande eleven En handbok för meningsfullt lärande i skolan*. Lund: Student Litteratur.

Morado, M.F., Melo, A.E. and Jarman, A. (2021), *Learning by making: A framework to revisit practices in a constructionist learning environment*. *Br J Educ Technol*, 52: 1093-1115.

Nicol, D., Thomson, A., & Breslin, C. (2014). *Rethinking feedback practices in higher education: a peer review perspective*. *Assessment & Evaluation in Higher Education*, 39(1), 102-122, p. 102.

Sala, A., Punie, Y., Garkov, V. and Cabrera Giraldez, M., (2020) *LifeComp: The European Framework for Personal, Social and Learning to Learn Key Competence*. Luxembourg: Publications Office of the European Union

Sala, A., Herrero Rámila, C., (2022), *LifeComp into Action: Teaching life skills in the classroom and beyond*, Luxembourg: Publications Office of the European Union.

Salmon, A. K., & Barrera, M. X. (2021). *Intentional questioning to promote thinking and learning*. *Thinking Skills and Creativity*, 40, 100822.

Sluijsmans*, D. M., Brand-Gruwel, S., van Merriënboer, J. J., & Martens, R. L. (2004). *Training teachers in peer-assessment skills: Effects on performance and perceptions*. *Innovations in Education and Teaching International*, 41(1), 59-78.

Vuorikari, R., Kluzer, S., & Punie, Y. (2022). *DigComp 2.2: The Digital Competence Framework for Citizens-With new examples of knowledge, skills and attitudes (Vol. UR 31006 EN)*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.

Vuorikari, R., Ferrari, A., Punie, Y., (2019). *Makerspaces for Education and Training – Exploring future implications for Europe*, Luxembourg: Publications Office of the European Union.

Суреттер

1-сурет. «Тапсырма» карточкалары	14
2-сурет. «Жоспарлау» карточкалары	16
3-сурет. «Құзыреттер» карточкасының элементтері.	17
4-сурет. «Құзыреттер» карточкалардағы жазбалар.....	18
5-сурет. «Икигай»	41

Кестелер

1-кесте. Scaffold-пен жұмысты бастау	13
2-кесте. Икемді құзыреттердің белгісі	19
3-кесте. Scaffold шабыттандыратын қағидалары	23
4-кесте. «Оқыту әдістері» карточкалары	29
5-кесте. «Бағалау әдісі» карточкалары	71

ЕО-мен БАЙЛАНЫС ОРНАТУ

Жеке

Еуропалық Одақта жүздеген Europe Direct орталықтары жұмыс істейді. Сізге жақын орталықтың мекен жайын интернеттен таба аласыз: european-union.europa.eu/contact-eu/meet-us_en

Телефон арқылы немесе электронды пошта көмегімен

Europe Direct – бұл Еуропалық Одақ туралы сұрақтарыңызға жауап беретін қызмет. Сіз бұл қызметке хабарласа аласыз:

- тегін телефон арқылы: 00 800 6 7 8 9 10 11 (кейбір операторлар бұл қоңыраулар үшін ақы алуы мүмкін),
- келесі стандартты нөмір бойынша: +32 22999696,
- келесі форма арқылы: european-union.europa.eu/contact-eu/write-us_en

ЕО ТУРАЛЫ АҚПАРАТТЫ ІЗДЕУ

Онлайн

Еуропалық одақ туралы ақпарат ЕО-ның барлық ресми тілдерінде Еуропа веб-сайтында қол жетімді (european-union.europa.eu).

ЕО басылымдары

Сіз ЕО жарияланымдарын мына сайттан көре немесе тапсырыс бере аласыз op.europa.eu/en/publications. Жарияланымдардың бірнеше данасын тегін Europe Direct немесе жергілікті құжаттама орталығына хабарласу арқылы алуға болады (european-union.europa.eu/contact-eu/meet-us_en).

ЕО заңнамасы және онымен байланысты құжаттар

1951 жылдан бастап барлық ресми тілдік нұсқаларда ЕО-ның құқықтық ақпаратына, соның ішінде ЕО-ның барлық заңдарына қол жеткізу үшін EUR-Lex сілтемесіне өтіңіз (eur-lex.europa.eu).

ЕО ашық деректері

Портал data.europa.eu ЕО институттарының, органдарының және агенттіктерінің ашық ресурстарына қол жеткізуге мүмкіндік береді. Оларды коммерциялық және коммерциялық емес мақсаттарда тегін жүктеп алуға және қайта пайдалануға болады. Портал сонымен қатар Еуропа елдерінің көптеген ресурстарына қол жеткізуге мүмкіндік береді.

